

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 12.

Lördagen den 18 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Quensel* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 79, angående anvisande av medel för avbetalning å statslån till vissa torrlägningsföretag;

nr 82, angående placering i lönehänseende av kronojägaren J. F. Lindberg;

nr 83, angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp;

nr 85, angående efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg oriktigt utbetalta statsbidrag; och

nr 88, angående tilläggspension åt reservkaptenen i flottan D. H. T. Börjesson.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 60, angående inrättande av en statens kriminaltekniska anstalt m. m.;

nr 73, angående elektrifiering av banan Långsele—Boden;

nr 80, angående understöd åt privatflyget; och

nr 81, angående medgivande av extra statsbidrag åt stiftelsen Godtemplarordens vårdhem för alkoholister till bestridande av vissa kostnader i samband med anordnande av en alkoholistanstalt å kronoegendomen Dagöholm.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 2, 35 och 36, bankoutskottets utlåtanden nr 4, 5 och 11 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 6—9.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna för kapitalinvestering i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 12.

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjorda framställning om anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag om kapitalinvesteringar i luftfartsfonden;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för luftfartsfonden;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till bro över Svinesund jämte en i ämnet väckt motion;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering i luftfartslånefonden; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare aktie-teckning i aktiebolaget Kattstrupeforsen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner angående revision av lagstiftningen om kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 35 § rättegångsbalken;

nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 11 juni 1920 (nr 407) om barn i äktenskap m. m. dels ock i ämnet väckt motion; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1939/40 för biträde vid handläggning av boställsären- den och vad därmed äger samband;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förhindrande av all- mänfarliga arbetsinställelser;

nr 11, i anledning av väckt motion angående lagstiftning i syfte att bere- da virkesägare rätt till nödiga upplagsplatser för saluvirke vid flottled;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angå- ende ändrad lydelse av 10 § lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angå- ende ändrad lydelse av 65 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående hotell- och restaurangpersona- lens inordnande i full utsträckning under lagen den 16 maj 1930 om arbets- tidens begränsning;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion angående sanering av kronoparkskolo- naten i Norrbottens län;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till sta- tens växtskyddsanstalt av vissa områden av kronoegendomen Bergshamra nr 1 i Stockholms län; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande författning om fiskefartygs sjö- säkerhet och utrustning.

§ 6.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser tredje huvudtiteln;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser fjärde huvudtiteln;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjord framställning om anslag till kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket till omkostnader för statlig lagerhållning;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning under kapitalbudgeten i fråga om överföring till statens allmänna fastighetsfond av vissa fastigheter m. m.;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för vissa tjänstemän vid utrikesförvaltningen;

nr 46, i anledning av i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag under försvarsdepartementet till kapitalinvesteringar i vissa fonder; och

nr 47, i anledning av i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag under handelsdepartementet till kapitalinvesteringar i vissa fonder.

Vidare anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 48, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Hedlund* i Östersund m. fl., nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 61, angående stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.; och

herr *Senander*, nr 361, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 61.

Dessa motioner bordlades.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Herou</i>	under	8 dagar	fr. o. m. den	17 febr.,
› <i>Persson</i> i Tidaholm	›	4	›	› 18
› <i>von Seth</i>	›	3	›	› 18
› <i>Sundström</i> i Vikmanshyttan	›	3	›	› 18
› <i>Andersson</i> i Mölndal	›	6	›	› 20
fru <i>Nordgren</i>	›	8	›	› 20
herr <i>Nilsson</i> i Kristinehamn	›	2	›	› 20
› <i>Larsson</i> i Östersund	›	4	›	› 18
› <i>Carlström</i>	›	3	›	› 19
› <i>Andersson</i> i Rasjön	›	3	›	› 18
› <i>Österström</i>	›	4	›	› 24

herr <i>Janson</i> i Frändesta	under 3 dagar fr. o. m. den 20 febr.,	
› <i>Sjögren</i>	› 2 › › › 20 ›	
› <i>Karlsson</i> i Munkedal	› 4 › › › 20 ›	
› <i>Lithander</i>	› 4 › › › 21 ›	
› <i>Jonsson</i> i Haverö	› 5 › › › 21 ›	
› <i>Gustafson</i> i Vimmerby	› 5 › › › 20 ›	
› <i>Ericsson</i> i Kinna	› 3 › › › 18 ›	
› <i>Anderson</i> i Norrköping	› 2 › › › 19 ›	
› <i>Holm</i>	› 3 › › › 18 ›	
› <i>Isacsson</i>	› 5 › › › 22 ›	
› <i>Andersson</i> i Prästbol	› 5 › › › 21 ›	
› <i>Molander</i>	› 4 › › › 18 ›	
› <i>Karlsson</i> i Grängesberg	› 6 › › › 22 ›	
› <i>Persson</i> i Undersvik	› 6 › › › 21 ›	och
› <i>Nordström</i> i Kramfors	› 4 › › › 17 ›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.13 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 21 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 14 och den 15 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *David Larsson* i Hede fortfarande icke kan övervara riksdagsförhandlingarna på grund av sjukdom och att denna sjukdom kommer att kvarstå ytterligare minst 4—5 dagar, intygas.

Stockholm den 18 februari 1939.

Kårsell,
leg. läk.

§ 3.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 79, angående anvisande av medel för avbetalning å statslån till vissa torrläggningsföretag;

nr 82, angående placering i lönehänseende av kronojägaren J. F. Lindberg; och

nr 83, angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp;

till statsutskottet propositionen, nr 85, angående efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande till styrelsen för kommunala mellanskolan i Göteborg oriktigt utbetalta statsbidrag; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 88, angående tilläggs pension åt reservkaptenen i flottan D. H. T. Börjeson.

§ 4.

Vidare föredrogos var för sig och remitterades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen

nr 360 av herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*; och

nr 361 av herr *Senander*.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 9 och 37—42, första lagutskottets utlåtanden nr 8—11, andra lagutskottets utlåtanden nr 10—14, jordbruksutskottets utlåtanden nr 11—14 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Herr talmannen lämnade ordet till herr **förste vice talmannen** som yttrande: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras statsutskottets utlåtanden nr 37, 2, 35, 36, 9, 38, 39, 40, 41 och 42 i nu nämnd ordning, samt att övriga ärenden uppföras i den ordning i vilken de förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackordsuppgörelser i fråga om kronans fordringar för försålda kronoegendomar;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss åt lotsverket upplåten mark vid Halmstads lotsplats;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa ändringar i lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradsallmänningar;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av renbeteslanden; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av den inhemska fodersädsmarknaden.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Tengström</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 24 febr.,	
› <i>Larsson</i> i Hede (sjuk)	› 5 › › › 20 ›	
› <i>Hansson</i> i Vännäsby	› 7 › › › 22 ›	
› <i>Andersson</i> i Falkenberg	› 5 › › › 21 ›	
› <i>Casenberg</i>	› 3 › › › 23 ›	
› <i>Nilsson</i> i Norrlångträsk	› 8 › › › 25 ›	
› <i>Sundström</i> i Skövde	› 5 › › › 24 ›	och
› <i>Hermansson</i> i Kvistlångby	› 4 › › › 23 ›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 22 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Strindlund**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Sandström har till mig framställt följande frågor:

»1. Vilken är anledningen till att en del sjukvårdsanstalter, ägda av olika landsting, däribland inom Västernorrlands län Hammars bygdesanatorium samt Utanede och Nordhems tuberkulossjukhem, från och med den 1 februari 1939 uteslutits från den tjänstebrevsrätt, som de dessförinnan under en lång följd av år varit i åtnjutande av?

2. Är det herr statsrådets avsikt att vidtaga sådana åtgärder, att dessa sjukvårdsanstalter snarast möjligt återfå denna för dem värdefulla rättighet?»

Herr Sandströms första fråga avser Kungl. Maj:ts beslut den 20 januari 1939, varigenom reglering skett av sjukvårdsanstalternas tjänstebrevsrätt. Detta beslut ansluter sig till ett av generalpoststyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen framlagt förslag med syfte att bringa reda i hithörande förhållanden. Detta syftemål hade fått särskild aktualitet i januari därför att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut en allmän undersökning av tjänstebrevspostens omfattning skulle sättas i gång den 1 februari. Denna undersökning är av betydelse bland annat för beräkning av det anslag — i 1939 års sjätte huvudtitel upptaget till 6.1 milj. kr. — från vilket postverket erhåller ersättning för befordran av tjänsteposten.

De grundläggande bestämmelserna i fråga om sjukvårdsanstalternas tjänstebrevsrätt meddelades redan 1873 och 1900 beträffande hospital och lasarett samt 1916 i fråga om tuberkulossjukvårdsanstalter. Enligt dessa bestämmelser skulle tjänstebrevsrätt tillkomma hospital och lasarett samt tuberkulossjukvårdsanstalt, å vilken tuberkulossjukhusstadgan ägde tillämpning. Genom senare lagstiftning ha de båda begreppen lasarett och tuberkulossjukvårdsanstalt, om vilka här närmast är fråga, fått en annan och vidare innebörd än de hade vid tiden för tillkomsten av bestämmelserna om tjänstebrevsrätten. Detta förhållande hade medfört ovisshet om nämnda bestämmelsers rätta tillämpning.

I princip har Kungl. Maj:ts beslut byggt på att de sjukvårdsanstalter, som avsågos med de på sin tid meddelade och då ännu gällande bestämmelserna, fortfarande skulle hava tjänstebrevsrätt men inga andra. Möjligen skulle tjänstebrevsrätten för lasarett anses begränsad till länslasaretten, men till lasaretten ha i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut också hänförs andra sjukvårdsanstalter, å vilka 1901 års lasarettstadga ägt tillämpning eller skulle ha ägt tillämpning, om den fortfarande varit gällande. Till följd av denna gränsdragning kommo 9 sjukstugor och 8 epidemisjukhus i skilda delar av landet, vilka begagnat sig av tjänstebrev, att ställas utanför tjänstebrevsrätten.

Ungefär på samma sätt ställde det sig beträffande tuberkulossjukvårdsanstalterna. Tuberkulossjukhusstadgan av år 1915 ägde tillämpning endast å vissa vårdanstalter med över 40 vårdplatser, och tjänstebrevsrätten var alltså

Svar på
fråga.

Svar på fråga. (Forts.)

begränsad till dessa. Mindre dylika vårdanstalter kallades tuberkulossjukstugor och voro underkastade 1915 års tuberkulossjukstugustadga. I 1928 års sjukhuslag skiljes mellan sanatorier och tuberkulossjukstugor, men gränsen mellan dem hänför sig icke till antalet vårdplatser. Även beträffande nu ifrågavarande anstalter har man följt de äldre tjänstebrevsbestämmelsernas tillämplighet på nuvarande anstalter. Som konsekvens härav kommo 5 tuberkulossjukstugor, bland dem de av herr Sandström särskilt nämnda, vilka begagnat sig av tjänstebrev, att genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 januari 1939 ställas utanför tjänstebrevsrätten.

Det är att märka, att de sjukvårdsanstalter av skilda slag, som enligt vad här sagts ställts utanför tjänstebrevsrätten, aldrig haft tjänstebrevsrätt enligt de härutinnan meddelade bestämmelserna.

Med hänsyn till svårigheten att utforma allmänt hållna regler om tjänstebrevsrätt för de icke-statliga anstalterna, hava anstalter, som funnos böra ha tjänstebrevsrätt, upptagits på en vid Kungl. Maj:ts förenämnda beslut fogad förteckning. Denna upptager omkring 135 sjukvårdsanstalter av skilda slag. Det kan i detta sammanhang förtjäna nämnas, att de sjukstugor m. fl., som herr Sandström avser, utgöra en mycket liten del av de kategorier av vårdanstalter, till vilka de höra. De anstalter, som begagnat sig av tjänstebrev utan att hava tjänstebrevsrätt, voro nämligen endast 9 sjukstugor av landets över 80, 8 epidemisjukhus av över 140, 5 tuberkulossjukstugor av cirka 75 samt 6 sinnessjukvårdsanstalter av omkring 75.

Med det nu anförda torde herr Sandströms första fråga om anledningen till Kungl. Maj:ts beslut få anses besvarad.

Vad beträffar herr Sandströms andra fråga vill jag begränsa mig till att svara följande. Givetvis har jag vid ärendets avgörande uppmärksammat de förändringar beträffande det faktiska begagnandet av tjänstebrev, som skulle bli följden av Kungl. Maj:ts beslut. Den omständigheten, att vissa sjukvårdsanstalter begagnat tjänstebrev, synes mig knappast kunna utgöra något skäl för att bevilja dessa anstalter tjänstebrevsrätt, medan andra liknande anstalter icke skulle åtnjuta sådan rätt. Att utvidga tjänstebrevsrätten till sådana kategorier av anstalter, som hittills icke haft sådan rätt, synes mig icke böra komma i fråga.

Vidare yttrade

Herr Sandström: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för de svar, han lämnat på mina båda frågor, och särskilt ber jag att få understryka, att jag sätter stort värde på den utförlighet, som dessa svar fått.

Av svaret på den första frågan framgick — och jag vill ej ifrågasätta riktigheten därav — att de anstalter, som jag särskilt gjort mig till talesman för, i själva verket aldrig ägt någon tjänstebrevsrätt. De ha alltså själva tagit sig denna rätt. Jag vill icke direkt försvara ett sådant handlingssätt. Man kan nästan säga, att dylikt i någon mån tangerar begreppet »egenmäktigt förfarande». Jag antar emellertid, att vi alla ganska väl förstå, att direktionerna för dessa sjukvårdsanstalter varit i god tro. De ha helt enkelt icke kunnat tänka sig annat än att, då de stora sjukvårdsanstalterna under landstings förvaltning ägde tjänstebrevsrätt, skulle också de små självfallet ha sådan. Då några av dessa anstalter äro så pass stora, att de ha ända till 40 vårdplatser, måste jag finna det tämligen egendomligt, att det skall vara någon skillnad på dem och de större anstalterna. Emellertid tycker jag, att det är mycket märkligt, att kungl. postverket under årtal tillåtit, att de ändå begagnat så-

Svar på fråga. (Forts.)

dan tjänstebrevsrätt. Det förefaller, att man bort stoppa denna sålunda olaga trafik redan för länge sedan. Först nu i januari 1939 föll bomben över dessa stackars sjukvårdsanstalter, deras direktorer och tjänsteläkare, och denna tjänstebrevsrätt, som de så länge varit i åtnjutande av, blev då avklippt. Detta förhållande hör väl till sådana »hemligheter inom postverket», som man talat så mycket om i gångna tider. Jag tycker emellertid, att de mindre sjukvårdsanstalter, som det här är själva verket är fråga om — jag har fått en uppgift på att deras antal uppgår till något mindre än 100 — borde få åtnjuta tjänstebrevsrätt lika väl som de större sjukvårdsanstalterna. Det betyder så oändligt litet för statsverket att bevilja sådan förmån. Det betyder nästan ingenting alls i ekonomiskt hänseende. Då däremot landstingen nu äro mycket betungade, är det för dem av en viss vikt att få en, om också, såsom här bleve fallet, obetydlig lindring i sina utgifter.

Då nu herr statsrådet i sitt svar på den andra frågan säger sig för närvarande icke vilja vidtaga någon åtgärd för att giva tjänstebrevsrätt åt sådana under landstinget ställda sjukvårdsanstalter, som nu stå utanför, är väl ingenting annat att göra än att överväga på vilken annan väg man skulle kunna ernå denna förmån för landstingen. Jag menar, att man då får beträda motionsvägen. Jag erinrar mig med mycket angenäma känslor, att jag för ett flertal år sedan avlämnade en motion i riksdagen om tjänstebrevsrätt åt hushållnings-sällskapen och fick denna motion bifallen i båda kamrarna, och jag förmodar, att riksdagen även i ett sådant fall som detta icke ställer sig oförstående. Herr talman, jag har intet vidare att tillägga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Strindlund**, erhöll på begäran ånyo ordet och yttrade: Herr talman! Ledamoten av riksdagens andra kammare herr **Leffler** har till till mig framställt följande frågor:

*Svar på
fråga.*

Delar herr statsrådet min åsikt att styrelsen för A.-B. Radiotjänst måste i sista hand anses vara ansvarig för dettas verksamhet och för de program, som bjudas lyssnarna?

Vill statsrådet i så fall — med anledning av den föredragsserie om svenska bostadsförhållanden, som nyligen förmedlats i den svenska radion — söka medverka till att A.-B. Radiotjänsts styrelse, i vad det berör de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna, är för sin uppgift så kvalificerad, att rimliga krav på vederhäftighet och objektivitet inom föredragsverksamheten bliva i görligaste mån för framtiden tillgodosedda?

Med anledning härav får jag anföra: Det är självklart, att styrelsen för A.-B. Radiotjänst är ansvarig för företagets verksamhet och därmed också för den allmänna läggningen av programmen för utsändningarna. Det är likaledes självklart, att regeringen till statsens representanter i styrelsen utser personer, som den finner vara för uppdraget kvalificerade. Utöver dessa konstateranden finner jag icke något yttrande från min sida påkallat.

Härefter anförde

Herr Leffler: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det svar, som herr statsrådet lämnat. Anledningen till mina frågor har helt enkelt varit, att det har förefallit, som om ansvaret för vad som passerat i huvudsak lagts på föredragshållaren. Enligt min mening var detta

Svar på fråga. (Forts.)

i viss mån orättvist, och jag har därför velat understryka betydelsen av att Radiotjänsts styrelse måste taga sin del av ansvaret. Propaganda är nog bra i alla avseenden, men den skall föras på ett lämpligt sätt, alldeles särskilt när det gäller en såväl ekonomiskt som socialt så viktig fråga som bostadsbyggnad på landet. Statsmakterna ha ju också på sitt sätt sökt medverka till att bostadsförhållandena där skola bli bättre.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det finns en överenskommelse mellan kungl. telegrafstyrelsen och Radiotjänst, där det i 7 § står, att radioprogrammen, vilka skola vara av växlande art och skänka god förströelse samt överhuvud taget vara ägnade att vidmakthålla allmänhetens intresse för rundradio, skola hållas på en hög ideell, kulturell och konstnärlig nivå och vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet. Dessa fordringar ha enligt min uppfattning i detta fall icke blivit iakttagna. Jag hör nu, att herr statsrådet delar min mening om att ansvaret skall åvila vederbörande inom Radiotjänst, och det är väl att hoppas, att Radiotjänst i fortsättningen beträffande så ömtåliga frågor, som denna varit, i fortsättningen kommer att se till att befogade krav på programmen komma att upprätthållas.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 3.

Ordet erhöles nu av

*Svar på
fråga.*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**, som anförde: Herr talman! Herr Andersson i Rasjön har till mig framställt följande fråga:

»I vilket läge befinna sig frågorna rörande lagstiftning om ideella föreningar och om föreningsrätten och när kunna förslag i ämnet väntas förelagda riksdagen?»

Som bekant begärde 1936 års riksdag i skrivelse nr 418 utredning av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning. I anledning av denna skrivelse har inom justitiedepartementet utarbetats en promemoria om grunderna för en lagstiftning om ideella föreningar. Denna promemoria, som tryckts och vid förra årets riksdag tillställdes kamrarnas ledamöter, har därefter remitterats ut till ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Sålunda ha utlåtanden inhämtats från socialstyrelsen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, varjämte mer än 50 enskilda sammanslutningar beretts tillfälle att yttra sig. 15 av dessa ha ännu ej inkommit med yttranden.

En genomgång av de hittills inkomna remissvaren ger vid handen, att meningarna äro delade icke endast rörande utformningen av en eventuell lagstiftning utan även rörande lämpligheten överhuvud taget av en rättslig reglering å detta område. Sålunda ha exempelvis arbetsgivareföreningen, landsorganisationen, riksförbundet landsbygdens folk och de anställdas centralorganisation (Daco) ifrågasatt, huruvida lagstiftning om ideella föreningar vore påkallad av något praktiskt behov.

Sedan ytterligare några upplysningar från enskilt håll inhämtats, kommer frågan om lämpligaste sättet för ärendets vidare behandling att upptagas till övervägande inom departementet.

Av J. O:s ämbetsberättelse till denna riksdag (sid. 284 punkt 36) framgår, att frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning även i de övriga delar, som hänskjutits till justitiedepartementet, är föremål för utredning. Beträffande dessa delar framhöll jag i mitt svar i denna kammare den 24 maj 1938 å en av herr Andersson i Rasjön gjord interpellation, att det lämpligaste syntes vara, att inom departementet utarbetades en promemoria, vari

Svar på fråga. (Forts.)

samtliga de problem, som i detta sammanhang påkallade uppmärksamhet, upptoges till belysning. En sådan utredning pågår för närvarande inom departementet.

Med hänsyn till det läge, i vilket de invecklade och svårbedömda spörsmålen om föreningslagstiftningen sålunda befinna sig, har regeringen icke tagit ställning till framläggande av förslag i dessa frågor till riksdagen.

Vidare yttrade

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det lämnade svaret. Av detsamma framgår ju, att det rör sig ganska långsamt framåt på detta område. Departementets arbetssätt förefaller också vara lagt så, att det icke kan befordra någon skyndsamhet, och det är svårt att se, när ärendet en gång kan bli färdigberett. Det är ju möjligt, att tidsutdräkten överensstämmer med önskningarna inom regeringen. Jag vill emellertid erinra om att 1936 års andra lagutskott jämväl gjorde ett uttalande beträffande arbetssättet. Man sade nämligen då, att frågekomplexet borde kunna uppdelas i flera delar, vilka kunde tagas upp och föreläggas riksdagen allteftersom utredningen på olika punkter blivit slutförd. Det var alltså andra lagutskottets och riksdagens mening, att man icke ovillkorligen behövde avvakta en fullständig utredning av alla delar i frågekomplexet, utan att det borde kunna gå för sig att servera det bitvis. Åtskilligt synes också tala för att så kan vara fallet beträffande lagstiftningen rörande ideella föreningar, vilken bör kunna lösas relativt fristående från de andra delarna av frågekomplexet. Denna lagstiftningsfråga har för övrigt varit diskuterad i vårt land i åtskilliga tiotal år.

Herr statsrådet nämnde, att meningarna bland de tillfrågade korporationerna varit mycket delade, icke blott om lagförslagets innehåll utan jämväl rörande lämpligheten av en sådan lagstiftning överhuvud. Något annat har ej heller varit väntat. Vi veta ju mycket väl, att de stora organisationerna på arbetsmarknaden helst se, att staten icke lägger sig i deras mellanhavanden, utan att samhället endast skall stå såsom passiv åskådare, när de göra upp dessa mellanhavanden med varandra. Jag tror emellertid, att det kan vara skäl att i detta sammanhang inskräpa, att det icke får vara svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen, som bestämma takten för lagstiftningsarbetet här i landet. Jag skulle vilja tillråda herr statsrådet att, i det avseendet lita mera på sitt eget omdöme än på önskemål från de stora intresseorganisationerna på arbetsmarknaden.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 4.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**, erhöll på begäran ånyo ordet och yttrade: Herr talman! Herr **Hellberg** har till mig framställt frågan, om jag har för avsikt att före utfärdandet låta årets riksdag taga del av innehållet i den förordning, som kan vara att förvänta i anslutning till lagen den 17 juni 1938 angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera.

Till en början vill jag erinra, att genom ifrågavarande lag Konungen erhållit rätt att i den mån skäl därtill föreligga förordna, att vissa förmåner skola tillkomma statslösa och med dem jämförliga personer. Härvid åsyftas sådana vid ålderdom, sjukdom, olycksfall, lyte, invaliditet, arbetslöshet etc. utgående förmåner, vilka eljest kunna tillkomma medborgare i annat land endast under förutsättning av ömsesidighet.

*Svar på
fråga.*

Svar på fråga. (Forts.)

I sitt av riksdagen godkända utlåtande över propositionen i ämnet uttalade konstitutionsutskottet som ett önskemål, att frågan om icke staten skäligen borde åtaga sig hela den kostnad, som den föreslagna lagstiftningens genomförande skulle medföra, toges under förnyat övervägande.

Med anledning härav infortrade justitiedepartementet från pensionsstyrelsen yttrande rörande innehållet, såvitt berörde styrelsens ämbetsområde, av den följdförfattning, som skulle utfärdas till lagen.

Pensionsstyrelsen anförde i sitt yttrande, att — åtminstone tills man erhållit större möjligheter till registrering av de statslösa — de förmåner inom styrelsens ämbetsområde, som skulle kunna ifrågakomma för de statslösa, vore invalidunderstöd, barnbidrag, blindhetsersättning och moderskapspenning. Det syntes styrelsen kunna ifrågasättas, om icke kommunerna borde befrias från skyldighet att i förekommande fall delta i kostnaderna för upplåtandet av sådana förmåner åt de statslösa.

Det är tydligt, att det för bedömning av hithörande spörsmål är erforderligt att erhålla uppgifter om det antal, vartill de statslösa i riket kan beräknas uppgå efter de politiska kriser, som föregående år ägt rum i utlandet. Detta har varit en av anledningarna till den utlänningsräkning, som verkställts för några dagar sedan. Utlänningarna ha därvid även ålagts uppgiva, om de här åtnjuta eller åtnjutit fattigvård eller annat understöd av det allmänna.

Lämpligen bör resultatet av denna utlänningsräkning avvaktas, innan slutlig ställning tages till frågan om innehållet av följdförfattningarna till lagen.

Mitt svar på frågan om årets riksdag komme att före följdförfattningarnas utfärdande erhålla del av innehållet däri är, att det hittills icke varit möjligt att taga ståndpunkt till huruvida anordningens genomförande bör medföra beviljande av särskilt statsanslag och i samband därmed ändring av lagstiftning, tillkommen genom beslut av Konung och riksdag. I den mån så visar sig vara fallet, kommer givetvis förslag att framläggas för riksdagen.

Därefter anförde:

Herr Hellberg: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt värdsamma tack för att herr statsrådet har velat svara mig. Svaret var dessutom mycket utförligt, vilket jag är extra tacksam för.

Vad som för min ringa del mest intresserat i denna fråga har icke så mycket varit vad dessa statslösa, för vilka vi alla ömma, skola få, utan det har varit den konstitutionella sidan av saken, vilken jag emellertid icke nu skall gå närmare in på. Den frågan blev kanske till leda uttröskad i kammardebatten förra året. På den frågan har nu herr statsrådet varken, som jag hoppats, svarat »ja» eller, som jag fruktat, svarat »nej». Det blev närmast något mitt emellan. Man skulle måhända kunna säga, att det blev ett »kanske». När jag hörde det, kom jag att tänka på den gamla historien om hur damer svara. Om en dam svarar »nej», menar hon »kanske», om hon säger »kanske» menar hon »ja», och om hon svarar »ja», är hon ingen dam. Är det förmåtet att i all respekt våga hoppas, att statsrådet Westman med sitt »kanske» måhända menat ett »ja»? Framtiden får ju utvisa huru därmed förhåller sig. Såsom den beskedlige man jag är kan jag härutinnan en tid framåt leva på hoppet. Ty det kan ju icke vara välbetänkt av en demokratisk regering, den må ha aldrig så starkt parlamentariskt underlag, att i en fråga av konstitutionell natur hävda sin mening så, att dess demokratiska sinnelag kan ifrågasättas. Ur den synpunkten hade det varit välbetänkt, om statsrådet Westman i sitt svar något tydligare visat förståelse för sakens innebörd. Jag är i alla fall som sagt tacksam för hans svar.

Svar på fråga. (Forts.)

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Westman**: Jag ber endast att få svara, att jag hoppas, att kammarens ledamöter i övrigt samtliga ha funnit mitt svar ur konstitutionell synpunkt vara icke svävande utan fullt tydligt och klart.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Herr talmannen lämnade nu på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Åqvist tillfrågat mig, om proposition vore att vänta till årets riksdag angående fiskerinäringens avsättningsförhållanden och därmed sammanhängande spörsmål. *Svar å interpellation.*

I motiveringen till interpellationen uppehåller sig herr Åqvist huvudsakligen vid två förslag, som i oktober 1937 framlades av 1935 års fiskeriutredning i ett betänkande rörande fiskerinäringens avsättningsförhållanden. Det ena förslaget avser bildandet av producentföreningar, vilka skulle ha ensamrätt inom visst område att till försäljning mottaga fisk. Det andra äsyftar bildandet av ett fiskareorganisationernas riksförbund. Dessutom innehåller betänkandet ett flertal andra förslag, såsom angående auktorisering av importörer och exportörer av fisk samt angående försäljningen av s. k. handelsfisk.

Sedan fiskeriutredningens betänkande varit ute på remiss till ett stort antal myndigheter m. fl., ha förslagen varit föremål för övervägande inom departementet. Såsom herr Åqvist själv framhållit har i yttrandena tveksamhet rörande förslagens lämplighet kommit till synes.

Sedermera tillkallade jag efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 april 1938 en utredningsman för att inom departementet biträda med utredning rörande bildandet av en riksorganisation för fiskare. Den 14 december 1938 avlämnade utredningsmannen betänkande med förslag i ämnet. Förslaget har remitterats till lantbruksstyrelsen, som i sin tur hört vederbörande organisationer. Lantbruksstyrelsens yttrande har ännu icke inkommit.

Utredningsmannens betänkande innefattar två alternativa förslag i ämnet. Det ena alternativet avser att sammansluta fiskets fackliga och ekonomiska organisationer inom landet till ett riksförbund. Det andra alternativet avser bildandet av ett föreningsråd, genom vilket samtliga landets fackliga och ekonomiska fiskareorganisationer kunna framföra fiskarens önskemål.

I detta sammanhang vill jag erinra därom att 1935 års fiskeriutredning i februari 1937 avlämnade ett på mitt uppdrag utarbetat förslag om dels reglering av handeln med färsk strömming och sill, fångad i Östersjön och ilandförd vid kusten därav, dels ock reglering av priset till fiskare å sådan strömming och sill. I huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag framlades därefter proposition till 1937 års riksdag angående viss reglering av handeln med färsk strömming och sill m. m. Denna proposition bifölls av riksdagen.

Jag torde vidare få erinra, att i 1938 års statsverksproposition upptogs ett anslag å 500,000 kronor till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. Såsom av mitt yttrande till statsrådsprotokollet framgår, har detta anslag, bland annat, motiverats av vad 1935 års fiskeriutredning framhållit angående önskvärdheten av att en fiskets stöd- och prisregleringsfond bildades. Enligt utredningen borde medel tillföras fonden antingen genom uttagande av accis å vissa fiskvaror eller ock genom årliga anslag. Syftet härmed skulle vara att reglera priserna å färsk fisk och skaldjur utmed västkusten samt i

Svar å interpellation. (Forts.)

Skåne och Blekinge. Genom detta anslag, som beviljades av riksdagen, har ett av de viktigaste av de önskemål, som framfördes i 1935 års fiskeritrednings betänkande, tillgodosetts. Dessutom torde jag få erinra att å tilläggsstat för innevarande budgetår på förslag av regeringen beviljats ett ytterligare anslag på 200,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Även i årets statsverksproposition har 500,000 kronor för samma syfte äskats för nästa budgetår. Vid tillstyrkande av detta anslag uttalade jag, att nämnda belopp enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande torde böra få tagas i anspråk jämväl för bestridande av kostnader för stödjande av organisationsarbetet bland fiskarena. Därest anslaget beviljas av riksdagen, torde Kungl. Maj:t således äga befogenhet att vidtaga åtgärder i det syfte utredningsmannens förslag avser. Sedan riksdagen tagit ståndpunkt i anslagsfrågan och lantbruksstyrelsen inkommit med sitt yttrande över utredningsmannens förslag, har jag för avsikt att så snart ske kan förelägga Kungl. Maj:t förslag i organisationsfrågan. Det är enligt min mening en mycket angelägen sak, att fiskarena beredas tillfälle att genom egna organisationer taga hand om avsättnings- och prisregleringsfrågorna, och genom den organisation som nu ifrågasättes bör detta även bli möjligt på ett område, som hittills icke kunnat bli föremål för reglerande eller prisförbättrande åtgärder, nämligen ifråga om insjöfisket.

Jag behjärtar i hög grad de ekonomiskt tryckta förhållanden, i vilka den inom fiskerinäringen arbetande befolkningen ofta torde leva, och anser det vara av största vikt, att statsmakterna i den utsträckning så lämpligen kan ske lämna denna befolkningsgrupp sitt stöd. Vad jag nyss anfört torde också visa, att statsmakterna ställt sig tillmötesgående emot de framställda önskemålen. Emellertid anser jag en synnerligen viktig förutsättning för ett framgångsrikt resultat av de statliga stödåtgärderna till fisket vara en effektiv organisation bland fiskarena själva. Deras strävanden till ekonomisk samverkan i olika avseenden böra alltså underlättas och främjas. Jag vill erinra om huru som dylik samverkan inom andra näringsgrenar lett till gynnsamma resultat. Åtgärder till stöd för dylik samverkan i lämplig form torde därför nu främst böra genomföras utöver vad som i övrigt åtgjorts. Verkningarna av dessa åtgärder torde därefter böra avvaktas under någon tid, innan frågan om ytterligare statsingripande upptages till närmare prövning.

Vidare anförde:

Herr Äqvist: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret å den förfrågan, jag framställde, huruvida proposition till årets riksdag vore att förvänta angående fiskerinäringens avsättningsförhållanden och därmed sammanhängande spörsmål. Speciellt vill jag tacka för att svaret avlämnats så snart, och att jag erhållit del därav en dag i förväg.

Vid de senaste årens riksdagar ha väckts motioner från så gott som alla partier, vari behovet av en reglering av fiskefrågorna framförts. Detta önskemål har icke blott gjort sig gällande inom partierna, utan det har även kommit till uttryck i riksdagen och dess jordbruksutskott. Det förelåg emellertid redan på hösten 1937, alltså för ett och ett halvt år sedan, ett betänkande rörande fiskefrågorna, och med hänsyn till att utredning påginge och frågorna voro föremål för Kungl. Maj:ts övervägande, ha de olika motionerna i allmänhet icke föranlett någon riksdagens vidare åtgärd.

Svaret visar sympati och förståelse för fiskarens ekonomiskt tryckta förhållanden. För övrigt är svarets innehåll både positivt och negativt. Organisationsfrågan har under 1938 varit föremål för utredning av en särskilt till-

Svar å interpellation. (Forts.)

kallad utredningsman, som den 14 december avlämnade sitt förslag. Yttrandet över förslaget avvaktas nu från lantbruksstyrelsen. Jag finner med tillfredsställelse, att statsrådet har för avsikt att, sedan riksdagen tagit ställning till anslagsfrågan, så snart ske kan, förelägga Kungl. Maj:t förslag i organisationsfrågan. I denna del är statsrådets svar positivt, och jag är fullt enig med statsrådet om att organisationsfrågans lösning är det första steget på vägen, och att fiskarens egen medverkan vid lösandet av deras speciella problem är nödvändig.

Utredningsmannens förslag upptager tvenne alternativ. Det ena avser en riksorganisation lik den som gäller för Sveriges slakteriförbund. Det andra avser ett föreningsråd. Att nu ingå på förslagets närmare detaljer, kan det icke bli fråga om. Jag ber endast att få framföra som min åsikt, att när det gäller en så pass stor yrkesgrupp som denna och så pass krävande organisationsfrågor som de här föreliggande, torde ett riksförbund vara att föredraga framför ett föreningsråd, då ett riksförbund otvivelaktigt kan ge ett mera representativt uttryck för de olikartade spörsmålen inom fiskerinäringen och dessutom är en mera representativ form för denna näring.

Däremot är svarets senare del mer svävande, och jag måste verkligen beklaga, om man måste avvakta verkningarna av organisationsåtgärderna under någon tid, innan ytterligare statsåtgärder tillgripas. Genom de framställningar, som motionsvis gjorts vid de senaste riksdagarna, torde hjälpbehovet för fiskarena vara klart visordat. Statsrådet själv har vid 1936 års riksdag framfört en större partimotion i denna fråga. Frågan är nu lika aktuell som på den tiden och läget för fiskarena möjligen ännu sämre. Själv kan jag intyga, att i varje fall insjöfiskarena anse den nu vara minst lika aktuell, och de torde icke kunna fränkännas sakkunskap på området.

Jag hade i somras tillfälle att närvara vid det årsmöte, som Hjälmarens fiskareförbund höll. Frågan om importen av gädda och gös var speciellt föremål för diskussion, och den för insjöfiskarena besvärliga och pristryckande importen av dessa fiskslag påtalades särskilt. Genom samtal med fiskerikonulenten Widerberg i Köping, som väl känner dessa spörsmål, har jag fått denna uppfattning bestyrkt.

Vid 1938 års riksdag förutsatte även jordbruksutskottet, att Kungl. Maj:t efter ytterligare beredning av ärendet skulle komma att underställa 1939 års riksdag de förslag, 1935 års fiskeutrednings framställningar kunde föranleda.

En jämförelse mellan behandlingen av jordbruksstödet och det ifrågasatta stödet åt fiskerinäringen är synnerligen lärorik. Jordbrukarna erhöles snabbt hjälp i form av inmalningstvång, mjölkavgifter och lån av olika slag, och man tvekade här icke, då det gällde de s. k. handelspolitiska synpunkterna. När det gällde förödande import av spannmål, infördes inmalningstvånget, när det gällde att uppehålla exporten av smör, pålades mjölkavgifter å inom landet försåld mjölk, och när det gällde att uppehålla och utvidga smöravsättningen, tvekade man ej att pålägga margarinindustrien en kraftig accis. Allt detta har skett för att uppehålla inom landet ett bärkraftigt jordbruk och för att ge de inom jordbruksnäringen sysselsatta skälig ersättning för sitt arbete. När det gällt andra befolkningsgrupper inom landet har man ej — och det med rätta — tvekat att sätta i gång med stora offentliga arbeten för avhjälpan av arbetslöshet. Man har i beskattningsfrågor godkänt — och det fortfarande med rätta — de synpunkter, industrien framfört i fråga om avskrivningar å maskiner och inventarier. Man har till och med ej tvekat att erkänna, att industriens byggnader kunna behöva avskrivas på något kortare tid än 100 år, och man har till slut från statsmakternas sida börjat visa mera

Svar å interpellation. (Forts.)

intresse för och till och med velat upptaga samarbete med industrien. Lantarbetarnas arbetstid har ordnats, och pensionärerna ha fått ökat understöd.

Desto märkligare framstår därför den långsamhet, varmed frågan om effektiv hjälp till fiskarebefolkningen behandlas. Fiskarena utgöra icke någon större folkgrupp, och av aktiva fiskare finnes endast ett fåtal inom denna församling, men detta hindrar ej, att det är regeringens skyldighet och plikt att med lika stort intresse som beträffande andra befolkningsgrupper tillvarataga också fiskarens intressen. Så snart man emellertid kommer in på ordnandet av fisket, stöter man på de mest rörande omsorger om våra handelspolitiska förbindelser, och när fiskeriutredningen övergivit frågan om beskärning av importen för att i stället söka ordna lämpliga avsättningsförhållanden inom landet, så synes regeringen icke vara särskilt angelägen härför utan visar en stor tveksamhet, något som tidigare inte lidit av på andra områden.

Det är en sådan förhållningspolitik, som är så ytterligt farlig för det parlamentariska styrelsesättet och som sätter vapen i händerna på detta styrelsesätts motståndare. Vi ha nu en stark regering med bred parlamentarisk bas. Må den också visa, att den ännu är handlingskraftig och effektiv, även då det gäller fiskarens förhållanden, en befolkningsgrupp som genom ett hårt och gagneligt arbete utövar vårt lands äldsta men sämst ställda näring.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Herr Åqvist har i sin fråga eftersport, vilka åtgärder som vore att förvänta i anledning av 1935 års fiskeriutredning. Det gäller organisations-, avsättnings- och andra spörsmål. Fiskeriutredningen har framhållit, att man bör skaffa pengar antingen genom att pålägga accis eller på annat sätt. Det har skaffats pengar på annat sätt än genom att pålägga accis, och därmed har nu departementet och riksdagen gjort, vad fiskeriutredningen har föreslagit.

Man har samtidigt genom överenskommelse med andra länder i viss utsträckning genomfört en reglering av importen. Det råder mycket delade meningar bland fiskarens själva angående i vad mån det är möjligt att överhuvud taget utfärda ett direkt importförbud gällande för det ena eller andra landet, dels därför att man är beroende av att få exportera svensk fisk till vissa andra länder och dels därför att vi också ha behov av att få importera fisk från andra länder under tider, då det svenska fisket ej kan tillgodose vårt folks behov av fisk. Herr Åqvist vet lika bra som jag, att tillförseln och fångsten av olika sorters fisk är mycket växlande under olika tider. Jag skulle då vilja fråga herr Åqvist, hur han anser, att det överhuvud taget skall vara praktiskt möjligt att reglera fiskimporten, när den är behövlig eller när den icke är behövlig, med mindre man bland dessa näringsutövare får en sådan organisation, som kan taga hand om och svara för att folkhushållet under den ena eller andra förutsättningen kan få tillräckligt av olika sorters fisk. Det är detta, jag sagt i slutet på mitt svar till herr Åqvist, att man kan hoppas, att det med statsmakternas hjälp skall kunna åstadkommas något på detta område.

Herr Åqvist uttalade redan här en bestämd uppfattning om organisationen. Får man emellertid den riktiga organisationsformen, så blir denna ett instrument, varmed man kan tillgodose berörda spörsmål i större utsträckning än som är möjligt genom en statlig institution, som ju ej kan följa fiskets utveckling, med mindre man inför ett rapportsystem. Ett sådant rapportsystem är emellertid överhuvud taget icke möjligt att införa, om icke fiskarens själva hjälpa till därmed.

Jag vågar påstå, att man i detta fall har i samråd med redan befintliga organisationer åstadkommit en reglering, som är tillfredsställande ur fiskarens

Svar å interpellation. (Forts.)

synpunkt. Jag kan även meddela, att i vissa fall, när statsmakterna göra uppköp av den ena eller andra sortens fisk, de med hjälp av Ortsorganisationer kunnat se till, att det blivit avsättning för en väsentlig del av den fisk, som fångats av fiskare tillhörande en dylik organisation. Hela detta system har fungerat trots den ännu bristfälliga organisationen, och man är nu i färd med att försöka få fram ett system, som kan möjliggöra en effektiv organisation.

Jag vågar påstå, att det icke är riktigt, när herr Åqvist säger, att man har glömt bort denna näringsgrupp. Om herr Åqvist kunde giva mig någon vägledning för hur man skall lägga om hela detta system, så vore jag honom mycket tacksam, och jag skulle försöka att följa denna vägledning. Jag kan emellertid ej godkänna hans uttalande om att ingenting har gjorts.

Herr Åqvist: Herr talman! Med anledning av herr statsrådets sista yttrande ber jag att få erinra om att jag i mitt anförande just sagt, att statsrådets svar i den del, som berörde denna organisationsfråga, var positivt. Jag erinrade om, att organisationsfrågans lösning var första steget på vägen och att fiskarens egen medverkan till lösning av problemet var nödvändig. För övrigt har jag det förtroendet till herr statsrådet, som är en synnerligen handlingskraftig man och ej rädd att taga itu med svåra problem, att herr statsrådet skall vara fullt kompetent att inom sitt departement ordna denna hjälp åt fiskarna på ett tillfredsställande sätt. Vad jag velat erinra om, det är, att det bör ske så skyndsamt som möjligt, och jag har också pekat på, att riksdagen redan förra året uttalat sig i denna riktning.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjorda framställning om anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. jämte i ämnet väckta motioner. Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m.

I propositionen nr 2 med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (bilaga 6, sid. 74 och 75 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över socialärenden) föreslagit riksdagen att till Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. å tilläggsstat för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling upptagit följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 172 av herr *Lindström*,

nr 201 av herrar *Undén* och *Schlyter*, och

nr 202 av herrar *von Heland* och *Egnell*; samt

inom andra kammaren:

nr 277 av herr *Wallén*,

nr 292 av herr *Holmbäck*, och

nr 349 av fröken *Hesselgren* och fru *Gustafson*.

Utskottet hemställde,

I:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar von Helands och Egnells samt herr Walléns motioner (I: 202 och II:

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 12.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.) 277), till Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. å tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

II:o) att övriga i ämnet väckta motioner (I: 172 och 201 samt II: 292 och 349) måtte anses besvarade genom vad utskottet i sin motivering anfört.

Vid utlåtagandet voro fogade reservationer:

1) av herrar *Andrén, Nisser, Domö, Magnusson* i Skövde och *Lundberg*, vilka ansett, att utskottet bort med i reservationen angiven motivering hemställa,

I:o) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 202 och II: 277, i vad dessa avsåge anslagsfrågan, till Bidrag till flyktingars uppehälle i och avresa från Sverige å tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

II:o) att motionerna I: 202 och II: 277, i den mån de icke behandlats under I:o), ävensom motionerna I: 172 och 201 samt II: 292 och 349 måtte anses besvarade genom vad i motiveringen anförts;

2) av herrar *Nilsson* i Fredriksfält, *von Heland, Svensson* i Grönvik och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottet bort med i reservationen angiven motivering hemställa,

I:o) att riksdagen — — — (= utskottet) — — — till Bidrag till flyktingars uppehälle i och avresa från Sverige å tilläggsstat — — — (= utskottet) — — — 500,000 kronor;

II:o) att övriga — — — (= utskottet) — — — anfört.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisa ett reservationsanslag av en halv miljon kronor. Om detta anslags behövlighet torde vi vara tämligen eniga. Barmhärtigheten kräver naturligtvis, att man söker vidtaga åtgärder för att lindra nöden för de olyckliga människor, som av den ena eller andra anledningen tvingats in i vårt land. Jag har därför inte kunnat biträda de motioner, vari yrkas avslag på detta förslag, utan jag har för min del accepterat detsamma. Men i en punkt har jag en skiljaktig uppfattning mot Kungl. Maj:t och utskottet, och det gäller användningen av dessa 500,000 kronor.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att detta anslag skall användas dels till direkta bidrag till flyktingarnas uppehälle här, dels för att bereda vissa flyktingar tillfälle till yrkesutbildning och dels för att underlätta deras avresa härifrån till annat land, där de kunna finna utkomst. För min del har jag biträdt det första och det sista förslaget till anslaget användning, att alltså detsamma skall få användas för flyktingarnas uppehälle och även för deras avresa. Där emot har jag icke kunnat biträda förslaget, att medlen skola användas för flyktingarnas yrkesutbildning, och detta av olika skäl. För det första finns det icke i den kungl. propositionen angivet, hur denna yrkesutbildning skall anordnas. Dessa flyktingar ha kommit från skilda länder och de kunna ej alls det svenska språket. De måste då vistas här åtskillig tid för att kunna tillgodogöra sig denna yrkesutbildning. Men även om detta skulle kunna ordnas på ett eller annat sätt, vilket jag naturligtvis tror att vår duktiga regering kan, anser jag ändå, att man går väl långt i välvilja mot dessa flyktingar, då man anslår medel till deras yrkesutbildning. Vi ha i detta land en massa unga

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
män och kvinnor, som önska få yrkesutbildning, vilken vårt samhälle hittills åtminstone inte har lyckats bereda dem. Att under sådana omständigheter giva yrkesutbildning åt utlänningar — kanske till stor del folk som man ej anser vara önskvärda här — det anser jag vara att gå för långt. Jag vet, att man i utskottet gjort gällande, att om dessa flyktingar finge yrkesutbildning, skulle det kunna vara möjligt för dem att lättare taga sig ut ifrån vårt land. Jag för min del har däremot den uppfattningen, att det i stället kommer att bli mycket svårare för oss att bli av med dem, därest vi behålla dem så länge, att vi kunnat meddela dem en viss yrkesutbildning. Det lämpligaste är väl i alla fall, att man så snart som möjligt söker bli av med dessa flyktingar. Det råder här i landet en tämligen utbredd mening, att man bör behandla dessa flyktingar med ganska stor försiktighet, och jag är förvissad om, att det skulle väcka en viss anstöt, om man behandlade dem med den stora välvilja, som Kungl. Maj:ts förslag innebär och som utskottsmajoriteten också gått in för. Vilket parti vi än tillhöra, torde vi väl anse det lyckligast för vårt lands vidkommande, om vi så snart som möjligt bli av med dessa flyktingar. Det är just därför, som jag och mina medreservanter i utskottet yrkat på att detta anslag ej skall få användas till yrkesutbildning.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som vid detta utlåtande är avgiven av herr Nilsson i Fredriksfält m. fl.

Herr andre vice talmannen Magnusson: Herr talman! Det finns säkerligen ingen inom vårt land, som ej känner en viss, ja låt mig säga, en djup medkänsla med dessa talrika flyktingar, som på grund av förhållandena ute i Europa råkat i, ofta oförskyllda, svårigheter. Men då det gäller att komma dessa till hjälp, måste man ju också överväga den omständigheten, att vi för vår del ha andra och mera näraliggande hänsyn, som ej i alltför hög grad få skjutas åt sidan för flyktingshjälpen. Det råder icke, åtminstone ej inom utskottet, några delade meningar om att anslaget bör beviljas, men däremot är det, som den föregående talaren erinrade om, delade meningar om hur detta anslag bör användas. Vissa och relativt talrika grupper i vårt land se med starka och säkerligen ej oberättigade bekymmer denna flyktingsinvasion. Jag nämner särskilt de talrika grupper av handlande och hantverkare, vilka ej utan anledning frukta, att dessa flyktingar i alltför stor utsträckning komma att stanna inom landet, att förslaget om ifrågavarande anslags användning till att bereda dem yrkesutbildning skall giva flyktingarna ökade möjligheter att kvarstanna. Vi få nämligen icke förbise, att om dessa flyktingar meddelas en dylik yrkesundervisning, kommer därav bl. a. att följa, att de vinna ökade insikter och kunskaper i det svenska språket samt att de därmed och genom yrkeskunskapen givetvis få ökade möjligheter att skaffa sig anställning här inom landet. Man skall icke heller bortse därifrån, att det i och med flyktingsinvasionen kommer in en del element, vilka vi även med god vilja ej ha någon möjlighet att bli av med, helt enkelt därför att det ej finns något land, dit vi kunna hänvisa dem, sedan de en gång kommit in i vårt land.

Det erinrades av den föregående talaren också därom, att det finns talrika unga män och kvinnor i vårt land, vilka önska erhålla en yrkesutbildning, men att förefintliga möjligheter icke räckta till för att meddela dem en sådan. Även om man gör gällande, att den här ifrågasatta utbildningen ej skulle göra intrång i de skolor, där svensk ungdom kan erhålla yrkesutbildning, har jag svårt att förstå, att så icke i någon mån blir fallet, då denna utbildning givetvis bl. a. kommer att sysselsätta lärarkrafter på ett sätt, som säkerligen kommer att i viss mån verka inskränkande på utbildningsmöjligheterna för vårt lands ungdom.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Det finns emellertid ett område i vårt land, inom vilket det för närvarande råder brist på arbetskraft, och det är, som alla veta, jordbruket. Man har också från något håll gjort gällande, att det skulle vara möjligt och lämpligt att meddela flyktingarna yrkesutbildning inom jordbruket. En sådan utbildning är enligt min mening värdelös, om denna yrkesutbildning skall åsyfta att bereda dessa flyktingar möjlighet att arbeta inom jordbruket i andra länder, särskilt om det gäller tropiska och subtropiska, därför att den yrkesutbildning på jordbrukets område, som här kan vinnas, är värdelös under de förhållanden och det klimat, som råda i dessa länder. Skulle det återigen ifrågasättas, att man genom denna yrkesutbildning skulle skaffa arbetskraft åt de svenska jordbrukarna, måste jag personligen vittna om, att jag icke känner mig alltför tilltalad av utsikten att få vår jordbruksbefolkning även i mycket ringa mån uppblandad med yrkesmän av en ras, som kanske är mycket fjärrad från vår egen.

Jag skulle i detta sammanhang vilja vidröra en annan fråga, som näppeligen bör förbises i detta sammanhang. Man har anledning begära att från olika håll bli trodd, när man betonar den olust man känner inför vissa åskådningar, som ha vuxit sig starka i en del främmande länder. Vi hysa nog alla en allvarlig önskan, att dessa åskådningar ej skola spridas inom vårt land. Men jag tror mig våga säga, att det finns ingenting, som så lätt och så säkert kan väcka en döende nazism till liv inom vårt land, som om statsmakterna visa sig alltför släpphänta, när det gäller flyktingsinvasionen, eller alltför givmilda, när det gäller att bereda möjligheter för flyktingarna att kvarstanna här. Jag kan tillägga, att det är lätt att på den vägen väcka upp en antisemitism, som än så länge dess bättre är slumrande i vårt land.

Jag har ansett mig pliktig att göra detta uttalande, därför att var och en, som haft tillfälle att avlyssna stämningarna i vida lager inom vårt folk, både dem som göra sig högljutt hörda och dem som röra sig där nere på djupet, icke kan blunda för de faror som här förefinnas. Det vore säkerligen olyckligt, om vi genom några visserligen välvilliga men obetänksamma åtgärder främjade dylika strömningar.

Jag ber, herr talman, för att ej propositionen i denna fråga i onödan skall tilltrasslas, att få sluta med att yrka bifall till den av herr Andrén m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen i vad rör motiveringen och bifall till klämman i den av herr Nilsson i Fredriksfält m. fl. avgivna reservationen. Dessa reservationer ha samma yrkande ehuru i något olika ordalag. Jag gör detta yrkande för att underlätta ställandet av proposition.

Herr **Jansson** i Falun: Man har från olika håll riktat sig mot den passus i Kungl. Maj:ts förslag, enligt vilken bidrag ur anslaget skulle kunna lämnas för yrkesutbildning av flyktingar.

Det förefaller mig, som om man på dessa håll inte läst propositionen tillräckligt noga för att fatta vad Kungl. Maj:t egentligen avser med denna yrkesutbildning. Det står nämligen i propositionen, att man genom vidtagande av denna åtgärd skulle underlätta möjligheterna för dessa flyktingar att bereda sig arbetsutkomst i andra länder. Jag anser, att detta är en ganska viktig faktor att ta hänsyn till, när man från reservanternas sida klagar så bittert över att det skulle bli så stor konkurrens på den svenska arbetsmarknaden, om denna yrkesutbildning komme till stånd. Det är för övrigt litet förvånansvärt, att dessa klagomål komma från representanter för partier, som anse att det råder för liten konkurrens, när det gäller det rent manuella arbetet, och att denna konkurrens borde vara större för att göra det möjligt att trycka ned levnadsstandarden för de arbetare, som redan finnas inom dessa yrken i vårt land. En sådan taktik hör man rätt ofta predikas från det hållet.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Jag vill i förbigående säga, herr talman, att när denna fråga behandlades på avdelningen, voro vi ganska angelägna att bli informerade om vad Kungl. Maj:t avsåg med denna yrkesutbildning. Vi hörde sålunda en representant för socialstyrelsen, som handlägger dessa ärenden, och av honom fingo vi den upplysningen, att privata sammanslutningar redan anordnat yrkesutbildning i jordbruk för vissa av de flyktingar, som kommit söderifrån, och att det har visat sig, att dessa flyktingar mycket bra kunna utbildas i detta yrke. Sedan skulle de resa till det land, dit de sträva efter att komma. Jag anser alltså, att det inte kan bli någon konkurrens på den svenska marknaden i detta avseende. Jag förstår mycket väl, att man bland de intellektuella anser, att det skulle bli alltför stor konkurrens på det lärda området, men den saken tror jag vi kunna ta med tämligen god ro, åtminstone vad beträffar det förslag som här föreligger.

Läsa vi den kungl. propositionen, skola vi finna, att den är mycket försiktigt avvägd. Den ger sig inte ut i det ovissa, även om det säges, att det är omöjligt att ge direkta direktiv för hur denna flyktingshjälp skall ordnas och att detta får prövas från fall till fall. Det säges vidare, att de sammanslutningar, som för närvarande utöva verksamhet, varom det här är fråga, skola kunna få bidrag av detta anslag utan att riksdagen behöver bestämma i detalj. Det är inte fråga om att staten i detta fall skulle grunda någon särskild institution, utan det gäller endast att lämna ett bidrag, där sådan utbildning redan pågår. Det kan väl i all rimlighets namn icke ligga något farligt i en sådan sak.

Det har väckts en motion att detta anslag skulle användas för att utbilda byggnadsarbetare. Jag tror inte, att de herrar, som skrivit denna motion, veta, hur det ligger till i fråga om utbildning av byggnadsarbetare i vårt land. På detta område behöver man sannerligen inte vidtaga några mera omfattande statliga åtgärder. I vårt land, åtminstone i min hemtrakt, har det alltid funnits en utbildad byggnadsarbetarkår — hur den från början nått denna utbildning skall jag inte inlåta mig på; det var före min tid. Byggnadsarbetaren tar helt enkelt sin pojke eller någon annan yngling, som han känner, med sig ut på bygget och låter honom arbeta där, och på det sättet får han lära sig yrket. Till denna utbildning behöver alltså inte staten bidraga med några som helst kostnader. Dessa möjligheter till yrkesutbildning finnas kvar allt fortfarande, och jag tror att man skulle kunna använda sig av dem i rätt stor utsträckning även i andra landskap än Dalarna.

Jag har velat säga dessa ord angående yrkesutbildningen, därför att man på vissa håll försöker anlägga så förfärligt vida synpunkter på denna fråga och göra den större än vad den i verkligheten är. Den är icke av den omfattning, som man här vill söka göra gällande. Det är ju huvudsakligen beträffande yrkesutbildningen oppositionen har rest motstånd emot utskottets förslag. Jag finner det därför inte nödvändigt att ingå på vidare utläggningar rörande utskottets motivering för att detta anslag må beviljas. Alla äro eniga om att så bör ske, och att anslaget bör användas på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Meningsskiljaktigheter råda endast beträffande yrkesutbildningen. Jag finner sålunda, att någon längre debatt i detta ärende näppeligen kan anses nödvändig. Vi få ju längre fram tillfälle återkomma till denna fråga, då en i denna kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, som gäller flyktingars rättigheter, kommer under riksdagens prövning. Då torde det bli tillfälle för dem, som anse, att vi föra en alltför vidsträckt flyktingspolitik, att göra sina inlägg och söka få de åtgärder vidtagna, som kunna anses nödvändiga.

Jag har för min del ansett, att utskottets motivering är så försiktigt formu-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
 lerad, att den inte kan ge oss anledning vare sig att ställa oss oförstående till dessa flyktingars belägenhet eller att anbefalla riksdagen att fatta alltför vittgående beslut. Jag tror sålunda, att kammarens ledamöter med stort lugn kunna ansluta sig till utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Bergvall**: Jag har deltagit i behandlingen av detta ärende i utskottet och där tillhört majoriteten. Jag kan således nu icke komma till annat än ett yrkande om bifall till utskottets förslag.

Jag begärde emellertid ordet för att framföra några synpunkter, som jag gav uttryck åt även inom utskottet. Jag sade där, att det ur vissa synpunkter hade varit önskvärt, att utskottets motivering fått en sådan utformning, att utskottet starkare än som skett poängterat sin förståelse för de synpunkter, som komma till uttryck i herrar Undéns och Schlyters motion i första kammaren och herr Holmbäcks i denna kammare jämte ett par andra motioner, och önskvärdheten av att dessa önskemål och synpunkter måtte vinna beaktande. De innebära ju dels en kanske något mera tillmötesgående flyktingspolitik än den som vi hittills fört, ingalunda en den öppna dörrens politik — det är ett mycket stort avstånd mellan den strängt restriktiva flyktingspolitik vi hittills fört och den öppna dörrens politik — men en något litet mera tillmötesgående politik i flyktingsfrågan, och dels också vidtagande av en serie organisatoriska åtgärder för flyktingshjälpens handhavande.

Jag måste säga, att de försök som göras att blåsa upp en storm på flyktingsfrågans område stå i skriande kontrast till den verklighet, vi ha att röra oss med. Denna verklighet är den strängt restriktiva flyktingspolitik, som förts från de svenska myndigheternas sida. Jag måste säga, att det finns större anledning för dem, som tycka, att man har varit för restriktiv, att klaga i detta sammanhang än för övriga meningsriktningar. Jag vill inte förneka, att vissa klagomål förts fram av mycket respektabla motiv; andra tror jag däremot haft mera dunkla syften och äro värda mindre uppmärksamhet och vida mindre erkännande.

Jag vill även säga, att jag har utomordentligt svårt att förstå, när man exempelvis rörande frågan om vi skola bereda dessa flyktingar yrkesutbildning hänvisar till att vi inte kunna bereda yrkesutbildning åt alla svenskar. Man möter ideliga hänvisningar till alla missförhållanden i vårt svenska samhälle, som böra rättas till, innan man kan göra en insats på detta område. Jag har utomordentligt svårt att förstå denna ståndpunkt. Den innebär i grund och botten ingenting annat än att vi skola vänta med beaktande av de humanitära synpunkterna på flyktingsfrågans område tills allt är väl beställt i vårt svenska samhälle, d. v. s. till tidernas slut.

Den hjälp vi lämna till flyktingarnas yrkesutbildning fyller så vitt jag kan se en tvåfaldig uppgift. Dels måste vi försöka hjälpa de flyktingar, som kommit hit och skola stanna här i landet, att bli verkligt bofasta, och dels och framförallt måste vi skapa förutsättningar för dem, som vi inte äro i tillfälle att bereda någon varaktig fristad, att kunna komma vidare till andra länder, där de kunna stanna och slå sig ned. Ur deras synpunkt, som rekommendera en restriktiv flyktingspolitik, finnes det alltså alldeles särskilt starka skäl att behärta vikten av att man vidtager åtgärder exempelvis på yrkesutbildningsområde, som underlätta möjligheterna att vidarebefordra de flyktingar, som tillfälligtvis ha tagits om hand här, till de länder, där de skola stanna och få sin utkomst och bärning.

Jag har, herr talman, begärt ordet för att säga detta, därför att jag tror, att i en tid som vår, då det onekligen blåser fruktansvärt kalla vindar över lan-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
 det och då respekten för de gamla humanitära synpunkterna är beklämmande liten — jag syftar inte på någon av talarna i kammaren, jag syftar på den allmänna debatten — det är nödvändigt även för dem, som önska, att dessa synpunkter skola hållas levande, att göra sin röst hörd.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Arnemark: I likhet med de föregående talarna kommer jag icke att motsätta mig själva anslagsbeloppet.

Det är alldeles riktigt, som herr Jansson i Falun påpekade, att vi få behandla denna fråga senare under riksdagen i annat sammanhang. Jag skall därför inte fördjupa mig i flyktings- och främlingsfrågorna utan, herr talman, inskränka mig till att nämna, varför jag icke kan ansluta mig till utskottsmajoriteten i fråga om motiveringen.

Det väsentligaste skälet härtill är, att jag i det föreliggande utskottsförslaget inte kan återfinna något som helst uttalande om vikten av att det iakttages försiktighet på detta område, en försiktighet som enligt min mening helt enkelt måste iakttagas med hänsyn till vårt eget folk och dess försörjningsmöjligheter. Departementschefen har för sin del i propositionen framhållit, att flyktingsströmmen med hänsyn till våra egna medborgares intressen har måst begränsas. Jag tycker, att det är en stor brist i utskottets motivering, att inte denna statsrådets enligt min mening riktiga ståndpunkt understrykes med ett enda ord, *detta inte minst med tanke på framtiden.*

Vidare finner jag, herr talman, att de pengar, som skola anslås, äro avsedda att användas bland annat till stöd åt enskilda personer och organisationer, som taga sig an flyktingar. Även om man måste skänka den rent humanitära sidan av en dylik verksamhet sin aktning, så kan man inte undgå att bli en smula betänksam inför denna form av stöd, då man iakttaget den inställning, som förefinnes på åtskilliga håll, dit man kan förvänta, att dessa understöd komma att gå. Man blir ganska förvånad ibland, då man exempelvis studerar vår fackföreningspress och ser hur generöst — jag skulle vilja säga rentav nonchalant — man där ser på dessa frågor, fastän man ju annars som bekant brukar hålla styvt på att ingen utomstående släppes fram till arbetstillfällena.

Jag skall be att få anföra ett exempel, som jag tycker är mycket typiskt i detta fall. Det är hämtat ur ett fackföreningsorgan, som socialministern säkerligen väl känner till, nämligen »Signalen», organ för Svenska järnvägsmannaförbundet. Någon gång i höstas, ungefär samtidigt med de värsta judeförföljelserna i Tyskland, förekom där en sak, som åtminstone på mig gjorde ett pinsamt intryck. Tidningen Signalen håller sig med en seriefigur, som den kallar för Krokfinger-Fredrick. Han brukar i varje nummer få säga någon »sanning» i aktuella frågor. Vid det tillfälle, jag syftar på, får man skåda Krokfinger-Fredrick stående i dörren till ett hus, som bär skylten »Sverige». Han slår upp dörren på vid gavel inför några utlänningar, som stå där och vilja in, och under bilden står det: »När man talar om den sjunkande befolkningssiffran är det väl enklast och klokast att öppna dörren ordentligt för er som komma flyende från terrorns länder.»

Man kan ju uppfatta detta som ett skämt. För min del tycker jag emellertid, att det är ett föga lämpligt skämt om synnerligen allvarliga samhällsspörsmål. Men jag kan inte undgå en viss fruktan för att vad jag nyss citerade är ett ganska representativt uttryck för den rådande mentaliteten i flyktingsfrågan, åtminstone hos vissa organisationer och enskilda personer, som med tämligen stor säkerhet kunna väntas komma att anmäla sig för att få del av detta anslag, som vi nu stå i begrepp att bevilja. Jag anser alltså, att just den generositet, som där är tillfinnandes, kan resultera i att man inte i tillräcklig

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
omfattning tar skälig hänsyn till våra egna medborgares intressen, och jag tror, som sagt, att detta kommer att i icke ringa utsträckning vara fallet med just de enskilda personer och organisationer, som komma att anmäla sig för att få del av detta anslag. Jag finner det därför för min del tryggast och riktigast att göra som reservanterna föreslå, nämligen att låta stödet från staten omhänderhas av därför lämpade statliga och kommunala organ.

Jag kan till sist, herr talman, inte underlåta att ännu en gång bringa i erinran vad som nämnts tidigare av herr andre vice talmannen, och ytterligare understryka, att det — trots att vi för närvarande ha en god konjunktur i vårt land eller kanske en högkonjunktur — ingalunda råder något överflöd på arbetstillfällena för t. ex. den intellektuella arbetskraften, för kontorsfolk och för merkantilt folk överhuvud taget i vårt land. Tvärtom förefinnes det såvitt jag kan finna en icke obetydlig arbetsknapphet på åtskilliga av dessa förvärvsområden. Jag vill därför, innan jag slutar, rikta en enträgen vädjan till regeringen och socialministern och till de myndigheter, som ha att handlägga dessa flyktingsfrågor, att noga beakta, att det finnes ganska gott om svenska medborgare, som ha det trångt i fråga om sina utkomstmöjligheter.

Jag ber därför, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som framställts av herr andre vice talmannen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Jag ber att särskilt med anledning av den föregående talarens yttrande få säga några ord.

Jag vill då först poängtera, att den hjälpverksamhet, som pågår här i landet, grundar sig på enskilda initiativ och att det är genom offer på frivillighetens väg, som hjälp lämnas dessa flyktingar. Det är inte heller meningen, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära ett frångående av denna princip. Det är säkert noggsamt bekant för envar, att en hjälpverksamhet kan ta sig vida större uttryck, om den utövas på frivillighetens väg. Men när man även här i landet har detta flyktingsproblem att brottas med, kan inte heller staten ställa sig helt neutral, utan man bör, i den mån det låter sig göra, underlätta denna frivilliga hjälpverksamhet, så att resultatet blir det bästa möjliga.

Jag vill här framhålla, att man i frågans nuvarande läge icke skulle ha någon nytta av att det inrättades ett statligt organ för handhavandet av denna hjälpverksamhet. Dessa kommittéer för beredande av hjälp till flyktingarna, som arbeta speciellt här i Stockholm, ha själva tagit initiativ till en samverkan genom organiserandet av en samarbetskommitté, vars ordförande är förre kansli-rådet von Koch.

Jag vill vidare säga, att man nog måste se litet djupare på frågan om yrkesutbildning åt dessa flyktingar än vad reservanterna ha gjort. De människor, som ha kommit hit såsom flyktingar, måste ju söka sig sitt uppehälle antingen här i landet eller någon annanstans i världen. Vi kunna emellertid inte, om de sig väl skicka, som det heter, sända dem ut ur landet, och då är frågan, om de skola få någon hjälp eller inte, när de söka sig sysselsättning. En vägran att ge yrkesutbildning innebär egentligen, att man försvårar för dessa människor att kunna försörja sig själva. I den mån man kan ge dem utbildning, framför allt inom yrken, där det såväl inom vårt eget land som i andra länder råder efterfrågan på arbetskraft, blir det lättare för dem att försörja sig själva utan att vara beroende av flyktingskommittéer eller annan hjälpverksamhet. En del av dem, som kommit hit till vårt land och för vilka dörrarna till andra länder äro stängda, ha också en utbildning, som inte underlättar för dem att erhålla anställning vare sig i vårt land eller i andra länder. Dessa människor måste

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
bli i tillfälle att lära sig något nytt och skaffa sig yrkeskunskap på områden, där det finnes efterfrågan på arbetskraft.

Ni, mina herrar, som tala för en försiktig politik här, förorda faktiskt en politik, som innebär, att läget skulle bli svårare än vad det behövde bli, om man lämnade understöd även till yrkesutbildning. Det kan inte bli fråga om yrkesutbildning i någon större omfattning — yrkesutbildning sker överhuvud taget inte i någon större omfattning, och med hänsyn till klientelet måste den i detta fall bli av ännu mindre omfattning — men man skulle dock genom densamma kunna underlätta för en del av dessa människor att komma in i förvärvsarbete på områden, där det råder efterfrågan på arbetskraft.

Hur har det förhållit sig med den stora grupp, som får utbildning inom jordbruket? Jag vill i detta sammanhang meddela, att enligt uppgift, som jag i dag erhållit från socialstyrelsen, ha dessa människor, som erhållit utbildning inom jordbruket under den senaste femårsperioden, alla sedermera flyttat till annat land. Det bör ju särskilt för jordbrukarnas egna representanter vara av värde att veta, att denna utbildning, som även medför hjälp för dem med jordbrukets skötsel, underlättar för dessa människor att söka sig sin försörjning på annat håll.

Jag tror således, att ett bifall till utskottets hemställan, vilken står i full överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, är det bästa som för närvarande kan ske. Då utnyttjar man det enskilda initiativet i fråga om hjälpverksamheten och lämnar endast stöd till att från fall till fall söka skapa de bästa förutsättningarna för dessa människor.

Jag vill slutligen säga, att det vore önskvärt, att man här i riksdagen ville medverka till att denna fråga flyttades ned till en mindre framträdande plats, än den nu synes intaga i den allmänna diskussionen. Vi ha ju haft kännning av »flyktingstider» förr i vårt land, och sedan dess finns det kvar en del flyktingar, som nu äro inräknade bland utlämningarna. Vårt land klarade sig emellertid ur den situation, som då uppstod, utan att det vare sig vid tillfället eller efteråt inträffade några olyckor, och jag hoppas, att det även denna gång skall lyckas oss att ordna det så, att vi utan större svårigheter skola kunna lämna den hjälp, som vi människor bruka lämna vår nästa.

Herr Vougt: Herr talman! Jag vet inte, hurvida det senare vid denna riksdag blir tillfälle att rent principiellt diskutera flyktingsproblemet, och jag hoppas därför att det inte anses omotiverat att i dag anföra några principiella synpunkter, som varken anknyta sig till det belopp, som här äskas, eller till det sätt, på vilket detsamma skulle disponeras.

Det förefaller mig, som om man alltför mycket understrukt de rent humanitära synpunkter, som givetvis måste läggas på denna fråga. Det måste finnas plats också för andra synpunkter på vårt lands ställning till den stora folkvandring, som i dessa dagar satts i gång. I detta sammanhang skall jag, för att få citatet fogat till kammarrens protokoll, be att få läsa upp ett stycke ur en artikel i den engelska tidningen »The New Statesman», där en författare häromdagen tog upp frågan om de nutida flyktingströmmarnas historiska betydelse. Denne författare säger: »De totalitära staterna äro mycket förtjusta i ordet autarki och principen om självförsörjning, som det medför lika väl i fråga om det intellektuella som det ekonomiska livet i dessa länder. Ekonomiskt kan det finnas ett och annat skäl för denna idé, men vad det intellektuella livet beträffar har den hela historiens vittnesbörd emot sig. Den intellektuella fattigdom, som sänkte sig över Spanien efter judarnas och morenarnas utdrivande, är det bästa exemplet på den negativa sidan; men vad det positiva beträffar, finnes det i hela kulturhistorien ingen betydelsefull pånyttfödelse

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
 eller något spontant utbrott av konst eller vetenskap, som icke står i samband med mottagandet av någon med våld förjagad ras och klass. Det är inte längre modernt att förklara vetenskapens återupplomstring efter medeltiden som en direkt verkan av Konstantinopels fall, men det är alltså ett faktum, att denna händelse är urtypen för ett sådant sönderbrytande av gränserna och en sådan folkvandring, som ledde till ett återupplivande av det intellektuella livet i Europa. Nu, i vår tid, se vi hur en liknande process äger rum, och det förefaller redan sannolikt att årtalet 1933 kommer att få samma betydelse som år 1453.»

Författaren framhåller härefter, att det under dessa år ägt rum en störning i det intellektuella livet, som går djupare än den som förorsakades genom fördrivandet av hugenotterna från Frankrike. Krafttillskottet av 400.000 högtstående och arbetsamma franska medborgare hade en avsevärd och mycket lyckosam inverkan på det ekonomiska livet i de nationer, som gävo dem gästfrihet. Men hugenotterna voro för homogena och för rätlinjiga för att få mer än en begränsad verkan på utvecklingen i dessa nationer, menar författaren. »De totalitära staterna driva nu ut», fortsätter han, »allt självständigt tänkande, all fri kulturutövning.»

Så långt denne författare i »The New Statesman». Det är ju möjligt, att han gått till överdrift i det senaste omdömet — det undandrar sig i varje fall mitt bedömande — men säkert är, att det inte på 150 år, d. v. s. sedan den franska revolutionen, funnits en tid, då det mänskliga snillet varit så hemlöst och då de nationer, som haft kraft att stå emot fördomningen, kunnat så berika sig med begåvningar av alla slag, såväl när det gäller den enklaste hantverksskicklighet som topprestationer av den mänskliga kulturen, som just nu. Den engelska sammanslutningen »Society for the protection of science and learning» har samlat ihop en del siffror beträffande de intellektuella, som sedan maj 1933 fördrivits från Tysklands universitet. Enligt dessa uppgår antalet sådana intellektuella till 1,400, vartill kommer 418 för det forna Österrikes, nuvarande Ostmarks, del. Vidare har man beräknat, att efter de anti-semitiska lagarnas tilkomst i Italien ungefär 140 italienska vetenskapsmän lämnat landet. Storbritannien och Förenta Staterna ha varit kloka nog att vardera taga emot omkring 250 stycken av dessa fördrivna intellektuella, medan de övriga fått sina hem i andra länder. Hur många av dessa intellektuella, som ha kommit hit till Sverige, har jag ingen kännedom om, men det är möjligt att sådana uppgifter komma att lämnas.

Det är i detta läge, som den svenska småborgerligheten har mobiliserat alla sina krafter och värjt sig mot all generositet och alla humanitära synpunkter, och vi ha fått bevittna en sådan manifestation av kortsynthet som det uttalande, vilket här om dagen gjordes av studentkåren i Uppsala. Tillkomsten av detta uttalande måste sannolikt bero på ett tillfälligt olyckligt missöde. Jag kan knappast tro, att den »ljusets riddarvakt», som våra studenter skola utgöra, innerst inne verkligen kan hysa den uppfattning, som kommit till synes i detta uttalande. I Conrad Jonssons tidning »Folket» har med skäl framförts den undran, om inte studenterna borde ha andra bekymmer än att på »sina härliga lagrar» söka skaffa sig ett tryggt liv i nattrock och tofflor.

Det är uppenbart, att det är samhället och icke enskilda grupper, som har att taga hand om dessa spörsmål. Det konstaterades nyss av en talare, att jämför man arbetarrörelsens inställning till dessa spörsmål med inställningen hos vad man kan kalla för medelklassen, så finner man betydligt större generositet inom den förstnämnda gruppen. Detta är på sätt och vis ganska märkligt, därför att av de flyktingar, som söka sig till vårt land, ha många inte annat att bjuda ut än sin yrkeskunskap på arbetslivets område. Denna in-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

ställning hos arbetarrörelsen beror emellertid på att arbetarrörelsen har lämnat den renodlade gruppegoismen bakom sig. Arbetarrörelsen har byggts upp på ett sådant sätt, att den inte behöver bli ett rov för enskilda skråintressen. Jag vet mer än väl, att det många gånger kan möta svårigheter, när det gäller att skaffa arbete åt en enskild flykting, därför att man tycker att det blir konkurrens om arbetstillfällena. Men även i sådana fall bruka solidariteten och humaniteten och förståelsen för värdet av vederbörandes arbetskraft taga överhanden.

Det skulle vidare vara ganska mycket att säga om den inställning, som kommit till synes från läkarhåll med anledning av tanken på att här i landet taga emot ett antal landsflyktiga läkare. Det skulle vara ytterst förvånande, om den uppfattningen vunne anslutning inom det svenska samhället, att läkarvetenskapen är något monopol för dem av den nuvarande generationen, som varit i stånd att kosta på sig läkarutbildning och som alltså skulle kunna sätta sig på denna egendom och förklara: »Denna vetenskap utgör vår försörjning och ingenting annat därutöver.» Jag för min del vill i varje fall såsom medborgare och en människa, som i likhet med alla andra människor kan råka ut för sjukdom, säga, att en sådan uppfattning om läkarvetenskapen icke kan tolereras. Jag hoppas, att de bestämmande myndigheterna — i sista hand regeringen — vägra att taga hänsyn till denna utpräglade skråegoism.

Det gäller här enligt min uppfattning inte bara att visa humanitet — något som bör tillmätas den största betydelse och som en stat inte kan uteläta bland motiven för sitt handlande, om den skall ha någon friskhet kvar — utan det gäller framför allt att tillvarataga de väldiga kulturkrafter och de tillskott till arbetslivet, som finnas tillgängliga genom att så många människor i dessa dagar kommit i rörelse som flyktingar.

För ungefär 200 år sedan började Europas folk att resa över världshaven för att söka sig sin utkomst i andra världsdelar. Sverige miste under slutet av 1800-talet åtskilliga tio- eller hundratusental medborgare, som under då rådande sociala förhållanden inte kunde finna en hygglig utkomst här i landet. Nu har en befolkningskommission kunnat konstatera verkningarna av denna emigration och bekymrad pekat på frågan om den framtida befolkningstillväxten här i landet. Samtidigt ser det ut som om den europeiska intelligensen under trycket av de totalitära staternas våld skulle drivas över världshaven. Amerikas förenta stater, som uppbyggt på spillror från alla europeiska folk, är nu ett rikt land och i färd med att draga till sig också Europas intelligens, därför att vi ha allehanda snusförnuftiga motiv för att inte själva taga hand om den. Jag anser, att också ett land som Sverige måste göra vad det kan för att åt Europa bevara denna elit, som nu drives ut från sina hem.

Vidare ha vi judarna, till vilka även de människor, som beträffande övriga landsflyktiga äro villiga att sätta de humanitära synpunkterna i högsätet, intaga en mer tveksam hållning. Judarna äro sannolikt världshistoriens mest tragiska och mest storslagna folk. Naturligtvis utgöra de ingen särskild »ras», utan man kan snarare tala om en människogrupp med gemensam religion och vissa enhetliga drag som folk. Det är beklämmande, herr talman, att sådana stupiditeter skola kunna publiceras i den svenska pressen som det inlägg beträffande judarna, signerat av en aktad tidigare ledamot av riksdagen, professor Reuterskiöld, vilket man häromdagen kunde läsa i en tidning.

Det judiska folket söker nu efter ett hem, där det kan komma till ro. Det är detta, som utgör judeproblemet i våra dagar, i den mån inte staterna själva skapa judeproblem. Vi måste alla önska, att det skall bli möjligt att på ett dess eget territorium samla detta splittrade folk, som på grund av historiska

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
omständigheter tvingats att leva bland andra folk. Men det måste sägas, att judarna överallt där de fått ge sin insats inom andra folk, i mesta möjliga mån sammansmältande med dem, varit i rikt mått skapande på alla de områden, där de varit verksamma, något som också vår svenska kultur bär vittne om. För att taga ett enda exempel, som bör kunna tilltala också herr Bagge, vill jag nämna Disraeli, som kröner den långa raden av sefardimjudar, vilka lämnat så ovärderliga bidrag till uppbyggandet av det brittiska imperiet, sedan det spanska imperiet brutit sin ryggrad genom att driva ut judarna.

Jag skall emellertid inte fördjupa mig i det judiska problemet, därför att det enligt min uppfattning knappast existerar något annat judiskt problem än det, som består i judarnas strävan att samla sig till ett självständigt folk på eget territorium. Det existerar möjligen ett judiskt problem i de länder, som ha en sådan social konstruktion, att den lämpar sig för en viss exploatering genom användande av penningmakt, vari de judiska affärsmännen mer än andra tvingats att genom århundradens träning utveckla sin talang.

Det är enligt min uppfattning en felbedömning av hela flyktingsfrågan att säga, att flyktingarna äro tärande och inte närande. Man talar om flyktingarna som om de vore fattighjon, i stället för att göra klart för sig, att de nästan alltid äro i stånd att skapa ny företagsamhet och göra arbetsinsatser av tidigare icke förefintligt slag. Det är ju så, att politiska flyktingar nästan undantagslöst äro begåvade människor och de bästa medborgarna i sitt hemland. Detta beror därpå, att flyktingströmmar uppstå på grund av regimförändringar, vilka föra till makten regeringar, som inte tåla det fria tänkandet och det fria kulturlivet. En dylik regering måste i och för sig vara en kraft av negativ natur, och därav följer självklart, att de som drivas ut äro de bästa inom sina respektive länder. Jag gör intet undantag med avseende å någon av de olika politiska regimer, som skapat sådana flyktingströmmar. Jag gör heller intet undantag för den flyktingström, som följde på den ryska revolutionen. Det är alldeles säkert, att de dåvarande ryska flyktingarna uti alla de länder, dit de kommit, bidragit till den kulturella utvecklingen på ett sätt, som kommer att minnas i historien. Det är också så, att de flyktingar, som nu komma ut i världen, med få undantag kunna räknas som mycket begåvade människor, vilka man inte behöver rädas för att ta emot. Jag tror inte heller, att svensk företagsamhet och svensk kultur har nått en sådan grad av fulländning, att den själv tillräcklighet, som nu understundom kommer fram, skulle vara motiverad.

Jag har naturligtvis här, herr talman, uttalat mig på ett sätt, som kan skrämja en och annan, och jag är medveten om, att mina uttalanden måste komma att framkalla gensagor — jag ser ju, att herr Wallén sitter livligt sysselsatt med att göra anteckningar. Detta hindrar emellertid inte att jag anser, att dessa mina synpunkter måste framföras. Jag har velat reagera mot en snålhet och en snävhet, som jag anser vara föga hedrande för det svenska folket. Jag anser också, att statsutskottet varit väl snävt i sitt uttalande. Då jag likväl med förståelse för den praktiska nödvändigheten härav uttalar mig så pass kategoriskt som jag gör beror detta därpå, att jag anser och är väl medveten om, att de krafter, som bedöma flyktingfrågan ur den nationella kortsynthetens synpunkt, väl i alla fall i närvarande stund ha alla utsikter att bli överhandtagande, men jag har velat reagera emot den konstlade stämning, som man härvidlag lyckats driva upp.

Jag vill inte ha någon ohämmad flyktingimport till Sverige, men jag anser, att det enda korrektiv som kan finnas är det korrektiv, som riksdagen för övrigt hade tillfälle att ta i betraktande, när vi i fjol behandlade den även här i dag berörda frågan om en utsträckning av våra sociala skyddsåt-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
gärder till de statslösa. Vi kunna inte ta emot flyktingar för att här i landet låta dem sjunka ner till de utarmades nivå. Vi måste, i den mån de komma in i vårt land, hålla dem uppe på den sociala standard, som vi vilja skapa för det svenska folket. Detta är korrektivet, och något annat finns inte enligt min mening.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets förslag, ehuru utskottets motivering inte fullt tillfredsställer mig.

I detta anförande instämde herrar *Wallentheim, Fast, Lindén, Nilsson* i Göteborg, *Ericsson* i Sörsjön, *Fält, Spångberg* och *Ekdahl*.

Herr Holmbäck: Herr talman! Det har inte varit min avsikt att ta upp till behandling flyktingsfrågan i allmänhet, men eftersom herr Vougt var inne på mera allmänna synpunkter, vill jag för min del säga, att jag i många avseenden delar dem han anförde. Jag anser för min del, att vi äro tvungna att driva en restriktiv flyktingspolitik, men att vi inte alls behöva vara så rädda, när det gäller flyktingsfrågan, som man i allmänhet tycks vara.

Herr Vougt anförde flera exempler på hur man tidigare bedömt flyktingproblemet. Det fogade sig så, att jag i november månad förra året var i Berlin, just då de stora förföljelserna mot judarna ägde rum. Jag beskrev mina intryck i ett par svenska tidningar, och kanske ha några av kammarens ledamöter läst vad jag då skrev. Jag glömmer inte det intryck, som det gjorde på mig, när jag en av dessa dagar under min vandring i Berlin kom till den franska kyrkan vid Gendarmenmarkt och på dess vägg läste ett uttalande om vilken nytta det varit för Tyskland att tyskarna togo emot de franska hugenotterna i slutet av 1600-talet, hur dessa spridit ny kultur, skapat nya industrigrenar, höjt åkerbruket o. s. v. Mannen, vars uttalande med stenbokstäver återgavs på själva kyrkan, var Fredrik den store, alltså en av Preussens allra främsta regenter.

Jag begärde ordet för att säga ett par saker i den fråga, som nu närmast är föremål för kammarens debatt. Vad vi här, praktiskt taget, ha att besluta om är, om Kungl. Maj:t skall få rätt att använda en del utav dessa pengar till yrkesutbildning åt flyktingar eller inte. Nu frågar man sig: hur har det i själva verket lyckats med den yrkesutbildning av flyktingar, som hittills ägt rum på frivillighetens väg i Sverige? Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har redan delvis varit inne därpå, men jag skall tillåta mig att något mera utförligt behandla densamma.

Vad judiska flyktingar angår har, såsom herr statsrådet anförde, en viss art yrkesutbildning redan sedan några år förekommit. Man har sålunda haft en lantgård nere i Skåne på vilken judiska flyktingar tagits emot i och för utbildning i jordbruksarbete, och vidare har man låtit judiska flyktingar få yrkesutbildning på jordbrukets område även på andra gårdar — hos bönder — nere i Skåne. På den speciellt därtill avsedda lantgården ha hittills mottagits ett 70-tal personer. Av dessa äro 40 kvar för vidare utbildning, medan 30 ha lämnat Sverige. På andra lantgårdar hade den 1 januari 1939, alltså i början av innevarande år, mottagits 312 personer, av vilka 144 efter erhållna utbildning lämnat landet. Sedan början av 1939 har det kommit hit ytterligare c:a 100, men samtidigt ha 40 stycken lämnat landet. Att flera kommit hit än som avrest beror på att man fått rätt att öka antalet mottagna flyktingar.

Såsom herr statsrådet framhöll har ingen av de personer, som fått den utbildning man avsett att ge dem, behövt stanna kvar här i landet, utan den mosaiska kommittén har fyllt sitt löfte att skaffa dem plats i utlandet. De

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
mosaiska församlingarna, som organiserat detta arbete, ha överhuvud inte tagit in andra än sådana i fråga om vilka man haft goda garantier för att de efter erhållen utbildning skulle lämna landet. Jag nämnde nyss siffran 144. Utav detta antal ha 79 stycken emigrerat till Palestina och 14 till transoceanaländer, medan 51 fortsatt sin utbildning i andra länder. Utav dessa 51 torde ungefär 80 procent, efter vad jag hört, sedermera ha fått plats i andra länder. Aldern för de personer, som fått jordbruksutbildning, har legat mellan 18 och 35 år. Det har varit fråga om personer, som inte ägt någon föregående yrkesutbildning eller tidigare ägnat sig åt kommersiell verksamhet, och vilka det alltså gått att skola om för en annan livsföring.

En art utbildning, som planeras, är följande. Man har ansett, att man också borde försöka ge vissa kategorier av flyktingar yrkesutbildning t. ex. inom metallindustrin. Det finns en gammal skola på Söder, som inte längre användes för sitt ursprungliga ändamål och som sedermera disponerats av stadens arbetslöshetskommitté för att där ge sysselsättning åt arbetslösa. Nu har ju arbetslösheten minskat, och i följd därav finns det ungefär 60 platser med full utrustning för yrkesutbildning lediga i denna skola. Meningen är, att dessa 60 platser nu skulle kunna tagas i anspråk för yrkesutbildning åt flyktingar. En tredjedel av platserna har man tänkt sig skola få disponeras av judiska flyktingar och resten av andra flyktingar. Vad de judiska flyktingarna angår är det även här fråga om rena transemigrationsfall. Eller, med andra ord, att plats skall inte beredas andra än sådana, för vilka man har garantier, att de kunna komma in i andra länder och beträffande vilka alltså inresetillstånd till Palestina är ställt i utsikt eller för vilka det finns borgen för inresa till Förenta Staterna eller till annat land.

En annan art yrkesutbildning, som man planerar, är utbildning till hembiträden. Under det att jordbrukskurserna vara ett och ett halvt å två år och metallarbetarkurserna skulle räkna ett år, är det här fråga om en kurs på fem månader. Det är meningen att det skall bli 24 platser uti denna utbildningskurs. Avsikten är att här bereda plats för 17 unga judinnor. Här är det icke meningen, att dessa efter viss tid skola lämna landet, men det är fråga om personer, som varit här en längre tid och som på grund av bristande yrkesskicklighet inte kunnat få någon sysselsättning. Det är alltså här inte fråga om att taga in några nya flyktingar från utlandet.

Detta tror jag vara i huvudsak det, som kan sägas om vad som hittills blivit åtgjort i denna fråga. Jag är övertygad om, att om riksdagen går på den linje, som utskottets utlåtande anger, detta icke kommer att medföra större fara för flyktingsimport hit än som varit förhanden med den yrkesutbildning, som hittills meddelats.

Överhuvud tycker jag, att oppositionen mot utskottets förslag förts fram på svaga grunder. Den talare, som inledde debatten, hade ju egentligen bara ett skäl för sin ståndpunkt. Han sade, att om vi ge vederbörande yrkesutbildning så komma de att stanna här i landet. De lära sig språket, sade han bland annat, och detta blir för vederbörande ett incitament att stanna kvar. Ja, språket lär man sig nog, vare sig man går i en yrkesskola eller inte, men nog är det väl ett rimligt antagande — om man nu intar den ståndpunkten att man vill bli av med dessa flyktingar — att det är lättare för dem att komma över till andra länder, om de ha lärt sig ett yrke. Nog ha väl andra länder då större skäl att ta emot dem än om de ingenting kunna, ty människor, som ingenting kunna, vill säkert intet land ha. Ur deras synpunkt, som äro för en mycket restriktiv flyktingspolitik, bör väl detta vara ett ytterligare skäl för att man skall gå med på utskottets förslag, som, herr talman, även i denna

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
punkt är motiverat av utomordentligt starka såväl humanitära som lämplighetsskäl.

Herr Wallén: Herr talman! Jag har i denna kammare väckt en motion, uti vilken jag hemställt om helt avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Jag tillhör väl alltså de enligt herr Bergvalls terminologi »skumma krafterna», kan jag förstå.

Min egenskap av motionär ger mig emellertid anledning att här i någon mån ingå först på den reella frågan och sedan på herr Vougts principiella synpunkter.

Själva realfrågan eller frågan om humanitär behandling av stackars flyktingar behöves väl överhuvud taget inte diskuteras. Av betydelse ur svensk nationell synpunkt synes emellertid vara, *att för utlänningars skull våra egna inte glömmas bort*. Nöden, exempelvis i Norrlands fjällbygder, tar sig ofta sådana uttryck, att den väl förtjänar vår medkänsla. I motionen har jag vågat utgå ifrån, att departementschefen, innan han tänkte på utlänningarna, undersökt om och i vad mån det kunde föreligga anledning för honom att ingripa till hjälp åt behövande svenskar. De utländska flyktingarna erhålla hjälp på många sätt såväl genom hjälporganisationer som i form av anslag av lotterimedel o. s. v. Många av dessa utlänningar visa också en förmåga att hjälpa sig själva, som inte alltid tar sig så sympatiska uttryck.

Det är emellertid, när det föreslås, att man skall ge dessa utlänningar av inte alltid så särskilt önskvärd sort svensk yrkesutbildning, som man reagerar. Att svensk yrkesutbildning skulle bli till stort gagn för vederbörande i andra länder är inte så säkert, men säkert är att en sådan utbildning kan göra dem lämpade för ett kvarstannande här. Och här vilja inte vi — åtminstone inte jag — ha dem kvar. Det blir alltid på vår egen bekostnad och särskilt då på våra småföretagares, hantverkares och småhandlares bekostnad som vi får ha dem kvar. Vi vilja inte, att de svårigheter, som vi redan ha på grund av att exempelvis judar och tattare förvärvat svenskt medborgarskap och bostad här i riket, skola ytterligare förvärras. Det finns ett behov av svensk arbetskraft här i landet, en sak som också verkstadsskoleutredningen har konstaterat. Detta behov avser framför allt yrkeskunniga byggnadsarbetare på landsbygden. Blir det inte bättre på den punkten komma säkerligen byggnadskostnaderna där att förbli lika orimligt höga som de äro i dag. Våra egna fattiga svenska småbrukare skulle vara glada både åt yrkesskoleutbildning och åt arbetsförtjänst. Vi måste nämligen komma ihåg, att våra småbrukare på ofullständiga jordbruk äro arbetare, som inte ha full utkomst på sina jordbruk, utan som behöva biförtjänster och därför kunna sägas vara partiellt arbetslösa.

Säg icke, att dessa frågor icke höra ihop! Det gäller yrkesutbildning, och det gäller *vilka* som skola yrkesutbildas. Det gäller också något annat, något som alla hava ett intresse av, nämligen hur statens pengar, *hur skattebetalarnas medel skola användas*. Så länge staten icke har obegränsade tillgångar, blir det alltid konkurrens, när det gäller att bestämma, hur pengarna skola användas. Var och en har att gå tillrätta med sig själv och taga ställning till frågan om vilka som stå hans hjärta närmast, till frågan om vilka utgifter han anser rimligast att statens pengar användas till. Utskottet har ställt i utsikt, att frågan om småbrukarnas utbildning skall beaktas i annat sammanhang. Jag hoppas, att det icke kommer att dröja alltför länge, utan att något göres snart, och jag har alltså på den punkten tillsvidare intet yrkande. *Till yrkesutbildning för utlänningar* — som

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
 för övrigt icke lämpa sig för våra svenska förhållanden — anser jag dock icke att *svenska pengar skola användas*. Tillfälligt uppehälle får man bekosta och så deras avresa, som vi hoppas skall äga rum fortast möjligt. Därför yrkar jag bifall till bondeförbundsreservationen.

Men, herr talman, medan jag har ordet kan jag icke underlåta att även i någon mån gå in på i främsta rummet det anförande, som hållits av herr Vougt, men även på dem, som hållits av två andra talare — representanter för folkpartiet. De hysa tydligen en varm önskan att vi skola få hit och yrkesutbilda utländska judar att konkurrera med våra egna medborgare, med tjänstemän, med yrkesfolk av olika kategorier och framförallt med svenska köpmän.

Det myekna talet om jordbruksarbetarna kan nog låta vackert, men motsvaras föga av verkligheten. Även ute på mina öar ha vi haft erfarenhet, och en erfarenhet som talat ett rätt tydligt språk. Det dröjer icke så länge, förrän jordbruksarbetarna övergiva jordbruksarbetet och begiva sig till staden för att göra affärer. Det är ju möjligt, att folket i fråga är, som herr Vougt sade, intelligent i visst hänseende. Det är då ganska naturligt, att judarna som under århundraden flytt produktivt arbete anse, att det är bättre att ägna sig åt »affärer»; men en immigration av folk med en sådan inställning gagnar ju icke vårt folk.

Herr Vougt började med att citera en *engelsk* författare. Jag skall börja med att citera en *svensk* artikel, som stått att läsa i hans egen tidning »Arbetet». Det rör sig icke om något som skrivits för 150 år tillbaka i tiden, vilket herr Vougt nämnde, utan för endast 18 år sedan. I tidningen »Arbetet» skrevs på ledande plats den 12 mars 1921 bl. a. följande: »I Svenska Dagbladet har en utmärkt kännare av det bolsjevikiska Ryssland, aktuarien P. E. Brusewitz, fäst uppmärksamheten på den framträdande roll, som judarna spela i sovjetmakten.» (Vi behöva ju icke bedriva något hemlighetsmakeri. Här gäller det i verkligheten uteslutande judarna. Låt oss alltså säga som det är, helt enkelt.) »Juden har blivit det element, som revolutionen slungat upp till avgörande inflytande, och i känslan av att sovjetväldets fall skulle bli en fruktansvärd uppgörelse med judarna, ha de ryska israeliterna satsat hela sin välfärd på den nuvarande proletära diktaturens bestånd. Överallt i 'kommisariernas' värld möter man juden. Det finns fog för påståendet, att proletariatets diktatur i Ryssland i själva verket betyder judens diktatur över ryssen.» Jag ber att få lägga till några ord här. Jag känner ju själv i någon mån till ryska förhållanden, åtminstone efter revolutionen, och måste konstatera detsamma som herr Brusewitz. För såvitt den svenska pressen genom T. T. härom dagen talade sant, förhåller det sig så, att Ryssland — som självt är ett judeland, i det att styrelsens majoritet utgöres av *judiska* kommissarier — *icke vill taga emot en enda judisk flyktning!* De judiska kommissarierna känna sina rasfränder och veta vilka risker som föreligga för spionage o. s. v. Jag vill i det sammanhanget också beröra den frågan: *Kan det vara riktigt, att svenska folkets representanter anslå miljoner efter miljoner och hundra miljoner efter hundra miljoner till svenska försvaret och samtidigt låta tusentals judar, som sakna fosterlandskänsla, och vilka — som allmänt känt — sedan gammalt betrakta penningen som det förnämsta, komma in i vårt land?* Det kan icke ur säkerhetssynpunkt vara riktigt, allra minst när man står inför sådana situationer, som vi dock anses stå inför i dag. — Jag citerar vidare. »I sin erövring av världen har juden fullföljt en målmedveten raspolitik. Man har opererat på två linjer. Å ena sidan har en stamrenhet bevarats, som står utan motstycke i historien. Det har sörjts för att en frisk, obemängd och äkta kärna av gammal-judisk ras vårdats och bevarats under segt fasthållande vid stammens fäderneärvda traditioner. Å andra sidan har

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
 man detacherat vissa element att beblanda sig med andra nationaliteter och skapa dessa semitiska blandningstyper, som allt mer och mer börjat inpyra den nationella folkstocken. Den rena stammen har varit och är bärare av den judiska andans bästa och starkaste kultur. Men hand i hand med dess betydande inflytande över de nationella kulturerna har gått det systematiska underminerandet av de övriga raserna. Det ligger i denna expansion judendomens hela kynne att vara 'cell'-byggare, att fräta sönder, inifrån uppluckra och förbränna. *Ty judendomen har i sällspord grad varit parasitär. Den är lik dessa underliga växter, som icke ha sina rötter i jorden, utan i andra växter. vilkas must och saft utgöra deras näring.* Så har den judiska rasen blivit historiens förnämsta exploator.» »Det skulle icke skada med en smula självbesinning över vårt eget och en skärpt kritik mot de utläggningar av svensk kulturell och konstnärlig egenart, som våra litterära semiter presterar.» Efter det anförande herr Vougt hållit här i dag hade jag väntat, att man icke i herr Vougts tidning skulle kunna finna uttalanden i den stilen. Herr Vougt har talat om kultur. Jag skall därför be att ur hans tidning från 1921 få läsa upp ytterligare följande: »För närvarande är det faktiskt så, att *våra barn få läsa sin nationella litteratur genom Mose brillor.* Vår litteraturhistoria behärskas av hel-, halv- och kvartsjudar, och Bengt Lidforss hade rätt, när han i denna tidnings spalter varnade för den hejdlösa Levertin-kult...» Jag skall i detta sammanhang läsa upp några rader ur Lidforss' bok, »Fragment och miniatyrer», tillägnad Carl Martin Collin: »Det är i detta samband alldeles överflödigt att ingå på frågan om den ena eller andra rasens överlägsenhet, det är nog att framhålla det obestriddliga faktum, att judar och germaner äro tvenne skilda folk...» Det är icke mina ord utan Bengt Lidforss'. Han torde vara tillräckligt känd, åtminstone av herr Vougt, för att icke behöva presenteras.

Man kan ju ha olika uppfattning och tillhöra olika partier, men jag ber att få uttala en protest emot att man för den skull, såsom herrar Vougt och Bergvall gjorde, fördömer andra *svenska* människor och svenska folket och svenska företagare överhuvud taget. Man har här framställt alla, som icke hava samma uppfattning som dessa båda herrar, såsom skumma krafter o. s. v., och det har från herr Vougts sida även sagts många kränkande glosor mot svenskarna. Bondeförbundets ståndpunkt har framhållits som ett bevis på svensk småborgerlighet. — Vidare säger herr Vougt: »Ett olyckligt missöde var det», när *svenska* studenter — Sveriges framtidshopp — till över tusentalet samlades i Uppsala och sade ifrån, att *den svenska kulturen skall ligga i svenska händer.* Jag förstår icke den mentaliteten, herr Vougt! Herr Vougt talade vidare om de svenska läkarna: »de kände sig bäst och tryggast i nattrock och tofflor». *Den svenska läkarkåren förtjänar icke ett sådant omdöme från talarstolen i riksdagens andra kammare! Den svenska läkarkåren är en kår, som känner sitt ansvar.* Våra läkare ha icke giftförråd och abortinrättningar i sina våningar, som åtminstone en stor del tyska judeläkare hade. Det är kanske därför som den svenska läkarkåren nu protesterat så mycket mot importen av judiska läkare. Det som här spelar den största rollen är att den svenska läkarkåren icke vill genom statens internationalism sjunka ned till den sociala ställning, som judiska läkare skaffat läkarkårerna i Tyskland och de baltiska staterna.

Det går icke att sitta i Sverige och bedöma en sådan fråga som judefrågan, utan man bör nog för att kunna göra det ha levat länge i de stater, där denna fråga sedan lång tid tillbaka varit aktuell. Har man gjort det, har man nog fått en annan uppfattning än den herr Vougt gjort sig till tolk för. Jag hade — tyvärr — samma uppfattning som herr Vougt, *innan jag kom ut till*

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
länder, där judefrågan var aktuell, men jag erkänner gärna, herr talman, utan att blygas att *i dag är jag antisemit*, sedan jag i över 10 år måst studera fakta i Centraleuropa.

Jag träffade senast i går en känd jude i Stockholm. Han sade till mig: »hör du Wallén, kan du, så hjälp till att motarbeta att vi få flera judar till Sverige. Vi judar, som sköta oss, ha det bra här, men vi vilja icke ha in den sort, som nu kommer.» Så sade denna jude, mina damer och herrar! Det är i dag icke fråga om den sortens judar, som vi äro vana vid i Sverige. Det är en helt annan kategori. Det är *östjudarna*, som i stor utsträckning — det kanske också herr Vougt vet — under inflationstiden drogo sig till Tyskland. De förstodo att utnyttja tillfället, och det var nog så sant som herr Vougt sade. *De voro exploatörer!* Men när Tyskland ville skicka dem tillbaka till Polen, ville Polen icke ha dem. Judarna här i Sverige vilja icke heller ha hit denna kategori av judar, ty därigenom skulle uppkomma en allvarlig judefråga i Sverige. Jag tror icke heller, att det skulle vara hälsosamt för den verkliga sanna svenska demokratin.

Jag nästan tror, att herrarna icke så mycket ledas av det där humanitära intresset som nu jämt och ständigt föres på läpparna. Herr Vougt, om vi skola tala allvar: är det icke snarare fråga om att försöka hämnas på en viss stat? Är det icke för nöjet att »reta Hitler», precis som man i högre instans gjort i en annan sak, som herr Vougt nu talar för judarna? Låt oss, i stället för att skapa en judefråga i Sverige, hjälpa judarna utomlands, låt oss vara med om att hjälpa dem finansiellt men *låt oss icke taga in dem och lära dem yrken i Sverige, så att de bliva konkurrenter till svenska yrkesmän och så småningom assimileras med den svenska folkstammen. Den asiatiska folkstammen passar icke i sällskap med vår hyggliga svenska folkstam.*

Herr talman, jag har icke skumma motiv, men jag är *svensk*. Jag vill säga min principiella mening, en mening som delas av många flera, t. o. m. av herrarnas valmän, än ni tro. Den delas av folk från Malmöhus län, men ännu mera av folk från norrlandslänen. Låt oss icke i denna fråga gå längre än som är önskvärt. Med hänsyn till demokratin skulle det vara önskvärt, att man härvidlag visade måttfullhet. Låt oss visa humanitära känslor, om det gäller att skicka pengar utomlands och att sända judar till utlandet, *men låt svenskt arbete förbehållas svenskarna och låt oss behålla det svenska blodet rent!* Om herrarna vilja arbeta härför, så göra herrarna sig själva den största tjänsten. Varom icke, riskera ni att så småningom binda ris åt er egen rygg.

Herr talman! Jag har kanske tillåtit mig att vara något skarp, särskilt när jag citerat herr Vougts egen tidning, men jag har gjort det därför, att herr Vougts tal var utmanande mot hela svenska folket. Herr Vougt framhöll på intet sätt det svenska folkets förmåga, men försökte påvisa alla möjliga fördelaktiga egenskaper hos judarna — ett asiatiskt folk som svenska folket hittills gud ske lov varit ganska befriat ifrån.

Herr **Vougt**, som nu för kort genmäle erhöi ordet, anförde: Jag har icke för avsikt att ingå i någon polemik med herr Wallén. Min ståndpunkt ligger så fjärran ifrån hans, att det icke finnes några möjligheter att förlika våra åsikter. Jag skall heller icke bry mig om att taga upp alla de kvasi-filosofiska och kvasi-vetenskapliga synpunkter, som han försökte lägga på bl. a. det judiska problemet. Jag skall icke heller bry mig om att närmare beröra vad som i tidernas begynnelse stått att läsa i tidningen »Arbetet». Herr Wallén bör citera, vad jag själv skrivit, och icke lägga på mig ansvaret för vad som skrivits av andra pennor än min.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Herr Wallén frågade mig, vad som var motivet till min ståndpunkt i denna fråga. Motivet är ingenting annat, herr Wallén, än att jag i min ringa mån vill försöka hindra att småsinne och kortsynthet göra sig gällande i svensk politik.

Herr Wallén, som jämväl för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Min avsikt var ingalunda att genera herr Vougt. Jag trodde inte heller att jag gjorde det, när jag läste upp vad ett statsråd i den nuvarande regeringen skrivit.

Vidare anförde

Herr Höglund: Efter herr Vougts anförande, som jag till alla delar kan ansluta mig till, är i denna fråga föga att tillägga. Jag skulle ha avstått från ordet, om icke herr Wallén med sitt yttrande provocerat fram en ny diskussion i detta ärende. Jag beklagar djupt, att med herr Walléns anförande antisemitismens avskyvärda åskådning och politik hållit sitt intåg i den svenska riksdagen. Jag beklagar det så mycket mera, som jag hittills räknat mig som en personlig vän till herr Wallén och värdesatt åtskilligt av hans insatser i riksdagsarbetet. Herr Wallén förklarade, att han talade utan att blygas, och det märktes också, men, om icke herr Wallén blyges för att här inför kammaren proklamera sig som antisemit, så måste kammaren blygas över att ha en ledamot, som i svensk politik vill göra sig till representant för en sådan barbarisk åskådning, vilken i detta nu genom sina verkningar i vissa länder väcker hela världens avsky.

Herr Wallén har tidigare framträtt som motståndare till import av varor från främmande länder. Han har i det svenska näringslivets föregivna intresse sökt verka för införande av allehanda restriktioner beträffande importen. Jag tycker dock, att hans eget anförande smakade bra mycket av importvara från ett annat land. Han kallade sig för »svensk» åtskilliga gånger, talade å »svenskhetsens» vägnar och anlade »svenska» synpunkter på detta problem. Jag tror dock, att han totalt missförstått begreppet svenskhet. Om man skall döma av hans anförande, så kan man ifrågasätta, om han icke härstammar, icke från några svenskar, utan ifrån ett folk av en helt annan stam. ty jag vågar påstå, att svenskheten har ingenting att göra med sådana meningar som herr Wallén här gav tillkänna. Svenskarna ha sinne för humanitetens och solidaritetens ideal, och dessa ideal sträcka sig vida över den egna nationens gränser. Vårt fädernesland har vunnit aktning och berömmelse långt utanför våra gränser, icke bara för vad vi gjort inom vårt land utan för vad vi gjort utanför detta land, icke minst under världskriget, när svenska män och kvinnor skaffade vårt land en evärdelig berömmelse genom sina insatser för främmande lidande människor och folk.

När herr Wallén anspelade på det behov av hjälp, som kan finnas också hos svenska medborgare, då kunna vi alla vara med om den saken, t. ex. när det gäller att stödja de fattiga i Norrland, som det nu talas om och som den nazistiska propagandan alldeles speciellt sysslat med att hålla fram, så snart man från statsmakternas eller enskildas sida sökt hjälpa olyckliga människor i andra länder. Men trots nöden i Norrland — som vi från riksdagens sida måhända böra observera mera än hittills skett — vågar jag påstå, att det icke finnes någon i Norrland, som är så hjälplös och eländig som många av dessa hemlösa och fosterlandslösa flyktingar, som det här gäller att i någon mån kunna göra en insats för.

Herr Wallén, som sade, att han talade utan blygsel, blygdes inte alls för att åberopa Sovjet-Rysslands främlingspolitik såsom föredöme för västeuropeiska

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
länder! Jag har ingen som helst anledning att ingå på den saken. Det finnes kanske kompetentare bedömare i denna kammare av Sovjet-unionens egenartade främlingspolitik och dess förföljelser i stor skala mot främlingar inom landet. Jag skall därför icke ingå på detta. Men nog är det egendomligt att höra en man, som alldeles särskilt säger sig vilja föra svensketens talan, åberopa ett land som Sovjet-Ryssland såsom ett mönster och en idealstat, vars riktlinjer vi böra följa, när det gäller att avvisa hjälp åt utländska flyktingar.

Det fälldes ett riktigt ord av statsutskottets talesman, herr Jansson i Falun, att denna fråga blåsts upp till orimliga proportioner. Om man tar i betraktande att statsutskottet är enigt om själva anslaget, så borde det ju icke göras så stort nummer av den fråga om utbildning av flyktingar, som också är berörd i Kungl. Maj:ts förslag och som i begränsad omfattning jämväl utskottet har tillstyrkt.

Detta är ju i och för sig en mycket befogad anmärkning till debatten och till de föreliggande reservationerna. Men å andra sidan är det väl i verkligheten på det sättet, att här finnes en gapande klyfta mellan två mycket skilda åskådningar, som stå mot varandra, ehuru detta från reservanternas sida icke har framträtt annat än på den begränsade punkt, som striden står om, när det gäller själva motiveringen i utskottets förslag och yrkesutbildningen av flyktingar.

Jag menar, att det rör sig dock ytterst om kanske icke en så ytterligt gående ståndpunkt som den herr Wallén företräder men i alla fall någonting ditåt: Å ena sidan absolut och kategoriskt avvisande i princip av en verkligt effektiv flyktingshjälp, å andra sidan den mening som Kungl. Maj:t och statsutskottets flertal företräder, att det är en plikt för vårt land att här träda hjälpande emellan.

När herr andre vice talmannen säger, att om vi gå med på en sådan här utbildning, ge vi luft under vingarna åt nazismen, vill jag svara, att det i själva verket icke är stor skillnad mellan en sådan argumentation och att hamna i själva den åskådning, som man på detta sätt säger sig vilja undgå. I princip ligger i denna argumentation ingenting annat än en kapitulation för våldet, för hedendomen, för det barbari, som har framtvingat denna oerhörda folkvandring från Mellaneuropa och andra trakter ut till främmande länder. För detta våld vilja vi socialdemokrater, demokrater, humanister — jag hör med tillfredsställelse att också folkpartiets representanter starkt uppträda på samma sida som vi — icke kapitulera.

Genom en sådan svaghet, en sådan undfallenhet ger man i själva verket näring åt den antisemitiska och nazistiska propagandan, denna propaganda som — jag beklagar det mycket djupt och har påpekat det i dag i den tidning som jag redigerar — till och med fått sina tryckalster tryckta på Nya Dagligt Allehandas officin, en tidning som äges och dirigeras av högerledaren i andra kammaren. Man måste säga, att vi väl ha sjunkit bra djupt, när man på det ledande högerorganets tryckeri utger antisemitiska flygblad, som spridas här i Stockholm av anonyma organisationer och anonyma, men naturligtvis besoldade, utdelare — från vilket håll besoldade vet man ej. Men man trycker sådana flygblad och söker därtill stödja sig på Luther, som enligt uppgift skulle ha haft en del antisemitiska uttalanden. Jag har icke kunnat konstatera deras riktighet, men det är ju möjligt att det är så. Men Luther var ett barn av sin tid och han levde för 400 år sedan. Vi kunna ju icke säga, att han skall i allt vara ett föredöme för oss. Han skall ha sagt, att man skall bränna synagogorna och utrota judarna; de äro av djävulen o. s. v. i den stilen.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Vi få icke falla undan ett enda vi för en dylik propaganda. Då äro vi snart förlorade också i detta land.

Herr Wallén sade riktigt, att kampanjen mot främlingarna riktar sig närmast mot judarna. Han sade det rent ut. Det är en antisemitisk propaganda, en antiasiatisk propaganda, i stil med den nationalistiska och protektionistiska inställning, som man har.

Det sades en gång för femtio år sedan i Tyskland, när också en sådan antisemitisk flodvåg svepte över landet, av någon de träffande orden, att *antisemitism är dumbommarnas socialism*.

Nu vill jag ej påstå, att herr Wallén är någon dumbom. Tvärtom! Jag tror, att han är en ganska intelligent man. Men jag säger, att han sällat sig till den skara, som representerar dumbommarna.

Sverige gör sannerligen icke för mycket för utländska flyktingar. Sverige gör *för litet* i förhållande till sina möjligheter. I förhållande till den utomordentligt gynnsamma ställning, som vi intaga ekonomiskt och ur andra synpunkter i världen, skola vi ej tala om, att vi göra för mycket!

Det är tyvärr så, att också de dirigerande bland landets myndigheter — jag avser ej regeringen, som är beroende av en mängd underordnade myndigheter — tagit ett visst intryck av denna skrämelse — och skräckpropaganda, som drives på sina håll, men som icke har något annat än rent politiska drivkrafter bakom sig, och som kanske också i viss utsträckning ledes, herr Wallén, icke från svenskarna utan från helt andra håll.

Den ärade ledamoten av statsutskottet och reservanten herr Hansson i Rubbestad yttrade, att han ej ville vara med om en utbildning av flyktingar, därför att det kunde bli så svårt att bli av med dem sedan.

Ja, det kan kanske vara möjligt. Men är det säkert, att det är nödvändigt att bli av med dem? Herr Vougt har redan påpekat — och det kan jag bekräfta med stöd av den personliga erfarenhet som jag har — att *många* av de nuvarande flyktingarna i vårt land och många, som under tidigare skeden kommit hit — jag tänker för redan 20, 30, 40 år sedan, då många flydde exempelvis från Ryssland, Polen och Östersjöprovinserna och fingo slå sig ned i Sverige — varit ett utomordentligt gott material, både intellektuellt och i fråga om karaktären. Många av de sistnämnda ha redan sammansmält med det svenska folket och ha fått ättlingar, som inta en tämligen framskjuten ställning i det svenska samhällslivet.

Herr Vougt erinrade om förföljelserna mot hugenotterna på sin tid. Det är ett historiskt faktum, som skildrats av kända historieskrivare, exempelvis Buckle uti det för hundra år sedan utgivna berömda arbetet om civilisationens historia eller i modern tid av den tyske sociologen och nationalekonomen Sombart, som påvisat den kolossalt ekonomiska betydelse för vissa länder i deras uppbyggnadsarbete av att hugenotterna hamnade där efter de svåra religionsförföljelserna mot dessa kättare på sin tid.

Det var ett utomordentligt bra folk, dessa religiösa kättare. De voro intelligenta, arbetsamma och flitiga människor, goda hantverkare. De ha överallt, där de hamnat, haft den största betydelse för de länders ekonomiska blomstring, till vilka de måst taga sin tillflykt.

Varför är det alldeles givet, att de flyktingar, som skulle mottagas här och få lära sig ett yrke, skulle bliva en börda för landet eller taga brödet ur munnen på andra? Det är ett alldeles falskt resonemang att påstå något sådant. Vi ha god plats i vårt vidsträckt land för flyktingar. Naturligtvis skola vi ej mottaga dem urskillningslöst. Men de bästa bland dem — och det är det övervägande flertalet — kunna vi taga emot i betydligt större utsträckning än hittills skett.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Jag vill erinra herrarna om, att t. ex. tyska ekonomer ofta ha riktat sina blickar mot Sverige som ett framtida kolonialland eller i varje fall betraktat det som ett land, som har väldiga utrymmen för det tyska befolkningsöverskottet. Vi kunna ju vägra flyktingarna att komma hit, därför att de äro demokrater och socialister. Men en vacker dag kanske vi få en ny handelsuppörelse med Tyskland och få i stället taga emot en svärm av tyska nazister, som skola bosätta sig i landet på grund av att vi ha så gott om utrymme.

De herrar, som tala om, att vi icke kunna taga emot flyktingar igen, böra nog reflektera litet närmare över de ekonomiska problem, som äro att lösa icke bara för vårt folk utan för andra folk, och inse, att vi icke kunna principiellt ställa oss avvisande och stänga alla murar mot den övriga världen. Det är ur många synpunkter en omöjlighet.

Jag skulle för resten undra, om vi inte borde titta efter vår egen härstamning litet var, mina damer och herrar! Vi känna kanske icke i det avseendet till så många generationer tillbaka. Men om vi gjorde det är jag tämligen övertygad om, att en hel del av de närvarande skulle visa sig härstamma från flyktingar eller från till Sverige invandrade utlänningar, som tillåtits på sin tid slå sig ner i detta land. Jag vet ej, om ni tycka, att det är något förfärligt och otillbörligt, att ni sålunda blivit födda i fäderneslandet Sverige därför att edra förfäder någon gång råkat invandra under mer eller mindre tragiska och bekymmersamma förhållanden.

Vad man här fört fram ligger på precis samma plan som argumentationen mot Spanien-hjälpen. Vi skola vara oss själva nog! Vad bry vi oss om att hundratusentals människor svälta ihjäl där nere? Eller vad angår det oss att de mest tragiska förhållanden existera i andra länder? Vi äro oss själva nog i Sverige. Svenskarna ha bara att tänka på svenskarna. Jag upprepar, att detta är en barbarisk åskådning. I varje fall har den väl ingenting med kristendomens anda att göra. Nog är det paradoxalt, att de, som icke äro kristna till sin religiösa åskådning, måste i dessa tider träda fram och erinra de kristna om deras egen lära och om deras egen Guds förkunnelse.

Det har redan sagts — jag vill understryka det — att det är ett beklagligt utslag av denna trångsynta och ömkliga skråanda, som vi bevittnade häromdagen vid studentmötet i Uppsala. Det förtjänar verkligen att brännmärkas också i Sveriges riksdag som en skam för vårt folk, att den intellektuella ungdomen kan på detta sätt sälla sig till dem, som vägra varje förståelse för humanitetens och solidaritetens krav på vårt folk och som ur de mest begränsade skråsynpunkter avvisa den flyktingshjälp, som vår regering till sin och landets heder här har föreslagit.

Jag understryker också den skillnad, som på ett särdeles glädjande sätt framstår mellan arbetarungdomen, arbetarrörelsen i vårt land och den intellektuella ungdomen, vilken fick sin sinnesriktnings utlopp i den nämnda resolutionen. Arbetarungdomen står på en annan ståndpunkt. Den känner sig som ett med mänskligheten. Den vill icke avvisa och sparka iväg arma, för sina idéer och sin tro förföljda flyktingar eller för sin ras förföljda människor. Det är för många liksom ett brott att tillhöra en främmande ras. Arbetarrörelsen i vårt land har ensam gjort mycket mer för flyktingarna än statsmakterna — för att icke tala om de borgerliga. Det är visserligen en mycket aktningvärd insats som gjorts även på det hållet, men den är vida understigande vad den svenska arbetarklassen offrat.

Jag ber, herr talman, att också få med tacksamhet ansluta mig till de synpunkter, som herr Bergvall anförde. Han beklagade, att utskottet icke hade velat taga upp i sitt förslag de motioner, som väckts av flera av första kammarens och andra kammarens ledamöter om en mera effektiv flyktingshjälp.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Man får ju emellertid vara tacksam för att utskottet dock i princip har anslutit sig till kraven och synpunkterna uti dessa motioner, ehuru det såvitt jag kan se av formuleringen, inte funnit direkt påkallat att nu sträcka sig så långt motionärerna begärt, då det är förvissat om, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst på saken.

I samma förvissning, herr talman, och i förhoppning om, att denna kammare och Sveriges riksdag inte skall på minsta sätt falla undan för sådana erbarmliga synpunkter, som gjorts gällande från vissa reservanternas sida och som kulminerade i herr Walléns antisemitiska yttrande — i den förvissningen således, att vi kunna förvänta, att Kungl. Maj:t fortfarande med all uppmärksamhet kommer att följa frågans vidare utveckling och göra sitt bästa för att tillmötesgå kraven på ökad humanitet i flyktingshjälpen, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Lörgren, Akerström, Jacobson, Cruse, Lindahl, Holm* och *Molander*.

Herr **Wallén** erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag tackar min vän Zeth Höglund — jag säger så fortfarande — för hans tillrättaliggande. Det ger mig emellertid anledning att än en gång taga till orda.

Jag tror, att han — liksom jag — talar av övertygelse. Anledningen till att jag går emot detta förslag och till att jag här använde ordet antisemitism är, att en föregående talare här anförde ett citat, vari berördes både det ena och det andra. Det var med andra ord inte jag, som först brukade detta ord här i debatten. Och när jag använde ordet antisemit var det inte för att gå andra ärenden än *rent svenska*. Herr Höglund borde känna mig tillräckligt för att förstå den saken. Om inte annat så borde han veta det från det tillfälle då vi inför lyckta dörrar diskuterade vissa spörsmål.

Anledningen till att jag går fram på denna linje är helt enkelt att söka i mitt intresse för Sverige, en sak, som borde stå utanför varje resonemang. Herrarna kunna i dag spotta på mig, men om några år göra ni det inte. Ni komma att ångra er, om ni nu slå in på en väg som skapar en stämning, som i dag gudskelov inte hittills i större skala finns hos oss, men som vi kunna förmärka inte bara i Tyskland utan också i dess grannländer i Mellaneuropa. Det kan lätt gå därhän att vi i ett land på bara 6 miljoner invånare inte med samma trygghet som nu kunna säga vår mening eller föra den politik, vi vilja. Ty på den väg, herr Höglund nämnde, kunna främmande folk komma hit. Jag vill till slut endast tillägga att jag för min del långt hellre ser äkta tyskar än asiatiska judar.

Herr andre vice talmannen **Magnusson**, som jämväl för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Herr talman! Herr Höglund räknade tydligen mig med bland dem, som här enligt hans uppfattning företrädde erbarmliga synpunkter. Jag skall inte ta upp detta yttrande till något bemötande, utan det kan ju få stå för herr Höglunds räkning.

Då han emellertid ställde emot varandra den enligt hans mening mycket vidsynta uppfattning på problemet, som arbetarungdomen företräder, och den enligt hans mening tränga syn därpå, som utmärker den intellektuella ungdomen, vill jag bara ställa den frågan, som sedan kammarens ledamöter må besvara — huruvida icke ställningen måhända skulle varit den motsatta, därest det exempelvis gällt tillstånd för byggnadsarbetare att få invandra och erhålla yrkesutbildning och icke intellektuella arbetare.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Herr talmannen lämnade, likaledes för kort genmäle, ordet till

Herr **Höglund** som yttrade: Herr talman! Jag vill bara nämna för herr andre vice talmannen en sak, som han kanske är okunnig om, nämligen att byggnadsarbetare under de senaste somrarna kommit in i Sverige från flera länder för att arbeta inom branschen, utan att detta mött några protester eller något motstånd. Samma är förhållandet beträffande åtskilliga andra arbetargrupper.

Herr andre vice talmannen **Magnusson** erhöll ånyo ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Behöva vi i detta sammanhang tvista om de förhållanden som gjort, att man börjat kalla in byggnadsarbetare till vårt land? Det bör herr Höglund lika väl som varje annan ledamot av denna kammare veta, att dessa inkallelser skett på grund av brist på svenska arbetare, likafullt som herr Höglund förstår den avgörande skillnaden mellan inkallade och flyktingar.

Herr talmannen lämnade, jämväl för kort genmäle, ånyo ordet till

Herr **Höglund**, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få meddela herr andre vice talmannen något som jag nyss hörde av en medlem av denna kammare, nämligen att en annan arbetargrupp än byggnadsarbetarna, typograferna, som också äro mycket starkt och väl organiserade och kända för att hålla på sin rätt, varit med om att låta ett visst antal flyktingar arbeta inom yrket.

Härefter anförde

Herr **Bagge**: Herr talman! Jag skall be att efter de sista utsvävningarna få återföra debatten till det ämne, som den egentligen gäller, nämligen det här föreliggande anslaget. Jag har samma uppfattning som en del föregående talare, exempelvis herr Jansson i Falun och andra, nämligen att det är rätt onödigt att vi här i kammaren i dag skola ta upp en principdebatt beträffande främlingspolitiken. Detta är ju bara att öda bort tiden, då vi ju komma till den verkliga principdebatten om vår invandrings- och främlingspolitik, när vi längre fram under riksdagen skola ta upp till behandling den motion som föreligger i det ämnet. Det kan väl emellertid nu inte helt undvikas.

Det föreliggande ärendet har kommit till kamrarna i ett skick, som förefaller mig beklagligt, och som har medfört åtskilliga onödiga svårigheter vid dess behandling. Det är ju faktiskt så, om man nu ser på propositionen, att den är ytterligt torftig, den innehåller knappast några som helst upplysningar om, hur detta anslag skall användas. I själva verket är motiveringen knapphändigare, än vad fallet brukar vara även i den enklaste motion av en enskild riksdagsman, och långt knappare än som är vanligt för mindre och obetydligare anslag än detta. Det finns heller intet yttrande bilagt från någon myndighet. Socialstyrelsen tycks inte ha blivit hörd. I varje fall återfinner man inte något meddelande om dess mening i frågan. Jag har försökt att i socialstyrelsen få reda på, vad man egentligen avsåg med detta anslag, och vad det var fråga om för någonting. Men jag kunde inte få någon upplysning där, ty man visste ingenting. Jag misstänker således, att den representant för socialstyrelsen, som, efter vad herr Jansson nämnde, skulle ha varit uppe i statsutskottets tredje avdelning, väl inte kunde ha så mycket att tala om uti denna sak. Däremot hade han möjligen en hel del att säga om själva främlingsfrågan. När herr Jansson vidare säger, att i propositionen finns en

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
uppgift om, att denna yrkesutbildning endast är avsedd för att underlätta avresa för hit inkomna flyktingar, misstar han sig, ty i propositionen står, att man tänker använda anslaget *dels* för utbildning (i största allmänhet) av flyktingar, och *dels* för att därmed bekosta deras avresa. Vi ha också av socialministerns yttrande här i dag fått veta, att så är fallet. Utskottets behandling har inte givit någon ytterligare klarhet uti saken och för visso inte heller statsutskottets utlåtande. Man tycks inte från Kungl. Maj:ts sida ha inhämtat några upplysningar, som kunnat vara av värde för behandlingen av detta ärende. Majoritetens inställning inom utskottet är den vanliga, nämligen att man med fullt förtroende lägger sina händer i den landsfaderliga regeringens och sedan tryggt och lugnt slumrar in. Jag frågar mig emellertid, om detta är statsutskottets uppgift, och hur det i längden skall gå med riksdagens bevillningsmakt, om ärendena skola beredas på detta sätt. I vart fall är det klart, att man redan på grund av det sätt, varpå ärendet beretts, eller rättare sagt inte beretts, inom utskottet skulle ha haft tillräcklig grund för att yrka avslag på förslaget. När man nu från högerreservanternas sida inte ställt något avslagsyrkande, har väl detta berott därpå, att anslaget i fråga haft en sådan karaktär att man inte velat gå emot det, eller att det med andra ord varit dess humanitära beskaffenhet som gjort, att reservanterna ansett sig berättigade att inta den ställning som de intagit, nämligen att tillstyrka anslaget som sådant.

Den bristande beredningen har i en alldeles särskild grad framträtt i den nu debatterade frågan om anslaget användning för yrkesutbildning av flyktingar. Det är uppenbart att det inte finns några planer uppgjorda för en sådan utbildning. Det finns ingenting sagt om den saken, och då också andra betänkligheter här tillkommit, är det sannerligen rakt ingenting att förvåna sig över, att reservanternas ställning blivit sådan den blivit. Snarare kanske man kunde ha anledning att förundra sig över majoritetens inställning.

Men läget är också i ett annat avseende olyckligt för detta ärende. Det föreligger nämligen för närvarande inte någon klarhet om grunderna för hela vår politik gentemot främlingar som komma eller vilja komma till vårt land. Högern har tidigare, jag skulle tro vid upprepade tillfällen, yrkat på, att man borde få till stånd klara grunder och klara riktlinjer för vår främlingspolitik. I år har högern också i motion yrkat på en invandringslag och lagt upp klara linjer i dessa frågor. Nu kunna vi ju endast konstatera, att läget är sådant det är. Vi ha inte någon klarhet i fråga om vår främlingspolitik för närvarande. Vi ha exempelvis icke gjort någon skillnad mellan flyktingar och invandrare. Herr Vougts anförande nyss visade också, att någon sådan skillnad gör man i allmänhet inte vid diskussionen av dessa frågor. Men det gäller ju dock två fullständigt olikartade problem, som man måste hålla isär. Vid invandringen sker eller bör ske en gallring ur individuella, ur befolkningspolitiska och ur arbetsmarknadspolitiska synpunkter för att de människor, som komma in som invandrare, skola få samma ställning som den, vilken tillkommer svenska medborgare överhuvud taget. För invandrarna måste dessa saker undersökas på ett ordentligt och klart sätt och efter vissa bestämda principer. Flyktingarna däremot måste ju inte sällan tagas in efter helt andra synpunkter. Man måste därvidlag ta in folk av humanitära skäl och folk, som vi av olika anledningar inte alls vilja ha kvar här i landet, utan som vi i de flesta fall gärna skulle vilja bli av med så fort som möjligt. För dylika flyktingar kan enligt min mening Sverige aldrig bli annat än ett genomgångsland. Hjälpen måste rättas efter den risk som under nuvarande förhållanden kan föreligga att dessa flyktingar faktiskt kunna bli invandrare. På detta sätt uppkomma sådan problem, som nu äro förknippade med flyktingspoliti-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
ken. Om vi tidigare på ett klokt sätt ordnat för vår främlings-, invandrings- och flyktingspolitik, hade vi för närvarande haft denna sak i vår hand på ett helt annat sätt än vad nu är fallet. Då hade vi vetat vad som kan göras i fråga om de olika kategorierna, och framför allt hade vi kunnat få klart för oss de konsekvenser, man har att tänka sig i de olika fallen. Då hade det också varit mycket lättare att klara av meningsskiljaktigheter.

Jag kommer emellertid till ännu en sak som gör det nuvarande läget besvärligt, och det är det dunkel, som vilar över hela den nuvarande främlingspolitiken, dess tillämpning och därmed förknippade åtgärder, något som sannerligen inte heller underlättar behandlingen av frågan. Nu får man från officiellt håll den ena gången höra, att vår främlingspolitik är synnerligen generös — jag vill minnas, att det var justitieministern, som i första kammaren ville styrka detta med några besynnerliga siffror — en annan gång får man återigen, när detta passar sig, höra, att den är mycket restriktiv. Och så bollas det med olika siffror, allt eftersom man vill försvara sig mot den ena eller den andra sidan, så att det är rent omöjligt för allmänheten att kunna följa med och få klarhet i saken. Än den ena och än den andra ungdomen kommer fram i pressen om den eller den åtgärden, utan att man likväl får något klart besked om vad som förhaves. Jag erinrar till exempel om den fråga, som ställdes till socialministern angående den s. k. läkarimporten. Man fick inte veta vad meningen var, men plötsligt uppökto allehanda planer och funderingar och uppfattningar, och det var omöjligt att få veta något om, vad det var fråga om. Jag tror, att hela detta hemlighetsmakeri inte är nyttigt, utan att det skapar oro och understundom kanske också onödiga stämningar av olika slag. För att få den besinning och den lugna prövning, som detta mycket svåra problem kräver, måste vi framför allt ha klarhet i fråga om vår främlingspolitiks riktlinjer.

I varje fall är det alldeles uppenbart, att flyktingshjälpen är en fråga, som måste lösas både med hjärtat och med huvudet. Det är väl alldeles uppenbart, vilket ju omvittnats här från flera håll, att det näppeligen finns någon normal människa, som inte skulle vilja hjälpa de människor, som leva under dessa svåra förhållanden. För den som någon gång stått öga mot öga med en sådan här personlig tragedi framstår det som någonting fullkomligt orimligt, att man inte skulle vilja göra allt som skäligen kan göras och som är förståndigt att göra i en sak som denna. Men vi måste också använda förståndet. Man måste tänka sig in i konsekvenserna av en olämplig invandring, och särskilt av en invandring på sådana områden, där utkomstmöjligheterna redan äro begränsade, konsekvenser, som kunna bli mycket allvarliga, inte blott ur synpunkten av de folkstämningar, som på olika håll kunna uppkomma, utan också ur synpunkten av de reella förhållanden, ur vilka dessa stämningar kunna vinna näring.

Eftersom nu judefrågan och antisemitismen kommit på tal här, skall jag i största korthet deklarerera, att jag inte på något sätt delar vare sig herr Walléns allmänna uppfattning eller den författarens i »Arbetet» inställning, som han citerade, en författare, som vi måste hoppas, särskilt på grund av hans nuvarande ställning, skall lika radikalt ha ändrat sig i detta som i så många andra fall. Jag delar sålunda icke alls dessa herrars mening. Jag anser, att antisemitismen är en olycka för ett land. Den är en andlig pest, som man i ett sunt land måste värja sig mot. Jag menar också, att detta skall man göra med förståndiga och riktiga medel. Jag tror, att herr Vougt i viss mån har rätt, när han säger, att en judefråga nog kan skapas fram genom de åtgärder, som vi själva vidtaga. För min del kommer jag aldrig att vilja förorda några sådana åtgärder. Det är på den grund jag måste ställa mig försiktig i fråga

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
om flyktings- och invandringspolitiken. Vi måste noga pröva alla förslag, som komma fram beträffande vår främlingspolitik. Det är också därför som jag anser, att vi ha skyldighet att tänka oss för i fråga om användningen av det nu föreslagna anslaget. Lösningen av dessa mycket svåra problem kräver besinning och lugn prövning, och en sådan prövning kan inte ske i en stämning, som är uppjagad av beskyllningar och hets från olika håll.

Det var det intryck jag framför allt fick, när jag lyssnade till herr Z. Höglunds anförande.

I det sammanhanget kanske jag kan få ta upp en sak som berör mig rent personligt. Herr Höglund påstod nämligen att det »utgivits», så tror jag han sade, »från herr Bagges tryckeri på Nya Dagligt Allehanda» ett antisemitiskt flygblad, som herr Höglund tryckt av i dag i sin tidning och som verkligen är av den mest vidriga beskaffenhet, och nu gjorde herr Höglund mig ansvarig för detta. Detta är emellertid bara ett led i en lång personlig kampanj som förts mot mig med allehanda medel av mer eller mindre snygg beskaffenhet av herr Höglund i hans tidning.

Jag bryr mig inte om sådant och hade sannerligen heller aldrig tänkt ta upp saken här i riksdagen, som jag inte anser vara rätt forum för dylika personliga mellanhavanden. Men då det kanske kunde missförstås, om jag inte svarade på herr Höglunds beskyllning, skall jag göra det.

Det finns väl ingen här i kammaren som tror, att jag skulle ha någonting att göra med utgivandet av ett flygblad av denna beskaffenhet — det tro ni väl i alla fall inte? Det tror säkerligen inte herr Höglund heller, och trodde han det, hade det varit en lätt sak att fråga hur det hela låg till. Nu har jag frågat i hans ställe; jag har ringt till vederbörande i tidningen och blivit uppläst om att det gått till på följande sätt. Som ni veta bytte Nya Dagligt Allehanda ägare någon gång i oktober eller november. Det fanns naturligtvis då en hel del gamla beställare, som tryckeriet haft sedan den föregående regimen. Dessutom tillämpades den regeln i fråga om småtryck, att det var beställningsavdelningen på tryckeriet som ensam avgjorde, om beställningen skulle mottagas eller ej. Ordern gick således aldrig vidare utan klarades upp utan att någon i ledningen fick reda därpå. Först sedan flygbladet levererats till beställaren, fick vederbörande i ledningen kännedom om saken, och då kunde man ju inte göra något annat än att ge order om att hädanefter skulle alla tryckalster av vad slag de vara må, alla sorters beställningar, först visas för vederbörande inom ledningen innan de finge accepteras. Något mera vet jag inte att man kan göra åt saken, och jag förmodar det är så som sakerna i allmänhet skötas på tryckerierna. Jag förmodar att också herr Höglunds tryckeri kan ha varit ute för en eller annan malör någon gång i tiden, åtminstone tycker jag mig minnas det.

Att jag skulle haft något med detta att göra är således ett påhitt av herr Höglund, som jag inte bryr mig om att närmare karakterisera. Men jag skulle i alla fall vilja veta vad meningen kan ha varit med att herr Höglund här tagit upp denna sak. Vad är meningen med detta? Det har naturligtvis helt enkelt varit en politisk mening, d. v. s. att dels komma åt en politisk motståndare och det parti, i vilket jag har äran vara ordförande, och dels att försöka påbörja detta parti åskådningar, som herr Höglund mycket väl vet att det icke hyser. På detta sätt förfar herr Höglund ideligen; han försöker hela tiden utrusta sina meningsmotståndare med en uppfattning som de icke ha — den må vara hur avskyvärd som helst — bara för att han sedan skall få tillfälle att genom dylika snygga metoder kunna slåss på sitt säregna sätt.

När jag ser dylikt, blir jag dock en smula misstänksam inför det patos, som tycktes fylla herr Höglunds anförande här liksom även andra inlägg i denna

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
fråga utanför riksdagen. Och om det nu finns så mycket medlidande med dessa flyktingskaror utifrån, hur kommer det sig då att det inte finns någon som helst barmhärtighet, inte något som helst medlidande med den flyktingskara i eget land, som, på grund av att dess medlemmar någon gång, kanske för många år sedan, överträtt något fackföreningsreglemente, sedan jagas här hemma utan att få möjlighet att livnära varken sig själva eller sina familjer? Jag har besök av sådana människor många gånger i månaden. Det gäller ju personer som inte bara förlorat sitt levebröd utan understundom till sist också möjligheten att hålla sig uppe moraliskt, det gäller en flyktingskara i eget land som jag tycker att herrarna på den sidan först skulle tänka på, innan vi kunna ta på alltför stort allvar vad ni ha att säga om de flyktingar som komma utifrån. När man ser allt detta patos för flyktingarna, där äkta känslor blandas med politiska propagandainsatser och personliga maktsträvanden, får man en stark känsla av att överregissören på stockholmsbänken lagt ännu en gestalt till sin mångskiftande rollista, en gestalt som jag för min del inte sätter något värde på.

Vad nu flyktingshjälpen beträffar bör det väl stå klart för alla, att Europas stora flyktingsproblem i våra dagar nått en sådan omfattning, blivit så kvantitativt betydande, att ett enstaka land, i synnerhet om det är så litet som Sverige, inte kan göra mycket åt saken. Det måste till en internationell samverkan för att åstadkomma någon verklig effekt, det säger väl vårt förstånd oss alla. Vad vi kunna göra blir under alla förhållanden kvantitativt ytterst litet i förhållande till de väldiga flyktingskarorna. Men redan genom vad vi kunna göra kan det uppstå de svåraste följderna för vårt land, om den hjälp vi kunna ge icke lämnas under förståndiga former och med tanke på konsekvenserna. Men om vi genom en dylik internationell samverkan kunna få klarhet om vart de stora flyktingskarorna till sist skola bege sig, då kunna vi gripa in och göra vår del och då är jag till fullo beredd att medverka därtill. Den uppfattningen står också i överensstämmelse med den officiella svenska uppfattning, såvitt jag kan förstå, som lades fram vid konferensen i Evian och som gick ut på att flyktingsfrågan endast kan lösas internationellt, och att Sverige icke är något immigrationsland utan måste bli ett genomgångsland för dessa flyktingar — alldeles som Schweiz för sin del nyligen deklarerat. Innan så skett kunna vi riskera att, också om vi endast hjälpa flyktingarna i ganska ringa omfattning, därigenom åstadkomma allvarliga svårigheter, som vi inte skulle vilja kasta oss in i, om vi verkligen genomtänkt konsekvenserna av vårt handlingssätt.

Detta är också den främsta anledningen, som jag ser saken, varför yrkesutbildning med statsmedel icke förefaller mig lämplig. Jag tror att socialministern har rätt, då han säger, att i vissa och enligt hans uppfattning ganska fåtaliga fall är det lämpligt att flyktingarna få yrkesutbildning, och då framför allt för att kunna komma vidare. Det riktigaste i så fall tror jag dock vara att de privata organisationerna skola sköta saken med frivilliga medel och med den smidighet som de kunna prestera. Om vi nu börja på att lämna statsbidrag åt dessa organisationer — jag hör av socialministern att det skall vara meningen, ehuru man inte får veta något därom i propositionen — uppstå allehanda svårigheter av ganska besvärlig art. Först och främst skulle jag vilja veta hur man skall få kontroll över organisationernas verksamhet. Och hur skola vi kunna dela upp dem i olika kategorier, av vilka vi vilja lämna statsbidrag till somliga, men säkerligen icke till andra — det tror jag inte heller socialministern vill? Hur skall detta klaras upp? Det ha vi inte fått någon anvisning om. Vilka organisationer det är fråga om och hur många flyktingar, som beräknas skola få yrkesutbildning, och vilken utbildning det

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
gäller, veta vi inte heller. Och slutligen, om vi börja lämna sådan utbildning med statsmedel, är jag rädd för att detta — även om det kanske icke är avsikten för närvarande — kan bli ett arrangemang av varaktig beskaffenhet och av ganska stor omfattning. Flyktingshjälpen skall ju vara något mera tillfälligt och övergående, men en yrkesutbildning kräver sin tid och att arangera den tar också sin tid, och jag undrar om inte slutresultatet av allt detta kan utläsas i herrar Undéns och Schlyters motion.

Överhuvud taget har jag försökt att med hjälp av den motionen komma litet mera underfund med vad Kungl. Maj:t egentligen åsyftat, då jag förmodar planerna varit i den säcken innan de kommo i propositionens påse. I motionen föreslås en stor apparat å la arbetslöshetskommissionen, vilken skulle centralt ordna yrkesutbildningen för alla dessa flyktingar och således sätta i gång en varaktig och omfattande anordning för deras utbildning. Främlingshjälpen växer med andra ord här ut till sådana proportioner, att också utskottet ryggat tillbaka och inte velat tillstyrka den anordning som föreslagits i motionen.

Om jag nu tänker på den hjälp vi i mycket stor utsträckning under världskriget lämnade flyktingarna och särskilt barnen, de s. k. krigsbarnen, så förmedlades den på frivillig väg och utan att man behövde anlita statsmedel eller göra några särskilda arrangemang. Varför kunna vi inte nu göra på samma sätt? I all synnerhet, herr statsråd, som de frivilliga organisationernas utgifter bli minskade med all den kontanta och övriga understödshjälp, som kan bestridas med dessa 500.000 kronor, om kamrarna godtaga reservanternas förslag. Är det inte ett mera praktiskt, klokt och riktigt sätt att klara upp saken på?

Man har nu försökt både här i debatten och på annat håll att göra denna fråga till en sorts skiljemur mellan de mänskliga och de omänskliga inom den svenska nationen, mellan de humana och de inhumana svenska medborgarna. I själva verket är det väl här, liksom beträffande annan social verksamhet, en omdömes- och avvägningsfråga, hur långt man skall gå och vilka åtgärder som böra vidtagas. Och den borde väl i all rimlighets namn kunna diskuteras på ett förnuftigt och klokt sätt mellan människor, som i den sak detta anslag avser vilja åtminstone i stort sett detsamma. Söker man i stället begagna situationen till att hetsa upp stämningarna och göra propaganda, kunna verkliga olyckor uppkomma ur de frågor vi ha att behandla i dag.

Till de stora principerna för främlingspolitiken, herr talman, få vi som sagt återkomma vid behandlingen av högermotionen. Jag tror att när vi få klara linjer i dessa ting, skall det bli betydligt mycket lättare att komma sams om detaljerna.

Jag ber, herr talman, att få instämma i herr andre vice talmannens yrkande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! När herr Bagge började sitt anförande kände jag en viss tillfredsställelse över att han tillkännagav, att han ville återföra diskussionen till de proportioner den egentligen borde ha. Efter herr Bagges långa tal måste jag dock säga att han själv inte så konsekvent höll det löftet; i varje fall har han faktiskt gjort denna fråga betydligt mer invecklad än den är.

Ärendet har icke varit föremål för den beredning som man skulle önska, heter det. Vad är det då fråga om här? Jag har i mitt förra anförande — som för övrigt i ungefär samma ordalag återfinnes i propositionen — redogjort

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
för sakläget. Vi konstatera det faktiska förhållandet, att vi ha ett flyktingsproblem samt att den frivilliga hjälpverksamheten, som strävar att lindra flyktingarnas svårigheter, nått en sådan omfattning att Kungl. Maj:t funnit sig föranlåten hemställa hos riksdagen om ett bidrag till denna verksamhet att utgå till de och de i propositionen angivna ändamålen. Man har emellertid inte velat binda sig från början vid någon viss fördelning av medlen, utan denna måste bero på Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall. Nog måste detta få anses vara ett klarläggande av den art, att det inte finns anledning för herr Bagge att ställa en mängd frågor, under antydning om att det skulle finnas oklara frågor i propositionen. Det gör det inte. Skulle man vilja organisera en rent statlig hjälpverksamhet — vilket då bl. a. innebure att det enskilda intresse för saken, som både nu och tidigare visat sig så livligt, avkopplades — få vi räkna med helt andra och betydligt större siffror än det i dag är fråga om. Hjälpverksamheten är ingen billig verksamhet utan brukar i regel kräva stora belopp; vi ha ju sett i tidningspressen vilka summor det rört sig om när det redovisats för medverkan i hjälpverksamhet i främmande länder. I propositionen ha vi tydligt angivit att hjälpen till ifrågavarande organ skall avse att bereda vissa flyktingar dels uppehälle, dels arbets- eller yrkesutbildning och slutligen även underlätta deras avresa härifrån.

Vad vilja då reservanterna? Jo, herr Bagges egna partivänner ha godtagit förslaget om ett statsbidrag på 500,000 kr. Och vartill? Jo, till kostnader för uppehälle och avresa. Jag måste då fråga mig: varför skall saken bli så kolossalt invecklad, om man även vill låta medlen utgå till yrkesutbildning, som föreslås i propositionen, om sådan kan vara möjlig? Såvitt jag kan se blir det ändock ingen skillnad i fråga om de deklarerade grundlinjerna, efter vilka verksamheten skall bedrivas, om bidraget icke skall få utgå till det som för åtskilliga av flyktingarna kanske är det allra viktigaste, nämligen yrkesutbildningen. Ingen har nu gått in för att organisera denna hjälpverksamhet i uteslutande statlig regi, vilket som sagt skulle betyda ett avkopplande av den privata hjälpverksamheten, och jag undrar om det är klokt att från riksdagens sida hävda en sådan mening och gå till ett beslut av denna innebörd. Jag vill inte fördröja avgörandet här, men jag måste till sist säga, att jag verkligen beklagar, om denna fråga, som är ett enkelt praktiskt problem, huruvida man från statens sida skall något stödja den hjälpverksamhet som pågår här i landet, göres till en stor fråga, och att det därvid fällts sådana om-dömen och uttalanden som här har skett, särskilt från herr Walléns sida.

Herr Jansson i Falun, som nu för kort gemmäle erhöill ordet, yttrade: Herr Bagge yttrade i sitt anförande att utskottet blott i ringa mån skulle ha beaktat frågans innebörd. Han sade vidare att han själv förhört sig i saken hos socialstyrelsen men hade där icke kunnat erhålla de upplysningar, som jag lämnade i mitt förra anförande.

Jag känner inte till vilka upplysningar herr Bagge fick, men jag vill säga herr Bagge, att vi fingo de upplysningar vi begärde av byråchefen för främlingsavdelningen. Det var inte fråga om att staten eller socialstyrelsen skulle anordna någon yrkesutbildning, utan vi frågade om det redan fanns någon sådan. En dylik verksamhet finns, svarade han, och då ansågo vi det skäligt med ett bidrag till hjälp även i denna form. Så ligger saken till.

Påståendet att vi skulle ha prövat frågan lättvindigt på avdelningen vill jag även bestrida. Jag skulle också vilja fråga herr Bagge, varför högerreservanterna gå med på själva beloppet, 500,000 kr., men inte på själva uttalandet. Kan det vara någon mening med att föra ett sådant väsen, när man

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
ändå är med om själva anslaget och när man dessutom vet, att man inte kan göra ett uttalande som verkligen blir effektivt?

Vidare ber jag få erinra om att utskottet i sin motivering rekommenderat denna yrkesutbildning i de fall och i den mån det kan vara ändamålsenligt. Vad menas med detta ändamålsenliga, har det frågats. Jo, när utbildningen underlättar möjligheterna till avresa från landet, genom ökade försörjningsutsikter på annat håll.

Herr **Bagge**, som jämväl för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Herr talman! Jag vill endast säga till herr Jansson i Falun, att det var väl ändå ganska onödigt att kalla in byråchefen Bergström för att få reda på att det pågår yrkesutbildning av flyktingar i Skåne, ty det är en sak som väl alla visste förut. Det fanns viktigare saker, som man behövde fråga om. Och hade byråchefen Bergström icke reda på dem, borde avdelningen ha vänt sig till socialdepartementet, från vilket som bekant detta förslag kommit. Där hade man *möjligen* kunnat få upplysningar, som i så fall skulle ha varit värdefulla för utskottsbehandlingen.

Vad beträffar anslagets storlek, så står det i reservanternas motivering, att det är möjligt att det är för stort tilltaget. Men eftersom det är ett reservationsanslag, ha reservanterna tydligen icke ansett sig ha haft anledning närmare ingå på den saken.

Vidare yttrade

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Herr Bagge syntes förmena, att man borde uppskjuta all principiell diskussion i flyktingsfrågan till en senare tidpunkt under riksdagen, då en av honom väckt motion i ämnet skulle behandlas. Men det föreföll, som om herr Bagge själv tog ut ett ganska kraftigt förskott på den stora flyktingsdebatten. För min del tror jag icke, att det finns några skäl för att begränsa meningsutbytet här i riksdagen. Herr Bagge rekommenderade också en större öppenhet i frågor, som ha sammanhang med flyktingspolitiken, och till denna öppenhet hör, att man på ömse håll talar om vad man tänker och vad man vill.

Skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas ståndpunkt i det nu föreliggande utskottsutlåtandet är ju ganska ringa. Man har sagt, att den hänför sig till den rent praktiska frågan, huruvida man skall tillåta, att en del av anslaget användes till yrkesutbildning eller icke. Men det är klart, att bakom denna till synes ringa divergens ligger en betydligt djupare motsättning. Det har kommit fram under denna debatt och framför allt i debatten utanför riksdagen, att det i riksdagen och i landet finns två meningar i denna fråga. En mening som rekommenderar en generös invandrings- och flyktingspolitik och en annan som vill driva en strängt restriktiv sådan.

Då jag nu kommer att rösta för utskottsmajoritetens förslag, sker det icke endast för att stödja propositionens förslag om att en del av det begärda anslaget skall användas till yrkesutbildning för flyktingarna, utan det sker också för att markera min sympati för den om jag så får säga mera humana meningen i fråga om flyktingspolitiken. Vi böra icke undandra oss ett aktivt och uppoffrande deltagande i hjälpaktionen för de hundratusentals människor, som genom vidriga tidshändelser blivit utan hem och fosterland. Sverige har så länge njutit välsignelsen av fred och lugn, att det offer, som vi nu få bringa för de landsflyktiga från andra nationer, endast är en ringa avbetalning på en stor skuld. När har för övrigt en nation behövt ångra en uppoffrande gärning? Man har här erinrat om vad Sverige gjorde under världskriget. Jag vill särskilt på-

Ang. anslag till flyktingars uppehåll, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
minna om de uppoffringar, som staten och de enskilda gjorde för att främja utbytet av krigsfångar. Man har även nämnt de uppoffringar, som gjordes för de nödlidande barnen i Österrike. Vi ha säkerligen aldrig haft anledning att ångra vad vi då gjorde, och jag tror, att vi icke heller komma att få anledning ångra, om vi i det nya läget göra en heroisk gärning. Ingen kan påstå, att vi icke ha råd att hjälpa.

Det motstånd, som reses från vissa yrkesgrupper, är ganska förklarligt. Däremot är det svårare att förstå motståndet från jordbrukarhåll. Ty det är ju notoriskt, att det inom denna yrkesgren råder så gott som ständig brist på arbetskraft, både manlig och kvinnlig. Bondeförbundets inställning till denna fråga förefaller därför ganska underlig. För det första kan det ju icke vara annat än till gagn för jordbruket, att det blir flera människor som förbruka livsmedel, och för det andra borde man väl kunna förutsätta, att ju rikligare tillgången på arbetskraft är, ju större möjlighet finns det för jordbruket att i det hänseendet få vad som oundgängligen behövs.

Jag skall i detta sammanhang be att få föra fram en synpunkt, som jag tror icke blivit tillräckligt uppmärksammas. Man behöver ju ingalunda förutsätta, att de som kommit hit som flyktingar och få tillstånd att uppehålla sig och söka arbete här, själva skulle få välja sysselsättning och ovillkorligen ha rätt att få försörjningsmöjlighet i sitt förutvarande yrke. Hur var det med de tiotusentals svenskar, som på sin tid utvandrade till Amerika? För dem fanns icke annat val än att ta vad som bjöds. Hur många var det icke från de intellektuella yrkena i Sverige, som av vidriga omständigheter drevos över Atlanten, och som i Amerika åtminstone till en början fingo söka sin utkomst genom kroppsarbete. Jag föreställer mig, att de människor som det nu är fråga om ha ännu större skäl att ta vad som bjöds. Därför bör man, då det gäller att bevilja uppehålls- och arbetstillstånd utgå från den grundsatsen, att man skall placera människorna där de behövas, men skydda sådana yrken, inom vilka det förut är överskott på arbetskraft. Om man gör en sådan sovring, borde det motstånd, som nu reses från vissa yrkesorganisationers sida, kunna dämpas ned.

Man har många gånger under de sista åren skrämt upp opinionen inför den avfolkning, som hotar vårt land. Man har förutspått, att befolkningssiffran en vacker dag skall nedgå till den grad, att vi tvingas importera arbetskraft för att kunna besörja de oundgängliga funktionerna i arbetslivet och samhällsverksamheten. Vi ha visserligen ännu icke kommit till detta stadium, men då vi nu befinna oss i ett läge, där det är möjligt att sovra invandringsklientelet och ta ut de bästa, vore det oklokt ur ren befolkningspolitisk synpunkt att icke begagna tillfället. Man bör icke dröja, tills man befinner sig i ett tvångsläge, då man måste ta vad som finns.

Det förefaller mig, som om reservanterna inbördes skulle gå på rätt så skilda linjer. Yrkandena ha visserligen här ställts så att de sammanfalla. Men herr Bagge stod här nyss och försäkrade, att han icke hade något emot att flyktingarna beredas tillfälle till yrkesutbildning, bara det icke var staten som finansierade denna verksamhet. Den förste talaren i debatten åter, herr Hansson i Rubbestad, ville icke under några förhållanden tillåta, att flyktingarna få någon yrkesutbildning, emedan man då löpte risken att de skulle stanna kvar. Det förefaller alltså, som om det vore rätt stora skiftningar i det motstånd, som reses mot propositionen, och den klarhet över läget, som herr Bagge synes eftersträva framdeles under riksdagen, är önskvärd även ur nu berörda synpunkter.

Slutligen skulle jag vilja säga ett par ord med anledning av det läge, som uppstått genom uppdelningen i utskottet och de anföranden som här hållits av herrar Hansson i Rubbestad och Wallén. Jag anhåller på förhand att icke bli missförstådd, och att det icke lägges mera i mina ord, än vad de verkligen inne-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
hålla. Vad jag vill säga är, att om regeringen icke kan få stöd för en vidsynt och välvillig behandling av flyktingproblemet inom sina egna partier, tror jag mig kunna försäkra, att folkpartiet skall ställa erforderliga röster till förfogande.

I detta anförande instämde fröken *Hesselgren* och herr *Mosesson*.

Herr Wallén: Herr talman! På grund av den korta tid, som stod till förfogande för min replik till herr Höglund, kunde jag inte till fullo bemöta hans påståenden. Jag har därför för att inte bli missförstådd ansett mig behöva säga ett par ord till. Herr Höglund uttryckte sig ungefär så, att jag ansåge Sovjetryssland som ett mönsterland, då det gällde flyktingspolitiken. Jag sade inte så, herr talman. Jag har inte lyckats få stenogrammet, så jag kan inte svara för varje ord, men jag sade ungefär så här: I Ryssland, som i stor utsträckning behärskas av judarna, säger man nu, att man inte vill ta emot en enda judisk flykting med hänsyn till den fara för spionage, som detta innebär, detta enligt svenska tidningars officiella meddelande och sagt av chefen Stalin själv. — Jag sade inte, att Ryssland var ett mönsterland för övrigt. Gud bevara mig för Sovjetryssland och land med liknande inställningar. Jag har endast velat klargöra detta för att inte herr Höglund skall försöka göra mig till kommunist i en hast. Jag skall vidare be att få lägga till rätta ett par andra missförstånd. Herr Höglund sade, att jag tillhörde den *dumma skara av människor*, som blivit antisemiter. Jag menar, att jag med hänsyn till de risker som föreligga inte kan vara med om att man tar in främmande element i Sverige. Om man för detta vill kalla mig för antisemit, så må man gärna göra det. I dag är jag alltså antisemit och den första i riksdagen! Jag vill också ännu en gång säga klart ifrån, varför jag har denna inställning. Jag anser i första hand, att en import av judiska element är till skada för vår lugna demokrati. Några exempel behöver jag icke nämna. De tala sitt tydliga språk runt om i Europa. En dylik import är vidare till skada för de svenska intressena i utrikespolitiken. Än vidare är den till skada för de judar, som förut finnas i Sverige och som i stor utsträckning be Gud bevara sig för att få in flera i landet och framför allt till skada för *svenska* arbetare och näringsmän.

Till slut ber jag att få konstatera en ganska intressant sak. När det gäller att få in judar till Sverige, som skola konkurrera med småföretagare, våra egna handlande, våra kontorister och ingenjörer och så vidare, och bondeförbundet — trots deltagandet i koalitionsregeringen — inte vill vara med om att ge anslag till utbildande av dessa, *då springer herr Andersson i Rasjön glad i hägen fram och säger till regeringen att hans parti skall gärna hjälpa till*. Jag ber att få konstatera detta, samtidigt som jag erinrar om de ansökningar till Kungl. Maj:t om öppnandet av Sveriges portar för landsflyktiga, som andra kammarledamöter från samma parti varit med om att underteckna.

Jag undrar vad *svenska* företagare skola tänka. Och var äro vallöftena?

Herr Kilbom: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet, om inte under debatten förekommit två yttranden, som inte blivit bemöta. Det ena var av herr Magnusson i Skövde och det andra av herr Wallén. Herr Magnusson i Skövde förklarade — i varje fall uppfattade jag honom så — att en av orsakerna till att han inte kunde vara med om att ge anslag till yrkesutbildning åt flyktingar var, att han för sitt vidkommande inte ville ha ens som lantbrukare *utbildade* judar i lantbruket. Detta yttrande förräder något längre gående åsikter i frågan, än som kommit till uttryck i reservationen. Det

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
förhåller sig alldeles visst så, att herr Magnusson inte är främmande för det rashat, som ingår som väsentlig beståndsdel i den politik, vilken drives i andra länder. Om det är sant — och det ha vi anledning att tro att det är — att herr Magnusson vill välja jordbrukets arbetshjälp med hänsyn till raserna, då skall han också i fortsättningen upphöra att tid efter annan klaga över jordbrukets behov av arbetare. Det är för övrigt nog så typiskt, att ingen av högerens talare bemött herr Magnussons yttrande. Herr Magnusson är dock inte vem som helst i högerpartiet, och man har därför all anledning att misstänka, att vad han i en mycket inlindad sats uttalade måhända är representativt för den uppfattning, som man på högerhåll har i samma fråga.

Herr Wallén påstod i sitt sista anförande, att han inte direkt proklamerat sig som antisemit, endast som »motståndare till judarna». Kammaren bör observera, hur protokollet kommer att se ut en gång. Jag tror att hela kammaren är överens om att herr Wallén yttrade så här: »Jag skäms inte för att vara och förklara mig vara antisemit.» Det yttrandet lär herr Wallén inte komma ifrån.

Herr Wallén gjorde sig emellertid skyldig till ett fult trick. Han sökte misstänkliggöra flyktingarna, särskilt en viss grupp av dem, för att driva spionage i Sverige. Jag tycker att herr Wallén, som ständigt påstår sig vara svensk och företräda endast svenska intressen, efter vad som passerat borde vända sig till sina vänner söder om Östersjön och i svenskhetens namn be dem upphöra med det spionage de bedriva i Sverige. Här har gång på gång i den svenska pressen påtalats det närgångna intresse, som visats våra hamnar, våra landsvägar och järnvägar, vissa av våra ekonomiska företag och så vidare. Och det har varje gång oemotsagt kunnat konstateras, att denna nyfikenhet under den sista tiden kommit från ett och samma håll. Då herr Wallén talar om spionage, borde han som sagt vända sig dit varifrån man visar denna nyfikenhet och bedja dem att låta bli det där.

Då man talar om att man inte vill vara med om en yrkesutbildning av flyktingarna, när en sådan skulle öka svårigheten att *bli av med dem igen*, så visar detta liksom andra mera direkta uttalanden vilken ståndpunkt man verkligen har i frågan. Det förefaller mig emellertid, som om reservanterna härvidlag utgå från en fullkomligt oriktig uppfattning. De anse tydligen att dessa människor, som komma till oss, utan undantag tära på det svenska folkhushållet. Herr Andersson i Rasjön har nyss mycket riktigt påpekat det för jordbrukarnas del inkonsekventa i ett sådant betraktelsesätt. Jag vågar emellertid påstå, att det är oriktigt med hänsyn till *hela* det svenska folkhushållet. Flyktingarna representera ju även *konsumtion*, och stora grupper av dem besitta för oss nyttiga kunskaper och insikter i olika yrken. Och de komma därför säkert att bli Sverige till gagn. Jag läste för några dagar sedan en redogörelse för den engelska flyktingpolitiken. Där upplystes, att de flyktingar som kommit in i landet — ett förhållandevis litet antal — ha skapat företag, i vilka äro anställda 15,000 engelska arbetare. Kan man under sådana omständigheter påstå, att en mera liberal flyktingpolitik varit till skada för landet? För övrigt tror jag inte — för att gå in på vad som anförts av ett par föregående talare — att vi ställa Sverige och svenskarna i någon ofördelaktig dager, om vi konstatera vad som skett i Sveriges historia under de sista 350 åren. Vilka var det som grundlade och i stor utsträckning utvidgade vår järnindustri? Jo, tyskarna, från början. Vilka var det som gav den en ny stöt framåt, så att vår järnindustri och vår export representerade den övervägande delen på världsmarknaden? Jo, vallonerna. Vilka byggde upp bryggeriindustrien i vårt land och satte fart på den liksom på sjöfartsnäringen? Ha inte skottarna haft stor del däri? Vilka ha odlat upp de minst odlingsbara

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
delarna av jorden under en viss tid? Är det inte finnarna, som slitit ont i våra bygder och bidragit att skapa sådant inom vår svenska kultur, som vi ha all anledning att vara stolta över? Det är ett dåligt argument ni komma med, då ni göra gällande, att möjligheter för flyktingarna att få lära ett nytt yrke här i landet betyda ökade svårigheter för landet. Utlänningarna kunna betyda nya impulser för oss i kulturellt och ekonomiskt avseende, de kunna bli till gagn för vårt land, icke till skada.

Så är det en annan sak. Är det obekant för herr Wallén, att erövringen nyligen av ett visst land och ett område tidigare tillhörande ett annat land i Europa för erövrarna visserligen medfört en större produktionsapparat och en viss utbyggnad av råvarutillgången men inte gett dem den exportmarknad, som respektive erövrade områdets företagare behärskade? Varpå berodde det? Jo på den omständigheten, att företagen och exportköpmännen jagats i landsflykt i stor utsträckning. Jag tror, att var och en, som känner vårt handelspolitiska läge och vet, vilka ansträngningar som göras inte minst för att översvämma den svenska marknaden med billiga varor och även för att taga ifrån de svenska exportörerna utländska exportmarknader, måste medgiva, om han skall vara ärlig, att det behövs *alla* de tillskott, som kunna komma, *utan att svenskt näringsliv och svenska företag trädas för nära*, för att vi skola kunna hålla vår ställning på exportmarknaden och inom landet. Jag tror, att vårt land nationalekonomiskt sett, vår arbetarklass och våra intellektuella, skulle ha större intresse av att — för att bara taga ett litet exempel — den mängd billiga varor, som nu importeras från Japan och andra länder, kunde tillverkas *inom Sverige av flyktingar*. Jag har med anledning av en motion, som jag tillsammans med några kamrater i kammaren väckt, en liten smula undersökt detta problem, och jag vet, att många av de artiklar, som nu importeras — och till vilka idén tagits från svenska företag — dessa varor »made in Japan» o. s. v., kunna vi tillverka i vårt land, om vi klokt utnyttja den ström av flyktingar, som intet bättre begära än att få komma hit och försörja sig och skapa arbete också åt svenska arbetare.

Jag tror, herr talman, att dessa synpunkter äro väl försvarbara i förevarande debatt vid sidan av dem som framförts av herrar Vougt, Höglund, Bergvall och Andersson i Rasjön. De tvenne sistnämndas ståndpunkt hälsas av mig och säkerligen av många andra i kammaren med särskild tillfredsställelse. De visa, att det finns bland den borgerliga vänstern radikala stämmor och strömningar, som vi ha all anledning att sträcka handen till i en tid, då de reaktionära krafterna sannerligen icke låta sig hindras av någonting för att försöka breda ut sig.

Om vi äro överens om — och därom råda inga delade meningar — att vi skola ta emot så många flyktingar som vi kunna »smälta» — ingen har rekommenderat en flyktingpolitik, som skulle medföra svårigheter för vårt land — bedriva en flyktingpolitik, ledd av humanitära principer, ledd också av hänsynen till vårt eget bästa, då tror jag att vi hävda synpunkter, som äro riktiga.

Jag ber, herr talman att med detta uttalande få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr Wallén, som nu för kort gemäle erhöi ordet, anförde: Herr talman! Jag vill bara säga, att jag står precis för vad jag yttrade. De ord herr Kilbom nämnde förekommo också — men ej i samband med varandra. Det ber jag att få konstatera.

Sedan ett par ord i fråga om jordbruksarbetarna. Har herr Kilbom eller herr Andersson i Rasjön funnit några personer tillhörande den judiska rasen i Sverige, som äro varaktigt sysselsatta med jordbruk? Om så är, ger jag

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
mig tvärt. Men jag har inte under den tid av över femtio år, som jag levt och vistats på landsbygden, funnit, att jordbrukaryrket varit nog affärsmässigt tilltalande för denna ras. Och i städerna ha vi nog med Epavaror som därjämte ta bort andras arbete.

Jag vill sedan gå tillbaka till frågan om spionaget. I det sammanhanget skall väl inte herr Kilbom lasta mig. Det är väl ändå regeringens sak. Kan regeringen neka att taga emot Rödakorsplan, kan den också neka att taga emot utländska spioner, hoppas jag. Jag vill dessutom säga, att det väl inte är obekant — det borde åtminstone inte vara det för herr Kilbom, som tillhört journalistiken förr i världen — att den regering som åsyftades själv sagt ifrån, att den inte gillar handelsspionaget. Eller tänkte herr Kilbom på Avesta-spionaget?

Slutligen talas det så mycket om vad vallonererna gjort för Sverige. Det förstår jag — man talar så gärna om sina släktingar. Men jag måste säga, att de äro inte de flyktingar vi tala om i dag. Ville man skicka hit valloner, tror jag inte det skulle vara svårt att placera dem. De skulle nog taga emot arbete på landsbygden, vilket de andra flyktingarna, såsom herr Kilbom torde ha sig bekant, ofta vägra, trots att de komma hit som fattiga flyktingar.

Herr talman! Det finns svenska skäl, realskäl, demokratiska skäl — ifall herrarna fortfarande hålla på dem — och även utrikespolitiska och praktiska skäl, som tala för en förständig lösning av flyktingsfrågan.

Herr **Kilbom**, som jämväl för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag skall nämna två fall för herr Wallén ögonblickligen. Då hoppas jag, att han ger sig i dubbel måtto. Utanför Norrköping är det en person av den ras herr Wallén är så hätskt inställd mot, som i egenskap av arrendator driver en stor gård. Och det är redan omvittnat från flera håll här i kammaren, att det i Skåne finns en hel mängd judar, som arbeta såsom jordbruksarbetare.

Till sist, herr talman, endast ytterligare ett ord. Det enda, som skiljer oss, är detta: herr Wallén och reservanterna — jag vet inte, om de äro trakterade av sällskapet — säga, att den ifrågavarande flyktingpolitiken är till skada för vårt land. Vi hävda, att den inte bara humanitärt sett är en plikt för vårt land utan att det även ekonomiskt sett är till övervägande nytta för vårt land med en liberal och mänskligt bedriven flyktingpolitik.

Herr förste vice talmannen lämnade, likaledes för kort genmäle, ånyo ordet till

Herr **Wallén**, som anförde: Herr talman! Jag ber bara att få erbjuda den siste ärade talaren att tillsammans med mig besöka åtskilliga etablissemang i Stockholm, där till följd av denna nyinkomna arbetskraft gamla arbetare blivit arbetslösa. Så förhåller det sig på flera arbetsställen. Jag står för den upplysningen.

Härpå yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Man skulle tro av diskussionen, att regeringen fört en flyktingpolitik, som varit så slösande och generös gentemot flyktingarna, att det skulle finnas anledning att slå alarm. Raka motsatsen är ju förhållandet. Regeringen erkänner ju själv, att den fört en betydligt mera restriktiv flyktingpolitik än andra länder — och länder jämförliga med Sverige. Det finns från de synpunkter jag företräder all anledning till indignerade protester mot vissa åtgärder, som regeringen vidtagit i flykting-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
frågan. Man kan diskutera exempelvis det sätt, varpå regeringen skötte behandlingen av flyktingströmmen från Tjeckoslovakiet i fjol höstas. Det var naturligtvis bland de omkring ett par hundra sudettyska flyktingar, som regeringen släppte in till Sverige, många — kanske var det alla förresten — som voro i behov av en asyl, även om sudettyskarna inte befunno sig i samma fara som de rikstyskar och österrikare, som vistades i Tjeckoslovakiet när det beslöts, att detta land skulle delas. Det är betecknande, att samtliga de omkring 200 sudettyska flyktingar, som släpptes in till Sverige, voro socialdemokrater. Inte en enda, representerande samma åskådning som jag, befanns värdig att räddas undan det öde, som drabbar personer med en sådan politisk inriktning i Tjeckoslovakiet och sudetområdena. Jag tror inte, att regeringen har så noga övervägt principerna, när det gällt att uttaga dessa flyktingar. Snarast lär det väl gå så till, att vissa underordnade organ få ordna saken — och ordna den på sitt sätt. De ha tillåtit sudettyska L.O., som behärskas av socialdemokraterna, att välja ut dem som skulle räddas till Sverige undan fascismen. Jag har själv riktat en hemställan till utrikesdepartementet om inresetillstånd för 40 politiska flyktingar till Sverige. 25 av dessa äro rikstyskar och österrikare, som i huvudsak befinna sig i Tjeckoslovakiet. De ha fått besked av den tjeckoslovakiska regeringen, att om de inte inom en viss tid lämnat Tjeckoslovakiet, komma de att placeras över på rikstyskt område. Hur det går med dem som flytta över till rikstyskt område hade vi ett typiskt exempel på i början av januari — om jag minns rätt — när en socialdemokratisk flykting utlämnades till Tyskland och samma dag halshöggs. De 40, för vilka jag begärt inresetillstånd, äro samtliga politiska flyktingar. Det är människor, som jagats för sin politiska övertygelses skull, som hotats att lämnas över till de tyska koncentrationslägren, fängelserna och kanske också stupstocken, en hel del av dem endast därför att de äro antinazister — det är deras förbrytelse.

När man vet detta och ställer det i belysning av den hetskampanj, som drives mot regeringen för att den skulle vara för generös i flyktingfrågan, kan man inte undgå att få ett intryck av hur groteskt man försöker vanställa den verkliga situationen. Regeringen har inte varit för generös. Den har fört en mycket restriktiv politik, jag skulle vilja säga en flyktingpolitik, som inte står i överensstämmelse med den lagstiftning riksdagen beslöt i fjol. Vi fingo en ny främlingslag då. Jag betraktade den såsom ett steg i rätt riktning, såsom en lag baserad på humanitära grundsatser. Men regeringen har faktiskt inte vågat följa denna lag. Det har ställts en fråga till — tror jag — socialministern från någon av ledamöterna i första kammaren, om socialministern ville meddela innehållet i en hemlig skrivelse, som utgått från socialdepartementet och som avser behandlingen av politiska flyktingar. Det framfördes i första kammaren bl. a. i remissdebatten från borgerligt håll de mest grava anmärkningar mot regeringen för dess restriktiva politik, när det gäller flyktingarna i vårt land. Jag antager, att de som framfört dessa anmärkningar inte ställa sig på den ståndpunkten, att man bara skall öppna gränserna för att släppa in hur mycket flyktingar som helst. Så vitt jag förstår, har regeringen fallit undan för den opinion, som man försöker skapa mot flyktingarna — antingen de äro politiska flyktingar eller flyktingar därför att de tillhöra en viss ras. Och de åtgärder socialdepartementet vidtagit ha inspirerats av samma skräck inför den opinion, som man försöker jaga upp i vårt land och vars mest groteska uttryck var det ståndpunktstagande studenterna i Uppsala uppvisade häromdagen. Man håller på att här faktiskt skapa ett judeproblem och att använda antisemitismen till hets och förföljelse mot flyktingar i allmänhet, antingen de äro judar eller enbart motståndare till fascismen och därför jagats från fascistens länder. Detta är mycket allvarligt.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Det lät mycket bra, när herr Bagge här tog avstånd från antisemitismen och sade, att han var motståndare till den och fann den olycklig, men det skulle vara bättre, om herr Bagge använde sitt inflytande över sitt partis press och över dess propagandapparat och såge till, att man inte gjorde antisemitismen till en stor fråga i Sverige. Det skulle inte heller skada, om herr Andersson i Rasjön, som hållit ett förståndigt anförande nyss, tittade litet på sin egen press. Han kanske inte vill taga så mycket ansvar för Aftonbladet, men denna tidning står faktiskt såsom officiellt språkrör för folkpartiet. Den hets, som där bedrivs, tävlar framgångsrikt med den nazistiska pressens.

Antisemitismen har blivit en plattform för svensk reaktion, när denna skall kämpa för nazistiska och reaktionära intressen och även kämpa mot den svenska arbetarklassen. Det är typiskt, hur skickligt man förstår att utnyttja den även till kamp mot regeringen, som sannerligen inte varit generös, när det gällt behandlingen av flyktingfrågan. Jag gör ett undantag. Det förslag regeringen ställt och som är före i dag om en halv miljon kronor till hjälp åt flyktingarna är ett förslag, som man bara kan tala gott om. Men jag skulle vilja tillägga, att det kom sannerligen inte en dag för tidigt. Här ha de svenska arbetarorganisationerna i årtal lagt ned hundratusentals kronor i underhåll åt flyktingar, som kommit till Sverige. L.O. har gjort stora insatser — jag tror, att bara för det senaste året belöper sig dess hjälp till 300,000 kronor. Jag vet också vilka oerhörda offer det parti jag tillhör fått bringa för att hjälpa flyktingarna. Det finns massor av arbetare, meningsfränder till mig, som under månader underhållit flyktingar därför att de ansett det vara en självklar humanitär plikt. Det är sannerligen inte en dag för tidigt, att Sveriges riksdag verkligen ger ett handtag åt denna sant humanitära hjälpverksamhet.

När man hör, vilka argument som framföras mot en något generös flyktingpolitik, när man hör, att folk fruktar för att svenska arbetare skola bli arbetslösa och att vi inte skola kunna försörja dem, kommer man ihåg några aktuella tidsbilder från Sverige. Häromdagen krävdes det från en officiell institution, att man skulle vidtaga åtgärder för att vi skola kunna göra oss av med ett spannmålsöverskott på 250,000 ton. I föl dumpade vi bort 30,000 ton smör till utlandet. Vi dumpade bort massor av andra livsmedel också. Och Sverige av i dag med dess högt stående industri och ett jordbruk, som arbetar på överskott, har minsann möjligheter att se till, att några flera av de olyckliga människor, som jagas av fascismen, här skola kunna finna sitt levebröd. Det är bara svepskäl detta att Sverige inte skulle ha möjligheter därför att Sverige är ett litet land. Sverige kan i alla fall hjälpa fler än det antal av inalles mellan 1,800 och 2,300, som enligt vad regeringen sade fått sin tillflykt här vid utgången av föregående år. Det har också från motsatta sidan — från representanter i denna kammare, som hävda en humanitär och mänsklig ståndpunkt i flyktingfrågan — givits exempel på, hur man faller undan för en reaktionär hets, som ytterst riktar sig mot arbetarklassen.

Herr Vougt är alltid angelägen om att vara objektiv, och det är ju en god egenskap, men man kan gå litet för långt, exempelvis när man talar om att i alla situationer, där det gällt flyktingar, har det varit fråga om de mest kvalitativt framstående medborgare i de länder, varifrån de ha flytt. Jag kom att tänka på namn sådana som Thomas Mann, Ludwig Renn och andra; jag kom också att tänka på vad vi ha för erfarenhet av de gammalryska flyktingarna: Hadjetlachéligan och alla dessa skandaler av tsarryska flyktingar, som upprepats i olika länder.

På samma ståndpunkt försöker också herr Höglund ställa sig. Han jagas ju av sitt förflutnas skugga, och det gör, att han begår överdrifter, som jag förmodar

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
att han vid närmare eftertanke knappast skulle stå vid. När man från antisemitiskt håll här anför exempel från Sovjet-Unionen för att motivera en strängt restriktiv flyktingpolitik i Sverige, så understödjer herr Höglund detta. Jag skulle vilja säga, att om Sverige bara kunde klara en tusendel av de flyktingproblem, som Sovjet-Unionen klarat, skulle det inte vara så dåligt. Antisemitismens fiende nr 1 i denna kammare — han har ju själv givit sig beteckningen — talade om att det inte går an att använda judar till jordbruksarbete. Tillåt mig erinra om det faktum, att man sedan många år i Sovjet-Unionen har en särskild republik för judiska medborgare, där judiska flyktingar och judar, som tidigare varit i det gamla Tsarryssland, nu sammanförts, och att denna republik i huvudsak är en jordbruksrepublik. De människor, som där erhålla sin bärning — en god bärning enligt vad som visats — sysselsätts i jordbruk.

Herr talman! Jag har för min del intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag har velat använda tidpunkten för att gentemot dem, som nu försöka att skapa ett flyktingproblem i Sverige och framför allt en antisemitism, erinra om några fakta, som det inte skadar att hålla i minnet.

Herr Svensson: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i huvudsak tillstyrka detta enligt min mening väl behöfliga anslag.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet uttalade i sitt första anförande en förhoppning om att frågan inte skulle göras större än vad den i verkligheten är. Det var emellertid inte lång stund därefter, som herr Vougt tog upp frågan på ett principiellt plan. Jag skall inte klandra honom härför, men jag vill konstatera, att han i sin mån bidrog till att göra frågan större än vad man kunnat se av de handlingar, som kommit utskottet till handa vid granskningen av detta ärende. Sedan har man gått vidare och fortsatt med utflykterna. Jag undrar, om regeringen eller utskottsmajoritetens försvarare äro så särskilt trakterade av den utläggning, som här i kammaren har gjorts av herr Höglund. Jag är inte säker på att man är så tacksam för dessa utflykter, lika litet som jag såsom reservant kan känna mig tacksam för de utflykter, som bland andra herr Wallén tillåtit sig.

Det är egentligen så, att vi reservanter ha gått med på utskottsmajoritetens förslag till motivering. Vi ha tillstyrkt beloppet. Det är bara på en punkt, som vi varit tveksamma. Då det gäller användandet av detta belopp, ha vi nämligen inte ansett oss böra tillstyrka, att det användes till yrkesutbildning. Däröfver har man diskuterat. Från utskottsmajoritetens sida säger man, att detta är en fördel, därför att det ökar möjligheterna för flyktingarna att få sysselsättning utom landet. Gentemot detta har här ifrån annat håll sagts, att det inte alls är önskvärt, att flyktingarna skola lämna landet, utan det är tvärtom önskvärt, att vi få eliter hit för att rycka upp vårt näringsliv. Herr Kilbom ville göra gällande, att det är i mycket stor utsträckning tack vare utlänningsarna som vi i dag stå där vi stå. Jag vill inte diskutera den saken, ty det innebär ett underkännande av Sveriges möjligheter att reda sig utan utländsk hjälp.

Det är alltså på denna punkt vi haft avvikande mening, och jag vill särskilt poängtera, när man vill dra upp detta såsom ett judeproblem, att vi ha inte sett det så. Vi ha tagit problemet helt enkelt såsom den fråga det gäller, och det är, som sagt, bara på en punkt, som meningarna skiljas åt.

Nu var herr Andersson i Rasjön förvånad öfver att vi jordbruksrepresentanter hade något emot att få ökad arbetskraft till jordbruket. Jag skulle vilja säga, att vi ha den förhoppningen, att vi skola få sådan ersättning för våra

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
produkter att vi kunna ha råd att anställa svensk arbetskraft vid det svenska jordbruket.

Sedan gav herr Andersson i Rasjön i slutet av sitt anförande regeringen den hugsvalelsen, att om någon del av regeringsunderlaget sviktade, skulle han träda till som suppleant i detta avseende. Är detta svaret på statsministerns fråga under remissdebatten?

Herr Nyblom: Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt ta till orda i denna debatt, men det anförande, som tidigare hållits av herr Vougt, föranleder mig att göra ett kortare inlägg.

Herr Vougt menade, att vi genom att tillvarata flyktingströmmen skulle kunna tillföra vår svenska folkstam ett gott intellektuellt tillskott. Såvitt jag kunde fatta, uttryckte han detta utan varje som helst reservation. Det är mycket möjligt, att herr Vougt har rätt. Jag vill inte diskutera den saken med herr Vougt utan lämnar frågan alldeles öppen. Men jag måste erkänna, att jag känner mig något tveksam, när jag tar del av 'en diktsamling, som en av våra allra förnämsta kulturpersonligheter och affärsmän av judisk börd ansett sig böra »berika» vår inhemska litteratur med. I denna diktsamling finner jag bland annat följande utgjutelse — jag ber om ursäkt, mina damer och herrar, att jag behöver läsa upp det:

»Det är sant, jag har slaktat min moster.
Min moster var gammal och svag.
Över natten jag låg hos min moster
Och fick i hennes kassakista tag.
Den var full av pengar och ringar,
Och allt jag fick tag i jag tog.
Jag vill ha sådant som glänser och glimmar.
Min moster tunga timmerstockar drog.
'Om hon vaknar hon skriker och larmar.
Det är natt, och ingen mig ser.'
Med min kniv skar jag ut hennes tarmar.
Min moster hon snarkar ej mer.
Hennes pengar var tunga att bära,
Mycket tyngre min moster själv var,
På ryggen jag tog den kära
Och henne till soplåren bar.»

Jag slutar citatet här. Det kan enligt min mening finnas skäl att här säga ifrån, att många svenska medborgare betacka sig för intellektuellt folk av den standard, som ansett sig böra lämna svenska folket andlig föda av den vidriga art jag här givit exempel på. Få vi in i landet mycket folk av samma mentalitet, då är det synd om gamla Moder Svea. Kan emellertid herr Vougt eller någon annan ställa garantier för att vi få in folk av en högre mentalitet, har jag ingenting att invända mot en human hjälpverksamhet.

Herr Vougt, som nu för kort genmäle erhöill ordet, anförde: Herr talman! Det är mig absolut omöjligt att ge något svar till herr Nyblom, därför att herr Nyblom klargjorde inte för mig, på vilket sätt den av honom nu upplässta skämtsamma dikten skulle ha något samband med den flyktingfråga, som diskuteras.

Herr Svensson var vänlig nog att inte klandra mig för att jag hade, som han uttryckte sig, tagit upp frågan på ett principiellt plan. Jag vill säga att jag ansåg det nödvändigt att ge debatten en sådan inriktning, att det ur

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
andra kammarens överläggning om denna sak skulle komma fram en klar manifestation till förmån för en human flyktingpolitik.

Härefter yttrade:

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig i denna fråga, ty jag tycker, att från alla partier under debatten visats ganska starka sympatier för en humanitär flyktingpolitik. Man har haft delade meningar i detaljer, men i det stora hela är man ense om att detta är en skyldighet, som Sverige har.

Att jag emellertid har stigit upp är förorsakat av att herr Wallén tydligen tycktes apostrofera de två folkpartister, som i denna kammare undertecknat motioner i denna fråga; och han gjorde det med en betoning, som, såvitt jag förstod, skulle vara ett klander av att vi burit oss åt på det sättet. Jag måste säga, att jag är stram över att jag har gjort det. Det är absolut ett uttryck för min innersta känsla och av att jag känner starkt på detta område. Det är kanske inte så underligt, när man har levat så pass mycket i andra länder och kommit i kontakt med andra länders syn på Sverige i denna sak. Vi berömma oss här över att vi föra en hygglig flyktingpolitik, men när man hör en sådan man som Mikael Hansen, som stod för Nansenbyrån i Genève, klaga över att det var omöjligt att få in 20 människor i det här landet, vilket han behövde, eller när man hör, hur andra länder öppnat sina portar för inte bara 3,000 som vi tillåtit komma in här, utan för betydligt många flera, måste jag säga, att det kan hända att Sverige inte fullt har gjort vad som kommer på dess part.

Det har sagts här, och med rätta, att detta är en internationell fråga. Den kan inte lösas, denna kolossala folkrubbning, som man väl kan säga att det är, utan att man tar internationellt på frågan. Det är fullkomligt riktigt. Men vad är det för förslag, som gjorts? Jo, när man samlats för att diskutera detta, har man sagt: Här måste vi gå in för ett kvotsystem, där varje nation måste förbinda sig att ta emot ett visst antal. Skulle den dagen komma, är jag ganska säker på att Sveriges 3,000 få ökas, om det skall jämföras med andra länder.

Sålunda, jag tror, att vi ha allt skäl i världen att visa så stor humanitet som möjligt. Ingen har här talat om att man skall kasta upp dörrarna på vid gavel och ta in vem som helst, utan vad som har talats om och yrkats är, att vi skola föra vår politik i så humana former som möjligt. I den motion, som jag — herr Wallén! — har undertecknat, har just den synpunkten understrukits.

Nu har icke utskottet direkt tagit upp de förslag, som denna motion bär fram, och ej heller ett liknande förslag i den andra motionen från denna kammare, men utskottet säger, att det icke vill bestrida, att skäl kunna anföras för vidtagande av åtgärder i de syften, som motionerna avse, och tillägger, att utskottet tar för givet, att Kungl. Maj:t kommer att taga hänsyn till liknande saker. Därmed hade jag tänkt låta mig nöja, därför att även i högerns reservation påpekas det, att vissa ändringar i organisationen kanske behöva vidtagas. Jag tänker mig därför, att frågan om detta förslag kanske kan tagas upp ännu en gång, när högerns motion kommer fram och nästa diskussion äger rum här. Men även om så inte skulle bli fallet, hoppas och tror jag, att Kungl. Maj:t kommer att taga under övervägande de förslag som framställt. Efter vad jag hört under denna debatt är jag alldeles övertygad om att Kungl. Maj:t vill försöka göra flyktingpolitiken så human som möjligt. Jag vill understryka, att till detta givetvis hör, att man ger de flyktingar,

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
 som vi taga emot, möjlighet att få någon form av sysselsättning. Jag vädjar till er här i kammaren att komma i håg, hur det var under vår svåra arbetslöshetstid, hur människorna förföllo, därför att de inte hade någonting att göra. Det är därför nödvändigt att bereda flyktingarna möjlighet till sysselsättning. Därmed är inte sagt, att de skola stanna kvar här i landet, men om de få yrkesutbildning, få de åtminstone under den tiden sysselsättning. Jag tror, att det är förfärligt farligt att låta människor i månader eller årtal gå och driva på gatorna utan att ha någonting att göra. Vad som här föreslås av Kungl. Maj:t är en insats i rätt riktning, och jag hoppas, att de, som få med saken att göra, skola sköta det hela med omsorg och förstånd.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr andre vice talmannen **Magnusson**: Herr talman! Då jag tillfälligtvis var borta från debatten, lär herr Flyg ha riktat ett angrepp mot mig. Enligt den redogörelse, som jag har fått, har han sagt, att anledningen till att jag inte ville vara med om att utbilda judar till jordbrukare vore, att jag inte vore främmande för det judehat, som man känner i vissa andra länder. Jag ber att få säga herr Flyg, att jag är fullständigt fri från allt vad judehat heter, och jag skulle tro, att mitt första anförande inte vittnade om något sådant. Om den redogörelse jag fått är riktig, har herr Flyg — förlåt, jag har vänt mig till orätt adress, det var herr Kilbom; han är ju för övrigt närvarande här och har alltså tillfälle att korrigera redogörelsen — har herr Kilbom alltså tillagt, att man skulle minnas detta, när det blev fråga om hjälp eller stöd åt jordbruket. Då herr Kilbom skakar avvärijande på huvudet beklagar jag, om den redogörelse som lämnats mig är felaktig, men i så fall har ju herr Kilbom tillfälle att under debattens fortgång göra rättelse.

Jag skulle emellertid vilja tillägga en annan sak — det kan ju berättiga, att jag tillät mig att begära ordet nu — i anledning av fröken Hesselgrens här nyss gjorda uttalande, som jag avlyssnade och kan direkt referera. Hon påpekade, att under tider av arbetslöshet här i landet förföllo många av de människor, som drabbades därav, och hon gjorde gällande, att anledningen härtill var, att de fingo gå utan arbete, och att samma risk nu förelåg för flyktingarna. Jag kan i viss mån instämma med fröken Hesselgren i det omdömet. Det förefaller mig emellertid, att man efter ett sådant konstaterande är nödsakad att gå litet längre och undersöka problemet närmare. Visserligen förhåller det sig så, att arbetstillgången på många områden för närvarande är god här i landet, men å andra sidan skymtar kanske inte så avlägset den möjligheten, att det vid en vikande konjunktur inte blir samma arbetstillgång inom vårt land. I så fall blir det fråga om att i första hand kunna bereda sysselsättning åt våra egna invånare. Då kan det hända, att en alltför generös flyktingpolitik visar sig vara ett misstag, som vi ha anledning att ångra.

Jag har hört tillräckligt av debatten för att lägga märke till att det är så lätt och tacksamt att låta de känslor, som man beträffande denna fråga gärna skulle vilja låta vara bestämmande, nämligen de rent mänskliga känslorna, råda över ett mera kallt och sunt förstånd. Jag ifrågasätter dock, om inte detta är en fråga, där man måste ganska hårt lägga band på de rent mänskliga känslor, som man skulle vilja hysa för dessa olyckliga människor, som drivas ut ur andra länder, och säga sig, att vi måste i första hand sörja för att de, som bygga och bo inom vårt eget land, ha obesurna tillfällen att försörja sig. Vi måste nog lyssna till dem som säga: Vi arbeta under mycket svåra förhållanden och kunna inte finna oss i den konkurrens, som kom-

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)
mer att uppstå, därest en stor skara flyktingar beredas möjligheter att taga sig in i vårt land och där kanske bli kvarboende. Om man ser föreliggande fråga ur denna synpunkt, tror jag, att reservanternas ståndpunkt är fullt ut lika försvarlig ur allmänmänskliga synpunkter som deras ståndpunkt, som kanske i viss mån falla för frestelsen att alltför deklamatoriskt tala om en vidsynt flyktingspolitik.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Jag skulle kunna låta det misstag, som herr Svensson förmodligen alldeles frivilligt gjorde sig skyldig till, stå oemotsagt, ty i mitt förra anförande sökte jag gardera mig mot sådana misstag. Jag förklarade, för att mitt yttrande inte skulle vantolkas, att det inte låg någon bimening bakom, då jag erbjöd mig att ställa röster till förfogande för en human flyktingspolitik, därest inte koalitionspartierna kunde vinnas för en sådan. Det har herr Svensson försökt hänga upp en liten kvickhet på. Därmed provocerar han mig till att säga, att jag betraktar samverkan i dag mellan folkpartiet och regeringen som helt och hållet tillfällig. Bondeförbundet kan vara fullkomligt lugnt. Jag för min del finner det rätt naturligt i ett land med våra parlamentariska former, att det bakom besluten, änskönt vi ha en regeringskoalition, inte alltid behöver stå precis samma majoritet. Och för övrigt, herr Svensson: platserna i kanslihuset äro inte på något sätt i fara på grund av vad som händer här i dag.

Herr **Gezelius**: Herr talman! Fröken Hesselgrens uppgift, att det skulle finnas cirka 3,000 flyktingar i vårt land, och att detta skulle visa, att vårt land inte varit tillmötesgående utan fört en restriktiv politik, ger mig anledning till ett enda påpekande, nämligen att det är alldeles påtagligt — vilket även debatten i dag ger belägg för — att den svenska riksdagen inte har underlag för att diskutera frågan om vår främlingspolitik.

Då vi vid 1937 års riksdag behandlade förslaget till nu gällande utlänningslag, yrkade jag, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande grunderna för en planmässig svensk politik beträffande folkutbytet med främmande länder. Andra kammaren avsåg denna min framställning, och Kungl. Maj:t har sedan inte vidtagit annan åtgärd än att låta igångsätta en räkning av utlänningsarna, vilken emellertid inte är klar i dag. Det är uppenbart, att resultatet av denna räkning kommer för sent för att vi nu skulle kunna bedöma föreliggande fråga.

Bristen på utredning har dels föranlett, att ytterlighetsriktningarna kunnat ägna sig åt en dimbildning av granska stora dimensioner, dels även skapat en oerhörd oro hos den allmänna opinionen, vilket återspeglar sig i dagens debatt. Vidare ger den anledning till att regeringens ståndpunkt beträffande utlänningsfrågorna och vår invandringspolitik är synnerligen oklar för riksdagen.

Ett annat resultat av att denna utlänningsräkning inte är färdig är, att när regeringen begär att få en halv miljon kronor till flyktingshjälp, så saknas varje utredning om behovet. Man kan inte ens fastställa, vilket antal det här är fråga om.

Nu är emellertid läget, att det av humanitära skäl inte vore riktigt att av den anledningen vägra att bevilja det begärda anslaget och därmed uppskjuta att lämna en hjälp, som är en ordentlig hjälp endast om det är en snar hjälp.

Även om man alltså kan vara på det klara med att hjälpen skall lämnas, måste man emellertid räkna med delade meningar beträffande användningen av hjälpen, då förutsättningarna, villkoren och formerna för hjälpen inte finnas klarlagda för riksdagen.

Ang. anslag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. (Forts.)

Det finns en ytterlighetsriktning, som förmenar att den är mest human, och som talar mycket brett och ibland ganska hetsigt om flyktingarnas rätt och intressen. Denna meningsriktning framställer flyktingarna såsom bättre medborgare än svenskarna, och den har ingen tanke på eller ett ord för svenska rikets och svenska folkets intressen. Det finns en motsatt ytterlighetsriktning, som förmenar, att det inte finns möjlighet att bringa flyktingarna hjälp utan att träda svenska intressen för nära. Denna ytterlighetsriktning är lika felaktig som den förra. Sanningen ligger mitt emellan.

Lika litet som man har rätt att förneka de humanitära synpunkterna, lika litet har svenska riksdagen rätt att vid bedömandet av denna fråga bortse från de intressen, arbetsmarknadspolitiska intressen m. fl., som beröra vår egen befolkning. Här gäller det inte frågan — hjälpa eller inte hjälpa — utan endast formerna för hjälpen. Det är därför alldeles omöjligt att förstå, att det skulle kunna vara vår uppgift att vid behandlingen av denna fråga hetsa upp oss till någon prosematism eller antisemitism. Vår uppgift är väl snarare att bedöma denna humanitära fråga med lugn och eftertanke utan åsidosättande av vår uppgift att skydda vårt folks och vår svenska arbetsmarknads behöriga intressen.

Det är, herr talman, anledningen till att jag biträder reservationen.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den hemställan, som innefattades i den av herr Nilsson i Fredriksfält m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den hemställan, som innefattas i den av herr Nilsson i Fredriksfält m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funnit flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Wallén, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 130 ja och 50 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr talmannen meddelade, att han, med anledning av kammarens nu fattade beslut, i fråga om motiveringen endast komme att framställa proposition på godkännande av utskottets motivering; och blev utskottets motivering på därå framställd proposition av kammaren godkänd.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkterna 39—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en telegrafverket tillhörig tomt i Nynäshamn; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en postverket tillhörig fastighet i Ödeshögs municipalsamhälle.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Ang. utgifter för kapitalinvestering i avseende å vissa affärsdrivande verk. Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna för kapitalinvestering i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Ang. om- och tillbyggnad av posthuset i Kristinehamn. *Punkten 5,* angående om- och tillbyggnad av posthuset i Kristinehamn.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr andre vice talmannen **Magnusson:** Herr talman! Jag skall tillåta mig att nämna ett par ord angående den ombyggnad, som det här är fråga om. Det gäller nämligen ombyggnad av posthuset i Kristinehamn för en kostnad av 468,600 kronor. Under statsrevisionen 1930 besökte jag tillsammans med revisorerna det då tämligen nybyggda posthuset i nämnda stad. Det är, såsom framgår av handlingarna, uppfört 1927. Vi funno på en för övrigt stor och rymlig tomt en byggnad, som i fråga om dimensionerna — jag vill nästan säga även ifråga om utseendet — närmast påminde om ett borgarhus ifrån 1700-talet men inte om en rymlig ämbets- eller tjänstelokal i detta århundrade. Vi voro också odelat förvånade över att man vid uppförande av denna nybyggnad tagit till så smått och, tillåt mig säga, i vissa avseenden anspråkslöst — men knappast anspråkslöst i bättre mening. Vi fingo också bekräftat — visserligen i försiktiga ordalag men dock tydligt nog — av postmästaren, att han ansåg byggnaden alldeles otillfredsställande redan för dåvarande behov. Än mindre skulle den enligt hans mening kunna medgiva någon utveckling av poströrelsen. Nu finna vi också, att lokalerna äro för små och måste utökas. Byggnadens plandimensioner äro tilltagna så små, att man inte kan nöja sig med att bygga på en våning, utan man måste dessutom flytta hela framfasaden åt gatan, en meter utåt. Hela fasaden får sålunda rivas. Det blir naturligtvis icke mycket kvar i värde av den byggnad, som förut fanns. Jag skulle knappast omnämnt detta ärende, om jag icke från min egen stad hade exempel på lika dålig och otillräcklig planläggning av en nybyggnad, ehuru väl i det fall, som jag nu avser, det icke närmast gäller postverket såsom ansvarigt utan telegrafverket, som varit byggherre. Postverkets lokaler äro emellertid av samma otillräckliga slag och måste sannolikt inom mindre än tio år efter uppförandet högst betydligt utvidgas. Jag trycker, att förhållandet är så anmärkningsvärt och vittnar om så litet förutseende från deras sida, som haft att planlägga och besluta i denna sak, att det förtjänat omnämnas i debatten.

Herr talman! Jag har icke något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Ang. om- och tillbyggnad av posthuset i Kristinehamn. (Forts.)

Herr **Råstock**: Herr talman! Då den siste ärade talaren icke gjort något yrkande, kan det vara överflödigt att plädera för en sak, som han och jag, när det kommer till kritan, äro överens om, nämligen att man skall taga till så det räcker men någorlunda lagom. Hade dessa ord icke sagts, kunde herr andre vice talmannens yttrande betraktats såsom en uppmaning till vederbörande att taga till för spåtiöst, och då kan det hända, att vi hade haft andre vice talmannen på den sidan, som gjort anmärkning på detta. Det är blott detta jag har velat konstatera, nämligen att vi äro inne på samma väg, utskottsmajoriteten och herr Magnusson i Skövde.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31, angående fortsatt anläggning av dubbelspår.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Lundberg**: Herr talman! Jag har vid denna punkt, som avser fortsatt anläggning av dubbelspår, tillåtit mig att i utskottet framkomma med en blank reservation. Denna gäller icke anslaget såsom sådant utan det sätt för finansieringen av detsamma, som här föreslås.

Kungl. Maj:t föreslår nämligen, att av detta anslag omedelbart skola avskrivast 1 miljon kronor samt resten, 1,5 miljon kronor, hänföras till räntepliktigt kapital åt statens järnvägar. Detta tyder på att Kungl. Maj:t i någon mån ändrat sin uppfattning om detta arbetes karaktär. Jag vill nämligen erinra om att då detta arbete igångsattes — det första anslaget för ändamålet beviljades för budgetåret 1937/1938 — motiverades anslaget med att, då Inlandsbanan först fullbordats, uppkom ett stort behov av att finna syselsättning åt de arbetare, som där blivit lediga. Med hänsyn till detta förhållande, alltså arbetets karaktär av att vara ett arbetslöshetsobjekt, ansågs det icke lämpligt, att dessa medel av statens järnvägar hänfördes till räntepliktigt kapital, och att man sköt på framtiden frågan om huru mycket av dessa medel, som statens järnvägar sedan skulle upptaga såsom nyanläggningskostnader. Sedan fortsatte man året därpå på samma sätt, och hitintills ha alla medel, som använts för denna anläggning, d. v. s. anordnande av dubbelspår mellan Järna och Katrineholm, helt avskrivits.

Emellertid har järnvägsstyrelsen i sin allmänna översyn av de arbetsuppgifter, som närmast föreliggande, kommit till den uppfattningen, att detta arbete för utbyggande av dubbelspår på linjerna Stockholm—Göteborg och Malmö

Ang. fortsatt anläggning av dubbelspår.

Ang. fortsatt omläggning av dubbelspår. (Forts.)

—Katrineholm tydligen är av den största vikt för ett höjande av järnvägar-
nas effektivitet. Man framhåller, för övrigt med rätta, att alla de större ba-
norna i utlandet i regel äro dubbelspåriga. Alltså är det här ett arbete, som
avser att höja våra järnvägars effektivitet, och sålunda har detta arbete nu
mer och mer förlorat den karaktär av lämpligt arbetslöshetsobjekt, som det från
början hade. Järnvägsstyrelsen har tydligen från början varit inställd på att
anslaget till dubbelspårsanläggningar skulle avskrivras. Den framhåller i det-
ta sammanhang en ganska märklig jämförelse. Järnvägsstyrelsen säger, att
det numera ofta förekommer, att man här i landet fått företaga vägförbätt-
ringar, som avse att rädda våra stora landsvägar och anordna mötesplatser,
för att framkomligheten på vägarna skall bli bättre. Men det är ingen, som
då tänker på räntabiliteten av dessa utgifter, och därför menar järnvägsstyrel-
sen, att dessa arbeten äro en viss parallell till de arbeten, som det här är fråga
om, och att därför medlen borde avskrivras omedelbart. Ja, men det förelig-
ger verkligen en principiell skillnad, ity att dessa vägförbättringsarbeten be-
stridas så gott som helt och hållet av automobilskatten, med andra ord att tra-
fikanterna själva få betala dem.

Om det alltså här vore fråga om en avskrivning av statens järnvägars egna
medel, skulle jag givetvis icke ha någonting att säga därom, men såväl Kungl.
Maj:t som riksdagen ha alltid gjort gällande, att statens järnvägar skola skö-
tas affärsmässigt, såsom ett affärsföretag, och att de sålunda skola kunna ge-
nom sin taxepolitik förränta i dem investerat kapital. Då frågar man sig: är
icke en sådan anläggning som dubbelspårsanläggningen avsedd att öka järn-
vägarnas kapacitet? Inom enskilda företag — jag behöver icke tala om en-
bart enskilda järnvägsföretag — företager man ofta nyanläggningar, som på
en gång öka företagets kapacitet, vilken naturligtvis icke omedelbart helt kan
tagas i anspråk. Jag måste emellertid säga, att det är företagets egen sak att
finansiera dem. Jag kan därför icke finna, att det är riktigt att på detta sätt
med skattemedel finansiera ett arbete vid statens järnvägar utan att samtidigt
taga upp avskrivningsfrågan till avgörande.

I detta sammanhang kan det vara av intresse att framhålla, att Kungl. Maj:t
i år lagt fram ett förslag till elektrifiering av bansträckan Långsele—Boden,
vilket har ett visst sammanhang med detta, ity att man går ut ifrån att den
arbetsstyrka, som man där uppe sommartid kan använda för elektrifierings-
arbetena, skulle i viss utsträckning — det gäller ungefär 125 à 150 man —
till hösten kunna skickas ned till de arbeten, som äro avsedda att utföras på
bansträckan Järna—Katrineholm. Det är en mycket klok och rationell åtgärd
att ordna det på det sättet, och det finns ingenting annat att säga där-
om, än att man gör sig den frågan: när Kungl. Maj:t utgår ifrån att en ny-
anläggning i form av elektrifiering av banan Långsele—Boden skulle vara
en sådan anläggning, som skulle förräntas av statens järnvägar, vad är det då
för annan karaktär på dessa arbeten, som avse ett effektivare utnyttjande av
bansträckorna Stockholm—Göteborg och Malmö—Katrineholm?

Jag har med dessa uttalanden endast velat fästa kammarens uppmärksam-
het på denna fråga, som jag anser vara av mycket stor betydelse vid bedö-
mandet av statens järnvägars räntabilitet. Jag vill också uttrycka den för-
hoppningen, att nästa gång Kungl. Maj:t kommer med förslag till fortsatt ut-
förande av dubbelspårsanläggningen frågan om finansieringen kunde tagas upp
i hela sin omfattning, så att vi på det sättet skulle komma att på en gång få
taga ställning till frågan. Jag har intet yrkande att göra.

I detta anförande instämde herrar *Bagge, Lundell, Olsson* i Staxäng och
Aqvist.

Ang. fortsatt omläggning av dubbelspår. (Forts.)

Herr Råstock: Herr talman! Det var ett helt programtal, som herr Lundberg här höll, men det slut, han kom till, förvånade mig i någon mån. Jag skall i alla fall först som sist be att få säga honom, att vill han ha någon ändring i fråga om finansieringen vid statens järnvägar — och, jag vågar tillägga, vid även andra affärsverk — är detta sätt icke precis den rätta metoden, utan då vore det hans skyldighet, tycker jag, om han nu vill nå fram till ett resultat, att åtminstone lägga fram några riktlinjer i sådant avseende. Det har han emellertid underlåtit. Han har här talat om järnvägsstyrelsens skyldighet att förränta sitt kapital, och att det beror därpå, att den är ett affärsdrivande verk. Det är alldeles riktigt. Direktiven härutinnan, herr Lundberg, har såväl järnvägsstyrelsen som andra affärsverk fått av statsmakterna. Till dess statsmakterna ändra dessa direktiv, lär väl järnvägsstyrelsen få rätta sig efter dem.

Jag vill emellertid säga en annan sak också. Huru skulle herr Lundberg med sin finanspolitik ha kommit fram till ett efter min mening förnuftigt resultat, när det gällde exempelvis, såsom härom året, att statens järnvägar skulle övertaga Ostkustbanan? Det fanns ingen, som den gången hade panna att påyrka, att det skulle betraktas såsom räntepliktigt kapital i någon större utsträckning, utan man skulle så att säga på ett bräde avskriva om jag minnes rätt 16 miljoner kronor. Och hur skulle det ställa sig i alla andra fall med nödlidande eller bankruttede enskilda järnvägar, där man i stor utsträckning kommit till statsmakterna med en vädjan, att statens järnvägar skulle få lov att övertaga dessa järnvägar för att den egna orten icke skulle råka alldeles i misär i fråga om kommunikationer? Huru skall man ordna det, herr Lundberg? Det återstå en hel mängd frågor att besvara, innan man kan komma fram till ett annat resultat. Jag vågar tillägga, att om statens järnvägar verkligen finge skötas såsom ett affärsföretag, skulle det icke heller kunna ifrågakomma, att det togs hänsyn till allmänna, sociala och kulturella synpunkter, såsom man nu måste göra — enligt mitt förmenande med full rätt — från statsmakternas sida. Man har sett på saken från den utgångspunkten, att det gällt att skapa pulsådorr i samhällskroppen, och därför har man ansett, att ingen landsdel borde bli alltför mycket vanlottad.

Jag är tvungen att säga något, som det kanske passade bättre att komma med litet längre fram, med anledning av att herr Lundberg var oförsiktig nog att påpeka, att den jämförelse, som järnvägsstyrelsen gjorde med landsvägar, var felaktig. Jag skall för dagen inskränka mig till att konstatera, att visserligen gå verkligen ungefär 85 procent och kanske något mera av bilskattemedlen till våra landsvägars förbättrande, men hur är det, ni alla från landsbygden, som sitta här med en erfarenhet, som icke herr Lundberg som stadsbo äger: har vägskatten sjunkit under dessa år i någon nämnvärd utsträckning? Jag hoppas att om någon vecka bli i tillfälle att i samband med behandlingen av sjätte huvudtiteln visa, huru ytterligt litet vägskatten sjunkit under de år, som gått, trots att bilskatten enligt herr Lundberg betalar huvudparten av kostnaderna för vägväsendet. Bilskatten har icke räckt till att helt finansiera ett enda nytt företag, och den har icke betalat något för hela det gamla vägnätet, som fanns förut. Här ha statens järnvägar ansetts skyldiga att förränta icke blott det kapital, som nedlagts i banor, vilka kunna anses jämförliga med vägar, utan även, vilket för övrigt är riktigt, kostnaderna för driften och rullande material och allt vad därtill hör.

Jag skulle vilja sluta med att säga, att vill herr Lundberg åstadkomma någon frontförändring härvidlag, får han nog vara snäll och lägga fram riktlinjer för detta, som vi sedan skola bedöma, när den dagen kommer. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Ang. fortsatt omläggning av dubbelspår. (Forts.)

Herr Äqvist: Herr talman! Jag har ingenting att erinra i fråga om den föreslagna dubbelspårsanläggningen. Det är säkerligen riktigt, såsom utskottet här uttalat, att trafiken ökats i en sådan omfattning, att en dubbelspårsanläggning är även för vårt land nödvändig. Jag har emellertid, även jag, mina betänkligheter rörande sättet för finansieringen. Dubbelspårsanläggningen på bansträckorna Stockholm—Göteborg och Malmö—Katrineholm avse sträckor på en sammanlagd längd av 570 kilometer, och arbetet skall utföras under omkring tjugu år för en sammanlagd kostnad av 125 miljoner kronor. Detta har angivits i utlåtandet såsom järnvägsstyrelsens uttalande. Om vi skulle göra en motsvarande avskrivning vid varje tillfälle, som dessa anläggningar skola utföras, skulle det bli omkring 40 miljoner kronor, som således skulle utgå av skattebetalarnas medel. Jag ifrågasätter, om det icke ändå i vår folkrikaste trakt beträffande dessa huvudbanor, alltså söder om Uppsala, skulle vara möjligt att anlägga den principiella synpunkten, att även dubbelspårsanläggningar böra kunna förräntas. Jag anser icke, att man kan vara nöjd med att göra dessa stora arbeten och avskriva på en gång så stora belopp, som här ifrågasätts. Utskottet har sagt i sitt utlåtande, att »i vad mån sedermera skeende nyinvesteringar skola behöva omedelbart avskrivas lär vi få prövas framdeles med tagen hänsyn främst till statsbanornas ekonomiska förmåga att bära deras förräntning». Enligt mitt förmenande är frågan av mycket stor betydelse, och min personliga uppfattning är den, att den dubbelspårsanläggning söder om Uppsala, som det här talas om, bör kunna räknas som räntabel, ehuru möjligen vid olika tidpunkter efter olika förräntningsgrunder. I varje fall bör man icke göra en sådan avskrivning, som här ifrågasättes.

Herr Råstock: Herr talman! Det sista anförandet visar, enligt mitt sätt att resonera, hur rätt jag hade. Herr Äqvist vågade icke helt instämma med herr Lundberg utan nöjde sig med att säga, att alla dubbelspår, som anläggs söder om Uppsala, skola anses vara förräntningspliktiga anläggningar. Men varför komma dubbelspår till? Jo, de tillkomma i den resande allmänhetens intresse och alltså för att statens järnvägar skall kunna bättre betjäna allmänheten. Det skulle kunna hända, att herrarnas politik kom att gå ut över de resandes möjligheter att komma fort och säkert fram.

Jag vill upprepa vad jag sade förut, nämligen att om herrarna vilja ha andra riktlinjer för affärsverkens ställning till statsmakterna, skola ni vara så goda och lägga fram dem. När frågan behandlades på fjärde avdelningen, var det en enda röst, som gjorde sig till talesman för den uppfattning, som herr Lundberg och herr Äqvist här företråda. Jag skulle bra gärna vilja veta, vilka principer herrarna själva tillämpa i edra företag, och om ni icke försöka göra dem så solida och räntabla som möjligt. Jag hoppas åtminstone, att så är fallet.

Herr Lundberg: Herr talman! Jag vet icke vad jag skall säga om herr Råstocks sista uttalande. Inom näringslivet äro vi mycket måna om att sådana anläggningar, som det här är fråga om, skola avskrivas snarast möjligt, men vad det här gäller är sättet för dessa avskrivningar. Förut ha avskrivningar i statens järnvägar gjorts på sådant sätt, att man på en gång har skrivit bort stora delar av det kapital, som tidigare har varit räntepliktigt. Detta har särskilt gällt de anläggningskostnader, som hänfört sig till kulturbanor o. dyl. Det är ingenting att säga om den saken, men vad jag har vänt mig emot är, att man börjar avskrivningarna så att säga i förväg. Konstatera

Ang. fortsatt omläggning av dubbelspår. (Forts.)

först vad det hela kostar, och företag sedan avskrivning i den ordning, som statsutskottets ärade ordförande vill göra!

Herr **Råstock**: Herr talman! Högtalarapparaten framför mig verkar betydligt avskräckande, ty det dundrar ju efter väggarna. Om herr talman skulle vilja stänga av den, skulle jag vara mycket tacksam.

Det förhåller sig ju härvidlag på så sätt, att vi ha hållit oss till vad statsmakterna beslutade så sent som för två år sedan och även i fjol. Det beslutet har gått ut på att med den nya budgettekniken skall allt, som icke beräknas bli räntabelt, omedelbart avskrivas. Det är det vi ha att rätta oss efter, och det ha herr Lundberg och herr Åqvist själva varit med om att besluta under de senast förflutna åren.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 32—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag om kapitalinvesteringar i luftfartsfonden; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för luftfartsfonden.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till bro över Svinesund jämte en i ämnet väckt motion. *Ang. anslag till bro över Svinesund.*

Uti propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 hade Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln (punkt 19, sid. 127—129 av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen dels bemyndiga Kungl. Maj:t att med norska staten träffa avtal om sådant tillägg till föreliggande överenskommelse mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av bro över Svinesund, att bronns bredd fastställdes till 9.5 meter; dels ock till bro mellan Sverige och Norge över Svinesund för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I en inom andra kammaren av herrar *Carlström* och *Sandberg* väckt motion, nr 293, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts ovannämnda hemställan om bemyndigande att med Norge överenskomma om en breddning av Svinesundsbron till 9.5 m.

Ang. anslag till bro över Svinesund. (Forts.)

Utskottet hemställde,
att riksdagen måtte

a) med avslag å motionen II: 293, bemyndiga Kungl. Maj:t att med norska staten träffa avtal om sådant tillägg till föreliggande överenskommelse mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av bro över Svinesund, att bronns bredd fastställdes till 9.5 meter;

b) till bro mellan Sverige och Norge över Svinesund för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Bäckström* och *Bergvall*.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Carlström: Herr talman! Eftersom det är jag och herr Sandberg i denna kammare, som ha gjort oss skyldiga till att väcka den motion, som finnes omnämnd i detta utskottsutlåtande, och i vilken vi yrkat avslag på det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet att få träffa avtal med Norge om utökning av Svinesundsbron med ett par meter och i följd därav också på det begärda anslaget på 300,000 kronor, skall jag be att få yttra några ord i frågan. Det är ju alldeles uppenbart, att min medmotionär och jag icke ha kunnat hysa några större förhoppningar om att en sådan ovanlig motion som denna skulle vinna riksdagens bifall. Numera gäller det ju i regel att försöka få anslagen *ökade*. Den förteckning, som statsutskottets ordförande har låtit oss få del utav och som upptager vad som från olika håll begärts i fråga om ökade anslag, vittnar ju om att man sannerligen icke i det avseendet varit överksam. Vi ha däremot kommit med ett förslag, som går ut på att man skulle *minska* statens utgifter med 300,000 kronor, visserligen icke i år utan längre fram, då bron blir färdig och då dessa 300,000 kronor i varje fall komma att krävas, såvida man nu går med på Kungl. Maj:ts förslag.

Vattenfallsstyrelsen har ju uttalat, att denna breddning av bron skulle vara synnerligen önskvärd, och att man därför bör gå in för den, när den kan åstadkommas för en så ringa kostnad som 300,000 kronor. Om departementschefen och utskottet mena, att man icke bör gå emot sakkunskapen, som givit detta uppslag, så kan jag för min del förstå den synpunkten, försåvitt man har den uppfattningen, att sakkunskapen alltid har rätt. När broförslaget första gången skisserades, var det emellertid också sakkunskapen, som utarbetade förslaget, och i så fall hade den väl också då *rätt*.

Om det nu vore så, att det för trafikens skull vore behöfligt med breddningen av bron — jag skall icke säga alldeles oundgängligen nödvändigt, ty det är ju ett uttryck, som man numera knappast får använda, då det är fråga om att göra av med pengar — så skulle jag för min del naturligtvis icke heller ha varit med om att väcka en motion om avslag. Betänkandet åtföljes emellertid av en skiss, som visar, att det också finns andra vägar in till Norge, som man kan använda utan att behöva anlita färjtrafik, och jag har för min del svårt att tro, att det skall bli så stark trafik på den nya bron, att det icke blir möjligt för bilar att mötas på densamma, även om den har en körbana på 6 meter. Herrarna kunna ju själva gå ned i Klarakvarteren och stega upp hur breda gatorna där äro. Jag tänker särskilt på den gata, där busslinjen 54 går fram. Jag hade förra året min bostad så belägen, att jag ofta åkte den gatan. På den ena sidan av gatan står alltid hela vägen en kö av stora, breda lastbilar, men ändå kan buschauffören lotsa fram en stor och skrymmande buss utan

Ang. anslag till bro över Svinesund. (Forts.)

att såvitt jag minns, någon enda gång tangera de bilar, som stå uppställda på den ena sidan och som man gott kan säga taga upp mer än halva utrymmet. Är det verkligen möjligt, att trafiken över Svinesundsbron kan bli så våldsamst stark, att man icke skall hinna väja för varandra, om man möts på den 6 meter breda körbanan på bron? Jag har svårt att tro, att det verkligen kan förhålla sig på det sättet.

Nu säger man, att det är alltid bättre att köpa dyrt och få det bra än att köpa billigt och få det sämre. I detta fall skulle jag emellertid tro, att man köper dyrt utan att strängt taget få det bättre än vad det skulle bli med en bredd av 6 meter.

Man har också föreburit det skälet, att man genom breddningen skulle få avsättning för sten för 112,000 kronor, och att man därför samtidigt skulle kunna minska anslaget till inköp av gatsten med motsvarande belopp. Det torde väl ändå finnas rum för gatsten med bättre användning, här i landet. Om vi nu nödvändigtvis måste se till att man utför byggen, där sten går åt, skulle vi säkerligen kunna finna en lämpligare användning för stenen än att bredda bron över Svinesund.

Jag vet icke vilken departementschef jag här egentligen vänder mig emot. Jag ser, att statsrådet Strindlund är här, men jag tror, att han är mycket oskyldig till denna sak. Om han hade handlagt ärendet och hans sunna förnuft hade fått göra sig gällande, så hade kanske bron fått stanna vid 6 meter.

Jag har hört sägas, att även på den ort, som beröres av denna trafik, är man ganska förvånad över att man har ansett sig böra göra bron bredare.

I propositionen åberopas också ett annat skäl, nämligen att vägen till bron skulle bli bredare än 6 meter, och att det kunde vara trevligt att ha bron lika bred som vägen. Även om vägen är bredare, vore det väl emellertid icke något särskilt konststycke att låta vägen smalna av, så att det icke blir alltför stor skillnad i bredd, när man kommer fram till bron.

Nu vet jag ju mycket väl, att det i dessa tider är lönlöst att förordna sparsamhetspolitik. Det är icke modernt. Det gör sig icke. Naturligtvis kommer man att följa Kungl. Maj:ts förslag, men det kan kanske ändå förlätas, om man vid ett tillfälle som detta från något håll framför den synpunkten, att vi här i landet, både i riksdagen och annorstädes, alltför mycket ha kommit in på vägen att göra allting så storartat som möjligt, vare sig man bygger publika byggnader, vägar eller broar. Det är möjligt, att vi ha råd till det, i varje fall för närvarande, men det kan också hända, att det kommer tider, då man även måste tänka på att icke lägga ut pengar i onödan.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag i alla fall anser mig kunna få lov att yrka bifall till motionen, d. v. s. avslag på punkten a) i det föreliggande utskottsutlåtandet.

Herr Råstock: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag vill endast säga till herr Carlström, att vi ha för vår del just gått ut ifrån, att det är sparsammare att göra utvidgningen nu än att sedan kanske bli tvungna att göra den om ett tiotal år. Vi ha dock erfarenhet om att det då kan komma att kosta tre gånger så mycket eller kanske mera. För egen del vill jag också säga, att exempelvis inom Örebro län ha vi under den tid, jag minns, fått helt eller delvis bygga om en och samma vägsträcka icke mindre än tre gånger. Jag tror icke, att det har varit ett ovanligt förhållande även inom landet i övrigt. Jag kan kanske också få påpeka, att det är en fullkomligt missriktad sparsamhet att taga till en bro för smal.

Ang. anslag till bro över Svinesund. (Forts.)

Vidare vill jag framhålla, att statsutskottets ståndpunkt till förslaget om bron tillkom efter besök på ort och ställe. När vi sågo de eländiga förhållanden, som där rådde, voro vi fullständigt eniga om saken, oavsett vilken politisk kulör vi hade.

Herr Carlström sade, att vi lita i alla väder på sakkunskapen. För min del skall jag gärna medge, att jag tycker det hade varit bättre, om det nu framlagda förslaget kommit redan i föl i samband med det ursprungliga förslaget. Jag vill emellertid meddela, att vi med bruk av sunt förnuft ha kommit till det resultatet, att det trots allt är klokare just ur sparsamhetssynpunkt att utföra bron i den sist föreslagna skepnaden.

Större delen av vad herr Carlström här har sagt har jag förut läst i en tidskrift, som benämnes med den egenskap, som jag nyss sade hade lett oss till vårt ståndpunktstagande. Jag ber om ursäkt, ifall herr Carlström var skribenten i den tidskriften, men jag kan icke rå för att man observerar, när man först läser en uppsats i tidskriften i fråga och sedan får i sin hand en motion, i vilken man känner igen åtskilligt, som stod i denna tidskrift. Om det nu icke är så, att herr Carlström var författare till den artikel, som stod i den av mig åsyftade tidskriften, så kan jag kanske ändå få erinra om att det nu föreliggande projektet är åtskilligt billigare än det mycket dyrbara projekt, som mellanriksbanekommissionen på sin tid lade fram om en järnvägslinje över Svinesund. Såvitt jag förstår, blir det mycket bättre ordnat genom det sätt, på vilket statsmakterna nu vilja ordna förbindelsen.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Rasjön: Man kan ju ha anledning undra vilket praktiskt motiv, som har föresvävat förslagsställarna för en breddning av Svinesundsbron. Enligt det ursprungliga förslaget skulle själva körbanan vara 6 meter bred, vilken bredd är fullt tillräcklig för att tillåta bilar att mötas. Behov av en ytterligare breddning kan ju uppkomma på två sätt. Antingen är trafiken så snabb, att förbikörning måste tillåtas på bron, eller också skall man kunna parkera bilar efter ena sidan och ändå ha plats att möta eller köra förbi varandra. Ingen kan väl ändå påstå, att något av dessa fall kommer att föreligga för Svinesundsbrons vidkommande. Det kan ju icke bli tal om att tillåta parkering på bron, eftersom den går över en riksgrens och det säkerligen blir tullspärr på ömse sidor, där alla fordon skola hejdas. Av samma skäl kan det aldrig bli behövt att tillåta så snabb trafik över bron, att omkörning samtidigt med möte skall behöva förekomma, d. v. s. att man skall ha tre trafikfiler i stället för två.

Bron är nu planerad för två trafikfiler och då det aldrig kan bli behov av att ha tre, förfaller det rent praktiska trafikskälet för brons breddning och återstår det andra skälet, att man vill slå på stort och visa sig generös, en synpunkt, som normmännen emellertid äro tämligen okänsliga för, eftersom de knappast velat vara med om en bro överhuvud taget och ej alls om en breddning av densamma.

Vad slutligen den arbetslöspolitiska synpunkten beträffar, är jag för min del beredd att offra mycket för den, men jag måste säga, att man kan säkerligen åstadkomma större nytta genom att utföra annat arbete än breddning av Svinesundsbron.

Av dessa skäl, herr talman, ber jag att få instämma i motionärens avslagsyrkande.

Herr Carlström: Statsutskottets ärade ordförande talade om att när man från utskottet var nere för att se på denna sak, hade litet var oavsett »kulö-

Ang. anslag till bro över Svinesund. (Forts.)

ren» varit överens om att man skulle gå med på att bredda bron. Jag har icke heller skrivit denna motion, därför att jag har någon viss *kulör*. Jag tycker, att det är en alltför liten fråga för att den skall göras till partifråga. Även om det skulle vara ett stänk av »sunt förnuft» i motionen, är det väl icke så farligt, även om jag anser mig kunna skriva en motion utan hjälp av andra.

Jag får kanske också tillägga, att våra goda grannar, norrmännen, synas icke vara så värst rädda för att man icke skall klara sig med den smalare bron, ty de ha redan förut varit rätt tveksamma, när det gällt att hjälpa till, och för breddningen kan man icke få något bidrag från dem. De ha väl för sin del också den uppfattningen, att det är fullt tillräckligt med de vägar, som redan finnas dels över land, dels med färja, och de ha nog haft lite svårt att förstå *behovet* av denna bro — vilken bredd det sen gäller.

Herr Råstock talade om att det hade hänt, att man fått bygga om samma väg tre gånger. Det är ju endast ytterligare ett bevis för att sakkunskapen, som ju varit med vid alla dessa tillfällen, kan taga fel och ganska ofta kan komma fram med förslag, som sedan visa sig vara mindre praktiska i tillämpningen. Det kan icke hjälpas, att jag i detta fall icke kan inse, att det egentligen finns några skäl alls, som tala för en breddning. Jag tror icke, att det med de trafikvägar, som man redan har till Norge, kan bli så stor trafik på bron, att det nu föreslagna arbetet är nödvändigt.

Herr Råstock: Herr talman! Jag vill endast påpeka en sak med anledning av herr Carlströms och herr Anderssons i Rasjön anföranden, och det är, att den ojämförligt största arbetsmängden kommer på den svenska sidan, och att det skall användas svenskt material i all den utsträckning, som är möjlig, samt svensk arbetskraft med undantag av 14 procent. Till slut vill jag för att fatta mig kort säga, att norrmännen, som från början ej varit intresserade av detta företag, nu biträtt även det här framlagda förslaget.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan under a), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i berörda del dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 293; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Utskottets hemställan under b) blev härefter på därå framställd proposition av kammaren bifallen.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering i luftfartslänefonden; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare aktie-teckning i aktiebolaget Kattstrupeforsen; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142);

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i

vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande ersättning till rättegångsbiträde i fri rättegång.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta behandlingen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.4 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 22 februari.

Kl. 7.30 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Ang. utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 46, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *De Geer* i Lesjöfors hemställt, att riksdagen måtte besluta utredning angående »sådan ändring av kalenderreformen, att vissa enkla helgdagar indragas och utbytas mot ledighetsdagar i anslutning till söndagar under andra halvåret».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Norman*, *Hagman*, *Knut Petersson*, *Wistrand* och *Pettersson* i Hällbacken, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning om borttagande av ett antal helgdagar eller deras ersättande med andra ledighetsdagar.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr *De Geer* i Lesjöfors: Herr talman! Utskottet har för sitt avslagsyrkande egentligen tre olika motiv. Det första är, att dessa s. k. lätthelgdagar då och då infalla på söndagar, varigenom den i motionen föreslagna anordningen att utbyta helgdagarna mot ledighetsdagar på hösten skulle kunna leda till att man finge färre arbetsdagar på året. Denna synpunkt är

Ang. utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar. (Forts.)

onekligen aldeles riktig. Jag har ju emellertid i motionen endast föreslagit en utredning. Skulle utredningen ge vid handen, att under en 50-årsperiod eller en 100-årsperiod en av dessa helgdagar i medeltal infaller på en söndag, kunde man ju minska ledighetsdagarna på hösten från tre till två.

Den andra synpunkten, som utskottet i detta sammanhang framhåller, är hänsynen till jordbruket, en näring, som ju under hösten har sin brådaste tid. Detta är onekligen också en riktig synpunkt, men skola vi nu ta hänsyn till arbetstillfällena, böra vi också bedöma frågan med hänsyn till industriens, och då i första hand järnhanteringsens och den kemiska industriens intressen. Det inträffar ofta, att dessa s. k. enkla helgdagar infalla på tisdagar eller fredagar. I de industrier, som arbeta med den s. k. eviga elden, lönar det sig inte att för en dags drift elda upp ugnarna. Då blir det i stället för en dags stillestånd två dagars stillestånd. Numera ha vi ju fått ytterligare en sådan där nyckfull helg, nämligen första maj, och då kan det hända, om det vill sig illa, att vi få sex lediga dagar för järnhanteringen och viss övrig tung industri.

Även ur jordbrukarnas synpunkt tror jag emellertid, att åtminstone en av dessa helgdagar är till stort förfång för arbetet. Jag tänker nu inte på jordbrukarna i Skåne, i Östergötland eller i Västergötland utan på jordbrukarna upp i Bergslagen och Norrland. Alla som ha med skogsdrift att göra veta, att trettondagen är en bemärkelsedag i detta hänseende. Den egentliga skogdrivningen börjar först efter trettondagen. Vi ha ju på senare år haft korta och snöfattiga vintrar, och det gäller nu mer än förr att ta vara på arbetstillfällena. Denna trettondag, som infaller några dagar efter nyår, är för sådan strävan en förargelseklippa, något som alla som ha med skogsindustri och skogsdrift att göra kunna bekräfta.

Det tredje skälet, och det väl tyngst vägande av dem utskottet framhållit för sitt avslagsyrkande, är hänsynen till religion och tradition. Denna synpunkt måste givetvis också tillmätas det största beaktande. Det är emellertid i detta fall inte fråga om några större helger. Givetvis är det en ganska vansklighetsfull sak att differentiera helgdagarna ur synpunkten av deras religiösa och traditionella värde. Enbart namnen ange dock, att det härvidlag är fråga om lätthelgdagar. Om jag, herr talman, skulle våga tänka mig, att vi här bland kammarens ledamöter, omedelbart och innan de haft tillfälle att förbättra sina kunskaper, skulle företa en sluten omröstning om vad det är som vi fira på trettondagen, tror jag, att knappast hälften skulle kunna ge ett riktigt svar. Jag skulle inte göra ett sådant påstående, om jag inte tidigare genom underhandsundersökningar förvässat mig om att så är fallet. I stort sett kan kanske detsamma sägas om Marie bebådelsedag. Jag tror, att vårt land är det enda land i hela världen, som firar Marie bebådelsedag. Våra protestantiska grannländer göra det i varje fall inte. Jag tänker inte på det sätt varpå våra vänner skåningarna fira denna dag, nämligen genom att man far till Köpenhamn och där gör inköp och festar om; en sådan tradition behöva vi inte slå vakt om, utan den kan också gärna flyttas över till hösten. Jag har ingalunda i motionen föreslagit, att det religiösa firandet av dessa dagar skulle upphöra. Själva firandet som sådant skulle i stället anknytas till närmast följande söndag. Så göra vi i fråga om många andra helger. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att allhelgonadag förr var en helgdag, som inföll mitt i veckan. Men nu firar man den alltid på en söndag, och allhelgonadag är dock en festdag för hela kristenheten, vilken firas till de anhörigas minne, och som i jämförelse med lätthelgdagarna som religiös dag betraktad är av vida större betydelse.

Ja, herr talman, jag förstår, att motionen måste falla i dag, eftersom den

Ang. utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar. (Forts.)
fallit i utskottet. Men den har dock fallit framåt. Jag har vid tidigare tillfällen motionerat i denna sak, men då hade utskottet icke lämnat någon motivering för sitt avslagsyrkande, och än mindre hade jag förmått uppbringa några reservanter för mitt yrkande. Nu har utskottet en lång motivering, och ett flertal reservanter ha anmält sig. Jag skulle ju för min del kunna yrka bifall till reservanternas hemställan, men det har upplysts mig, att talmannen inte gärna kan ställa proposition på ett sådant yrkande, emedan det inte sammanfaller med motionens syfte. Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till motionen.

Herr Sandström: Herr talman! Den ärade motionären trodde, att motionen fallit framåt. Jag undrar ändå, om han har så rätt i denna sin förhoppning. Då jag säger detta, tänker jag på den ytterst svaga motivering, denna motion egentligen innehåller.

Om man vill stuva om den kyrkliga kalendern, måste man ha synnerligen starka skäl att stödja sig på. Kan det nu sägas, att den ärade motionären haft så starka skäl för sitt förslag? Jag kan för min del inte finna, att så har varit fallet. Han har i sin motion anfört, något som han konfirmerade här i sitt anförande nyss, att genom den eventualiteten att dessa lätthelgdagar — det talas i motionen om tre stycken — ibland infalla på en tisdag och ibland på en fredag, förlorar den del av den tunga industrien som arbetar med den s. k. eviga elden — vilken ju dock i parentes sagt slocknar varje lördagskväll och åter tändes varje söndagskväll, om jag bortser från masugnarna som måste brinna några månader i sträck — arbetsdagen mellan denna tisdags- eller fredagshelgdag och intilliggande söndag. Detta är riktigt, men hur många förlorade produktionsdagar gör detta? I samband därmed bör erinras om, att Kristi himmelfärdsdag alltid infaller på en torsdag. Om man tar en 7-årsperiod, infaller var och en av dessa andra båda lätthelgdagar endast vart 7:de år på någon av dessa dagar. Alltså skulle för den ifrågavarande tunga industrien uppstå en förlust på fyra arbetsdagar under 7 års tid. Jag tycker inte, att detta är någonting så allvarligt, att man fördenskull skall behöva tumma på den kyrkliga kalendern. Den har dock orubbad gällt i 167 år eller från 1772, då Gustaf III slopade tre lätthelgdagar — de äro nämnda i motionen — nämligen kyndelmässodagen, Mikaelisdag och allhelgonadagen. Han hade dock vid det tillfället ständerna med sig, varför det inte var en så gott som enväldskonung som bara dekreterade, att dessa dagar skulle slopas. Inga andra fridagar lämnades då som ersättning. Nåväl! Utskottet har nu i sin motivering skrivit, att dessa lätthelgdagar ibland infalla på en söndag, vilket för vardera blir fallet en gång under varje sjuårsperiod. Det är således två år av sju, under vilka det inte blir någon förlorad arbetsdag utan i stället 2 vunna arbetsdagar. Man måste dra ifrån dessa, och det blir således en nettoförlust på endast 2 arbetsdagar på 7 år för hr De Geers industrigrupp.

Men vi få även tänka på våra andra industrier, som dock äro den övervägande delen. Denna del gör en nettoförlust, ifall dessa lätthelgdagar skulle utbytas emot fridagar på sommaren eller hösten, därför att dessa lätthelgdagar ibland infalla på en söndag. Alltså skulle den övriga industrien genom denna omläggning i sin tur förlora två produktionsdagar under 7 år. Hur mycket blir kvar då, om vi väga det ena mot det andra? För industrien i sin helhet blir det alltså förlust i stället för vinst av produktionsdagar, om motionären skulle få sin vilja igenom.

Nu är det emellertid så, såsom också framhållits uti utskottets betänkande, att om man skulle inrätta tre ledighetsdagar på sommaren eller hösten, detta skulle få synnerligen tråkiga verkningar för jordbrukarna. Det är härvidlag

Ang. utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar. (Forts.)
fråga om det svenska jordbrukets brådaste tid, en sak som alla här närvarande torde vara ense om. Den föreslagna omläggningen skulle alltså leda till mycken och stor skada för jordbruket. Även ur den synpunkten är det ingen som helst anledning att nu besluta en utredning om en sådan omläggning som den ärade motionären här föreslagit.

Motionären talade vidare om, att trettondagen är en mycket besvärlig dag för skogsbruket. Detta är naturligtvis i viss mån sant, ty det är rätt vanligt i Norrland, att skogskarlarna, som skola åka ut efter jul, vänta med detta tills trettondagen passerat. Ett år som i år, då vintern är dålig, kan detta verkligen inverka menligt på själva drivningen. Men under de mer än 30 år jag arbetat inom trävaruindustrien, har man emellertid i de flesta fall fått fram de beräknade virkesmängderna, och det kan inte bli tal om, att något större ohägn skulle uppstå genom att trettondagen får stå kvar och firas som förut. Detta är åtminstone den övertygelse jag har kommit till.

Till skälen mot ett bifall till motionen kommer emellertid också den hänsyn som man måste ta till den stora massan av vårt folk. Jag tänker härvidlag på dem som hålla på de kyrkliga högtiderna och på gammal månghundraårig tradition, och som inte gärna vilja uppskjuta firandet av sådan helgdag till påföljande söndag utan som vilja fira den på den dag, kalendern angiver för densamma. Jag tror, att det skulle vara ett slag i ansiktet på denna stora del av vårt folk, om vi skulle gå med på denna förändring utan att ha andra och mycket starkare skäl att åberopa oss på än dem, vilka finnas angivna i motionen.

Slutligen skulle jag vilja säga, att vi egentligen inte numera behöva några ytterligare ledighetsdagar under den senare delen av året, sedan vi nu fått semesterfrågan ordnad och de anställda och arbetsgivarna fått tillfälle till den vila och vederkvickelse, som de ha rätt att kräva.

Herr talman! Jag tror inte, att jag behöver ytterligare fördjupa mig i någon argumentation emot den utredning som den ärade motionären föreslagit, utan jag kan inskränka mig till att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Hansson* i Hönö, *Olsson* i Staxäng och *Lindmark*.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Utöver det som här anförts av motionären är måhända inte mycket att säga. Trots att jag är reservant skulle jag inte ha begärt ordet, om inte den siste ärade talaren anför en del saker, som jag anser inte böra få stå alldeles oemotsagda.

Om man utgår ifrån att den gamla traditionen med helgdagar inte på något sätt får rubbas, förstår man ju mycket väl såväl herr Sandströms uttalande här som också i viss mån utskottets ställningstagande i frågan. Prövar man där emot frågan så, som jag och mina medreservanter anse att man bör göra, skall man inte låta hänsynen till traditionen vara avgörande för frågans lösning. Vi kunna heller knappast hålla så starkt på denna tradition, då man redan tidigare slopat så pass betydelsefulla helgdagar som kyndelsmässodagen och allhelgonadagen. Den sistnämnda har ju dock tidigare över hela kristenheten firats som en av de stora helgdagarna.

Jag vill redan nu, herr talman, meddela, att reservanternas avsikt lika litet som motionärens varit — om jag nu fattat motionären rätt — att man på något sätt skulle vilja komma den religiösa uppfattningen i vissa frågor till livs. Vi reservanter ha ansett, och vi anse alltjämt, att flera utav de helgdagar som nu firas i början av året utan olägenhet skulle kunna slopas för att ersättas med andra ledighetsdagar senare under året. Vi ha, när vi inom utskottet yrkat

Ang. utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar. (Forts.)
på en utredning, inte velat föreslå någon viss tid, till vilken dessa ledighetsdagar skulle förläggas. Vår mening har varit, att det för kalenderreformens skull skulle vara nyttigt med en utredning av frågan. Onekligen äro de skäl, som motionären här anfört, av stor betydelse, och vi komma nog i framtiden att nödgas på allvar ta ställning till frågan. Vi, som inom utskottet reserverat oss, anse därför, att det är av stor betydelse att frågan snarast möjligt blir föremål för utredning.

Jag skall inte heller ge mig in på någon diskussion med herr Sandström angående utskottets motivering för att det skulle vara till fördel för jordbruket att behålla dessa helgdagar i början av året i stället för att ha några ledighetsdagar under senare delen av året. Det är en annan omständighet, som vi förr böra tänka på härvidlag, nämligen att nu, när större delen av det svenska folket fått sin semesterfråga ordnad, vore det kanske inte ur vägen att plocka bort en del helgdagar, som från religiöst håll tillmätas rätt ringa betydelse och som man anser kunna utan saknad slopas. Jag kan erinra om att de helgdagar, som diskussionen här närmast rör sig om, finnas kvar sedan den katolska tiden och att det, såsom motionären mycket riktigt framhållit i sitt anförande här, praktiskt taget endast är i Sverige, som man firar en av de helgdagar, som han anser bör försvinna.

När man åberopar hänsynen till jordbruket såsom vägande motiv för att icke gå in för en utredning, vill jag endast framhålla, att man tyckes redan på förhand ha tagit för givet, att dessa ledighetsdagar skulle infalla just på de för jordbruket brådaste tiderna.

En utredning i dessa frågor skulle givetvis vara förutsättningslös. Jag kan inte, herr talman, undgå att tycka, att de skäl, som anföras mot en utredning, gå i ungefär samma tonart, som alltid brukar vara fallet, när man inte vill ha till stånd en reform eller utredning. När det t. ex. gällde att göra 1 maj till lätthelgdag, restes det ju hinder i det oändliga, trots att man sedan gammalt inom stora grupper av vårt folk haft ledigt denna dag.

Jag vet, herr talman, att det inte kan ställas något yrkande i anledning av den reservation, som mitt namn står under, och jag skall inte här ställa något yrkande, utan vill endast, herr talman, uttrycka den förhoppningen, att även om denna fråga inte nu blir föremål för någon utredning, statsmakterna, och helst regeringen, ville taga under omprövning frågan om en sådan kalenderreform att en del helgdagar i början av året tagas bort och ersättas med ledighetsdagar under senare delen av året.

Jag har, herr talman, alltså icke något yrkande.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om pension åt förre förste stenografen hos riksdagens andra kammare H. Reuter; och

nr 5, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om medel för anordnande av en minnesfest i samband med riksgäldskontorets 150-års jubileum.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

Föredrogs, punktvis, bankoutskottets utlåtande, nr 11, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, inbefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

§ 4.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om rätt till barnbidrag för trolovningsbarn; och anförde därvid:

Ang. rätt till barnbidrag för trolovningsbarn.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att på något sätt försöka oroa det ärade andra lagutskottet. Jag har endast velat begagna tillfället att gratulera utskottet till förefintligheten av socialvårdskommittén, ty där har man en bra säck att stoppa saker och ting i tillsvidare. Utskottet har nu på detta sätt befriat sig från det eventuella obehaget av att behöva taga ställning till själva saken. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen, att socialvårdskommitténs arbete måtte fortskrida på ett sådant sätt, att man kan förvänta att ganska snart få se några frukter av detsamma.

Fröken **Hesselgren**: Ja, jag är mycket glad över att utskottet inte på något sätt behöver bli oroat, och jag skall inte heller öppna någon debatt här. Jag vill endast understryka, att den förevarande motionen rör gränsfall, som det är mycket svårt att omedelbart taga ståndpunkt till, och eftersom det, såsom den föregående ärade talaren framhöll, arbetar en kommitté, till vilken vi redan tidigare undan för undan hänvisat olika motioner, ha vi ansett oss böra hänskjuta även den föreliggande frågan till denna kommitté. Jag kan inte heller annat än instämma i den förhoppning, som den föregående ärade talaren uttalade, att kommittén snart skall komma med förslag till upklarande av en hel del av de svårigheter, som tillämpningen av de nya lagarna medfört.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner om höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott.

Ang. höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 327 och 328, båda av fru *Rönn-Christiansson m. fl.*

I motionen II:327 hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta följande förändrade lydelse i 4 § i lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn av den 18 juni 1937 (nr 383):

Mom. 1. Bidragsförskott utgår — — — angivna ortsgupper.

För två barn — — — däröver ytterligare 120, 150, 180.

För tiden — — — årligt belopp av 60 kronor.

Ang. höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott. (Forts.)

Överstiger moderns årsinkomst 800 kronor i ortsgrupp I, 1,000 kronor i ortsgrupp II och 1,200 kronor i ortsgrupp III, eller har modern, därest hon är gift, tillsammans med sin make en årsinkomst överstigande 1,100 kronor i ortsgrupp I, 1,325 kronor i ortsgrupp II och 1,550 kronor i ortsgrupp III, minskas bidragsförskottet med 0.7 av årsinkomsten i vad den överstiger sagda belopp. Hava makar som nyss sagts att försörja barn under 16 år, som icke är berättigat till vare sig barnbidrag enligt vad därom särskilt stadgas eller bidragsförskott, skall det för vederbörande ortsgrupp sist angivna inkomstbeloppet ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

Mom. 2. Bidragsförskott utgår — — — medgiva undantag.

Vistas barn — — — därtill nedsättas.

Mom. 3. Där Konungen — — — lägre ortsgruppen.

Vad i mom. 2 — — — avses i detta moment.

Mom. 4. Bidragsförskott — — — barnets underhåll.

Har underhållsbidrag — — — erlagda beloppet.

Bidragsförskott — — — för år räknat.»

Motionen II: 328 utmynnade i en hemställan, »att riksdagen måtte besluta följande ändring i 5 § i gällande lag för barnbidrag:

Mom. 1. Barnbidrag — — — i ortsgrupp 3.

Barnbidraget — — — medgiva undantag.

Mom. 2. Barnbidrag — — — angivna ortsgupper.

För ett barn — — — däröver ytterligare 120, 150, 180.

Överstiger moderns eller den arbetsförmögnes årsinkomst 800 kronor i ortsgrupp I, 1,000 kronor i ortsgrupp II, och 1,200 kronor i ortsgrupp III, eller har den arbetsförmögne, därest han är gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 1,100 kronor i ortsgrupp I, 1,325 kronor i ortsgrupp II och 1,550 kronor i ortsgrupp III, minskas barnbidraget med sju tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp.

Barnbidrag — — — medgiva undantag.

Vistas — — — därtill nedsättas.

Mom. 3. Där — — — lägre ortsgruppen.

Vad — — — detta moment.

Mom. 4. För — — — 60 kronor.»

Utskottet hemställde,

- 1) att motionen II: 327 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;
- 2) att motionen II: 328 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fru Rönn-Christiansson: Herr talman! Tillkomsten av de båda lagar det här gäller måste betecknas såsom ett socialt framsteg. Meningen med dem är ju att bereda stöd åt mödrar och barn.

I lagen om bidragsförskott stadgas, att staten till viss gräns skall övertaga ansvaret för försumliga fäders underhållsskyldighet, men man kan väl om denna lag säga, att den inte behöver medföra så betungande följder för statsbudgeten, alldenstund det finns möjlighet för staten att kräva dessa fäder på de utbetalade bidragsförskotten.

Fastställandet av vederbörandes inkomst sker efter mycket olika beräkningsgrunder enligt de båda lagarna. När det gäller barnbidragen tar man den beräknade inkomsten men beträffande bidragsförskotten det senast till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet. I det senare fallet tillkommer, att det stipulerats vilka belopp som få upptagas för fri kost och bo-

Ang. höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott. (Forts.)

stad. Enligt dessa bestämmelser för bidragsförskott kommer man till det resultatet, att exempelvis en fabriksarbeterska, som tillhör ortsgrupp 3 — vi kunna antaga att hon är bosatt här i Stockholm — och har en veckoavlöning av 28 kronor, varigenom hon kommer upp till den »svindlande» årsinkomsten av 1,456 kronor, har för hög inkomst för att kunna komma i åtnjutande av helt bidragsförskott. Jag tror inte att man behöver förfalla till att bli sentimental — de kyliga siffrorna tala sitt eget språk — men det är lätt att förstå, hurudan denna fabriksarbeterskas levnadsstandard måste vara. Hennes inkomst ligger ju under den gräns, som gäller för utbekommande av fattigvårdsunderstöd. Även om hembiträdena ha det svårt, så ha dock dessa fabriksarbeterskor det ändå svårare, då de på grund av denna beräkningsgrund inte kunna erhålla helt bidragsförskott.

När det gäller moder, som är gift, och hänsyn alltså tages till båda makarnas inkomst, har man varit ännu blygsammare och satt inkomstgränsen ännu lägre.

I fråga om barnbidragen kunna vi som exempel taga en kvinna, som tillhör ortsgrupp 1, där inkomsten, för att helt barnbidrag skall utgå, icke får överstiga 600 kronor. Kommer denna kvinna upp till 800 kronors inkomst, kan hon inte få helt barnbidrag, fastän även här föreligger det sakförhållandet, att hennes levnadsstandard är minst sagt låg. Under sådana förhållanden leva tusentals av Sveriges fattiga mödrar.

Även när det gäller arbetsoförmögen gift man bör en höjning ske, så att den inkomst, som ej berättigar till bidrag, ligger inom det rimligas gränser. Det beräknas ju här, att två personer, t. ex. bosatta i Göteborg, skola kunna existera på en årlig inkomst av 1,350 kronor.

Hurudana äro då de yrkanden, som vi framfört i våra motioner? Jo, de äro ytterst blygsamma. Vi ha begärt en höjning av inkomstgränsen med 200 kronor i varje ortsgrupp. Man skulle ju med skäl kunna anföra, att vi, eftersom vi komma med så blygsamma krav, tyckas ha utgått ifrån att de grundläggande beräkningsgrunderna äro väl avvägda, och jag vill därför på det starkaste poängtera, att vi anse, att varken de ursprungliga beloppen eller de av oss nu föreslagna utgöra inkomster, som människor kunna existera på. Men just blygsamheten hos vårt krav borde kunna göra, att vårt förslag accepterades.

I tidningen Morgonbris' februarinumner finnes en ledande artikel, betitlad »Barnens offer för världens oro». Där framhålles, hurusom vårt stolta program för en radikal familje- och barnavårdande socialpolitik nu måst upp-givas på grund av de ökade kraven på anslag till pansarbåtar och flyg. Äro vi verkligen redan, när dessa reformer nått och jämnt ha hunnit påbörjas, komna till det stadiet, att barnen måste bringa detta offer, därför att vår militärbudget har ökat och våra resurser i övrigt äro uttömda? Man tycks på ledande håll böja sig för att den reformpaus, som signalerats, utsträckes även till detta område.

Utskottet är mycket välvilligt och säger, att de av oss framförda spörsmålen otvivelaktigt äro av betydelsefull karaktär. Man anser dem dock icke så betydelsefulla, att våra förslag kunna accepteras. Utskottet presenterar de belopp, som för budgetåret 1939/40 anslagits för ifrågavarande ändamål, nämligen för bidragsförskott 4,800,000 kronor och till barnbidrag 14 miljoner kronor, och anser kanske, att dessa klumpsummor skola verka imponerande. Men jag vill framhålla, att de täcka inte det hjälpbehov, som här föreligger.

Vidare anför utskottet, att en motion väckts här i kammaren av herr Näsström om statlig pension eller bidrag av statsmedel till änkor o. s. v. och att

Ang. höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott. (Forts.)

denna motion för närvarande ligger hos ett tillfälligt utskott. Detta argument från utskottets sida anser jag inte särskilt bärande.

Slutligen hänvisar utskottet till socialvårdskommittén. Om jag inte missuppfattade den näst föregående talaren, täcker hans synpunkt på socialvårdskommitténs uppgift i detta sammanhang på ett utmärkt sätt vad jag själv anser, nämligen att man med hjälp av denna socialvårdskommitté söker hålla fast vid reformpausen. Jag tillåter mig fråga: kan man beräkna, att socialvårdskommittén exempelvis under loppet av tio år skall ha kommit med några positiva förslag i dessa frågor? Den långsamma tågordning, som gjort sig gällande vid stiftandet av lagar på detta område, gör den frågan berättigad.

Även om de lagar det här gäller inte ha existerat så länge, äro dock bristerna så påtagliga, att man tycker, att det är överflödigt med vidare utredningar, och jag upprepar ännu en gång, att vårt krav är så blygsamt, att det borde ligga inom möjligheternas gräns att acceptera detsamma. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionerna.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Jag vill säga, att jag i hög grad sympatiserar med de synpunkter, som anföras i dessa motioner. Men även om vi kunna göra oss skyldiga till vad utskottet redan har blivit anklagat för, nämligen att försöka komma undan själva saken genom att hänvisa motionerna till socialvårdskommittén, så måste jag framhålla, att det här föreligger ett typiskt fall, där det bör ske en utredning. Det är klart, att man inte alltid kan förutse, hur nya lagar, som äro byggda på vissa ekonomiska beräkningar, i detalj komma att verka. Man behöver tid på sig för att erfara verkningarna av sådana lagar och få material för väl grundade och motiverade rättelser.

Utskottet erkänner ju, att de i motionerna framförda synpunkterna »otvivelaktigt äro av betydelsefull karaktär». Det är således inte utskottets mening att söka komma undan det ansvar för dessa frågor, som genom motionerna kan sägas ha lagts på utskottet. Utskottet har emellertid haft den känslan, att man ännu inte kommit så långt, när det gäller de praktiska verkningarna av dessa lagar, att man på rak arm kan bestämma sig för att höja eller sänka ett belopp, som man tidigare efter grundlig utredning slutligen stannat för.

Jag hoppas, herr talman, att socialvårdskommittén ganska snart skall ha behandlat dessa frågor liksom även en hel rad andra ärenden, som hänskjutits till den, ty kommittén har ju rätt att komma med vissa detaljförslag, innan den framlägger sitt egentliga betänkande, och jag tycker, att dessa spörsmål äro av den karaktären, att de skulle kunna bli föremål för sådana detaljförslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Vi ha ju här i riksdagen vid flera tillfällen diskuterat frågan om barnbidrag, mödrhjälps och dyrortsgraderade folkpensioner, och vid ett tillfälle — jag vill minnas det var vid näst föregående riksdag — var det endast ett par röster, som avgjorde, att det inte beslöts en skrivelse till Kungl. Maj:t i dessa angelägenheter.

Jag tror inte, att en höjning av inkomstgränsen i stort sett skulle spela stor roll annat än på vissa platser i landsorten där man ju har billiga bostäder och låga levnadsomkostnader i övrigt. Men när det gäller dyrorterna Stockholm, Göteborg och Malmö samt en del kommuner i övre Norrland, vilka fördes till en särskild grupp då man gick med på de dyrortsgraderade folkpensionerna, måste man taga med i beräkningen de höga levnadsomkostnadernas

Ang. höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott. (Forts.)

inverkan på mödrahjälpen och barnbidragen. Här i Stockholm ha vi gjort den erfarenheten, att i mycket stor utsträckning de av riksdagen beslutade barnbidragen och mödrahjälpen liksom även tillägget till folkpensionerna icke komma dem till del, som behöva denna hjälp, ty fattigvårdsmyndigheterna ta hand om pengarna och de hjälpbehövande få klara sig på ungefär samma inkomst som tidigare. Riksdagens beslut i dessa tre viktiga sociala spörsmål, barnbidrag, mödrahjälp och dyrortsgraderade folkpensioner, ha således inte kommit dem tillgodo, som framför allt äro i behov av hjälp. Vad som härvidlag är viktigt är att det sker en justering av fattigvårdslagen, ty det är enligt denna som man i kommunerna prövar hjälpbehovet i varje särskilt fall, och så länge de nuvarande bestämmelserna finnas, är det uppenbart att varken barnbidrag, mödrahjälp eller dyrortsgradering av folkpensionerna kommer att ha någon större betydelse för de hjälpbehövande.

Jag skulle således önska, att den socialvårdskommitté, som nu arbetar, särskilt ville ägna denna sak sin uppmärksamhet. Avgifterna till denna socialvårdande verksamhet beräknas ju proportionellt för alla inkomsttagare, oavsett var de äro bosatta. Det betyder sålunda ingenting, om man bor i Stockholm eller i en liten landsortskommun med billiga omkostnader. Om man taxerar för ett visst belopp, får man betala en likartad avgift för detta. Men utslaget av denna socialvårdande verksamhet blir högst olika. Där uppstår sålunda det förhållandet, att en liten kommuns skattebetalare kunna få betala — jag vågar säga det, fast jag själv är stadsfullmäktig i Stockholm — omkostnaderna till Stockholms stads fattigvård. Det är ett förhållande, som ändå icke är riktigt, allra minst då de, som skola hava hjälpen, ej erhålla denna hjälp. Därför är det nödvändigt att hela detta spörsmål blir föremål för en grundlig omprövning. Då nu denna socialvårdande kommitté, som fått saken om hand, också skall taga upp dessa spörsmål, önskar jag, herr talman, att både frågorna om barnbidragen, mödrahjälpen och folkpensioneringen, vad gäller den dyrortsgraderade folkpensioneringen, få bli föremål för en allsidig och opartisk omprövning i sin helhet.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr andre vice talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten 1), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i berörda punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 327; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Fru Rönn-Christiansson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, i vad angår punkt 1), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit motionen II: 327.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-

Ang. höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott. (Forts.)

propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Härefter gav herr andre vice talmannen propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten 2), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 328; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående privilegierad inkomst enligt lagen om folkpensionering blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående sambandet mellan folkpension och fattigvård.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 161, hade herr *Nordström* i Kramfors *m. fl.* hemställt, »att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådana tillämpningsföreskrifter i fråga om allmän folkpension samt förslag till nästa års riksdag om sådana förtydligande bestämmelser, som möjliggör den av riksdagen förutsedda standardförbättringen samt förbjuder fattigvårdsmyndigheterna att godtyckligt minska eventuellt utgående hemunderstöd vid erhållande av folkpension».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Nordström i Kramfors: Herr talman! Den fråga, som jag här har fäst riksdagens uppmärksamhet på, är ju tämligen utdiskuterad och tröskad här i riksdagen. Men jag tvingas på grund av det utlåtande, som utskottet i dag förelagt, att något erinra om de tankegångar, som hörts här i riksdagen, när det gällt frågan om folkpensioneringen och fattigvårdsbidragen.

Jag vill för det första erinra om den stora kampanj, som fördes 1936 i vårt land, när man talade om våra gamla och att man skulle genomföra en folkpensioneringslag, som skulle förbättra de gamlas ekonomiska läge. Jag vill särskilt kraftigt understryka, att man avsåg med folkpensioneringsreformen att förbättra de gamlas läge. Jag vill också referera vad dåvarande socialministern Möller sade vid både 1935 och 1937 års riksdagar, att en folkpensioneringsreform helt naturligt måste avse att åstadkomma en standardförbättring för de gamla.

I en hel massa av kommunerna i vårt land har denna standardförbättring uteblivit. Det är den direkta anledningen till att vi här väckt en motion till riksdagen med begäran om att riksdagen skulle tillse att andemeningen i folkpensionslagen, så som riksdagen avsåg, verkligen genomfördes på ett sådant sätt, att den avsedda förbättringen verkligen komme de gamla till del. Jag menar, att fattigvårdsmyndigheterna icke skola få äta upp den förbättring, som riksdagen avsåg att giva de gamla. För närvarande är det faktiskt så, att en hel rad fattigvårdsmyndigheter i vårt land lagt beslag på de förbättringar,

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)

som — om jag skall tro riksdagens ord — tidigare avsetts skola tillfalla de gamla. Jag vill därmed ej hava sagt, att alla kommuner göra så. Det finnes också en del kommuner, där folkpensionsförbättringarna verkligen kommit de gamla till del, men i mycket stor utsträckning ha kommunerna tagit huvudparten och nyttan av denna folkpensioneringsreform.

I förevarande utlåtande erinrar också utskottet om departementschefen statsrådet Möllers yttrande vid 1935 års riksdag, när han säger: »En obligatorisk folkpensionering bör rimligen syfta till att bespara oförvitliga medborgare med ingen eller obetydlig inkomst förödmjukelsen att på ålderns dagar falla fattigvården till last eller för sin försörjning bliva beroende av anhörigas bistånd.»

Om man ställer frågan, huruvida gamla utslitna arbetare och arbeterskor hellre taga emot låt mig säga 600 kronor om året, om det kallas för fattigvård, eller avstå från 600 kronor om året för att taga emot 400 kronor i folkpension — jag nämner dessa siffror bara för exemplets skull och ni torde förstå vad jag menar — så tror jag ej, att de gamla ha en sådan panisk förskräckelse för fattigvårdsstämpeln, att de bara för den skull avstå från en ekonomiskt säkrare existens. Jag tror, att förutsättningen för att man verkligen skulle giva de gamla en bättre existens är alltså avhängig av huruvida de lokala myndigheterna visa sig tillmötesgående och bistärcka med medel utöver de otillräckliga belopp, som man får genom folkpensionen.

Det egendomliga med riksdagens tidigare uttalanden och även med andra lagutskottets utlåtande av i dag är dess släktskap med kameleonten. Man kan begagna detta utlåtande liksom ett tidigare till vilket påstående som helst. Vilken sorts fattigvårdsmyndighet som helst kan stödja sig på detsamma, både den, som vill hålla inne med understöden, alltså giva kort och gott vad den fattige fått i pension, eller den, som vill giva ett handtag därutöver till pensionärerna. Båda dessa fattigvårdsmyndigheter kunna stödja sig på utskottets uttalanden.

Det är just på det sättet att en hel rad av våra fattigvårdsmyndigheter stödja sig på andra lagutskottets utlåtande vid 1937 års riksdag, där man säger: »Huvudsyftet med folkpensioneringens reformering är att tillskapa en sådan ordning, att pensionstagarna i så stor utsträckning som möjligt — helt torde det på grund av flera olika omständigheter icke låta sig göra — befrias från tvånget att för sin försörjning anlita fattigvården. I den mån de nya pensionsbeloppen kunna anses tillfredsställande ur försörjningssynpunkt — — — torde därför tidigare eventuellt åtnjuten fattigvård böra upphöra.»

Alltså, här ha just de fattigvårdsmyndigheter, som icke vilja vara med om någon standardförbättring, att stödja sig på denna del av utskottets uttalande. De ha här ett stöd i utskottet, när de icke vilja vara med om någon standardförbättring utan mena, att fattigvården skall upphöra i och med att folkpensionen kommer.

Däremot ha de fattigvårdsmyndigheter — ett fåtal tyvärr — som lagt mera humanitära synpunkter på dessa problem och som alltså vilja vara med om att giva de gamla en standardförbättring, också kunnat stödja sig på samma utlåtande endast några rader längre ned.

Denna tvetydighet måste helt naturligt uppamma godtycke hos myndigheterna. Man har satt godtycket i system. Man har från riksdagens sida uppmanat fattigvårdsmyndigheterna till godtycke. Jag anser att man borde göra slut på denna godtycklighet. Det är för den skull vi i vår motion yrkat, att riksdagen skulle göra klara formuleringar, så att den förbättring, som man en gång i tiden talade om, verkligen skulle komma de gamla till del.

Andra lagutskottet har i år bara understrukt dessa tidigare uttalanden.

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)

Till yttermera visso säger det: »Utskottet finner ej anledning frånga den mening, som därvid kom till uttryck. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att denna mening i de särskilda fallen röner vederbörligt beaktande.»

Man understryker, att denna mening skall vinna vederbörligt beaktande ute i kommunerna. Men jag hade velat, att andra lagutskottet givit ett klart besked, vilken av de två meningarna i utlåtandet det är, som man vill skall vinna beaktande ute i kommunerna. Jag har själv flerfaldiga gånger talat vid fattigvårdsmyndigheter i landet och vet, att de olika fattigvårdsmyndigheterna stödjade sig på olika delar av utskottets utlåtande.

Jag skulle önskat, att riksdagen i år verkligen sett till att just denna godtyckliga tolkning av utskottets utlåtande förhindras.

Herr talman! I denna fråga lika väl som i en rad andra frågor, som varit uppe till behandling i dag, har man hoppats mycket på socialvårdskommittén och dess arbete, när den skall taga de här frågorna under övervägande. Jag har naturligtvis för mitt vidkommande ingenting emot, att socialvårdskommittén grundligt undersöker och utreder dessa problem. Men det börjar på att förefalla som om man vill begagna socialvårdskommittén till att stoppa upp alla reformer, till och med genomförandet och tillämpningen av sådana reformer, som tidigare beslutats av riksdagen. Socialvårdskommittén synes vara det medel med vilket man indirekt vill genomföra reformpausen, som man kanske icke anser opportunt att vidare fasthålla vid direkt. Därför går man denna omväg och får reformpausen till stånd i alla fall via socialvårdskommittén.

Herr talman! Jag anser, att det är riksdagens plikt att uttala en bestämd mening, så att fattigvårdsmyndigheterna verkligen veta vad de skola rätta sig efter och så att det verkligen kan bli enhetliga linjer i dessa frågor. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den motion, som jag har väckt i denna fråga.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag tror att man kan säga, att vår folkpensionering kommit till mycket stor välsignelse för stora delar av vårt folk — mera kanske än man skulle tro, när man ser de små summor, som pensionärerna faktiskt få. Men det har från första stund varit en mycket stor svårighet i vårt system, den, att man fått lov att bygga på behovsprincipen. Man har fått lov att i själva folkpensioneringen gå in för en behovsprövning, en fattigvårdsprövning. Det är alldeles klart att i och med detsamma som man är inne på den vägen, är det mycket svårt att få klara linjer mellan fattigvård och folkpensionering. Det har känts under det förra systemet och det har känts även under denna nya och reformerade folkpensionering.

Jag vet ju, att den kommitté, som under många år arbetade med folkpensioneringen, var starkt inbegripen i tanken, att man skulle kunna koppla av denna likhet med fattigvården, denna behovsprövning. Men det visade sig alldeles omöjligt, ifall man skulle kunna komma till något så när hyggliga belopp för dem, som verkligen behövde pension. Det är detta förhållande, som gjort, att man nu, när man för andra gången kommit fram med ett pensionsförslag, står inför den situationen, att det fortfarande är svårt att draga gränsen mellan fattigvård och pension. Detta är, såvitt jag förstår, anledningen till tillsättandet av socialförsäkringskommittén.

Det är litet olyckligt just i dag, att jag vid det ena utlåtandet efter det andra får lov att försvara, att utskottet skickat motionen i fråga på socialförsäkringskommittén. Men det har inom utskottet hopats ärenden, som ligga varandra snubblande nära. Och eftersom de alla röra sig kring frågan, hur man skall klara upp liknande förhållanden, hur man skall få bästa möjliga

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)

bidrag till dem, som behöva det, hur man skall reda upp situationen mellan folkpensionering och fattigvård etc., finnes det ingen annan hjälp än att dessa saker måste undersökas av denna kommitté. Jag hoppas lika livligt som den föregående talaren och flera tidigare talare, att kommittén skall arbeta snabbt med vad den har att göra. Ty klart är, att varje år, som går i onödan utan att saken regleras, fara enskilda människor illa på detta sakernas tillstånd.

Nu har den siste ärade talaren ganska skarpt understrukt, att han icke tycker att utskottet och därmed icke heller riksdagen uttalat sig tydligt nog. Nåja, om man behöver en kommitté för att undersöka vad man icke lyckats vid föregående framlägganden av förslag få riktigt klara linjer uti, så är det icke så förfärligt lätt, herr Nordström, för ett utskott att komma med alldeles klara linjer. Jag hoppas, att denna märkvärdiga kommitté en gång skall komma till klara linjer och att detta »en gång» icke skall dröja för länge utan bli ganska snart.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Då folkpensionerna höjdes, var det den bestämda meningen hos riksdagen, att dessa höjda folkpensioner skulle komma fattiga människor till godo, som behövde dem. Men hur har det blivit för de människor, som ha understöd av fattigvården? Är det en generös fattigvårdsstyrelse ha de fått behålla det. Är det en snål fattigvårdsstyrelse ha de kanske i en del fall fått behålla något litet, men i andra fall ha de icke fått något alls. Tro herrarna och damerna, att de människor, som skola ha dessa folkpensioner, kunna förstå alla finesser som utskottet kommer med och allt tal om kommittéer och allt möjligt? Nej, de tänka: Var i all världen blev det av pengarna? Vi veta ju, att riksdagen beslutat, att de skulle användas till de fattiga. Riksdagens beslut har det ju talats om och skrivits i tidningarna om. Men vi fingo icke mer för det.

Vore det icke riktigt, att riksdagen sade klart och tydligt, att avsikten med folkpensionernas höjning var att de människor, som skola ha dem, också skola ha nytta av dem, och icke att kommunerna skola bestjåla de fattiga på denna förhöjning? Jag tycker, att det är riktigt, att riksdagen sade ifrån om den saken. Hade utskottet skrivit på det sättet, så hade det skrivit som det borde ha skrivit, och något resonemang härom hade inte mer behövts.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag kan icke undgå att fästa kammarens uppmärksamhet på ett förhållande, som åtminstone några av kammarens ledamöter totalt förbisett. Andra lagutskottet har haft att behandla ett helt knippe motioner, som rört just de sociala spørsmål, som socialvårds-kommittén fått i uppdrag att utreda. Det har gällt frågan om blindhetsersättning, som behandlats här för några dagar sedan. Det har varit fråga om barnbidragen, bidragsförskotten, rätt till barnbidrag för trolovningsbarn, sambandet mellan folkpensioner och fattigvård. Det har strängt taget gällt hela det program, som socialvårds-kommittén fått sig förelagt att utreda. De reformer, som blivit genomförda under de senare åren och berört detta område, voro trängande nödvändiga. Det fick, som alla väl känna till, lagstiftas i all hast. Det blev både här och där ojämnheter, som framträdde, när dessa lagar kommo i tillämpning. Jag är en av dem här i kammaren, som haft rikliga tillfällen att bilda sig en uppfattning angående dessa ojämnheter, och jag tror mig i stånd att leverera en kritik, långt starkare än den, som här redan framförts. Som ett exempel kan jag nämna, att min kamrat närmast bakom mig här på bänken och jag någon av dagarna före jul kallades ut till en västman-

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)
ländsk socken, där man hade tillämpat lagarna på det sätt, herr Paulsen nyss talade om. Fattigvårdsstyrelsen i socknen hade utan vidare lagt beslag på en änkas pension till sista öret. Änkan var fyrtio två år gammal, lungsjuk och hade i stugan tre barn, av vilka det äldsta, fjorton år gammalt, tillsammans med henne vårdats på sanatorium. När denna änka tilldelades folkpension, så infann sig fattigvårdsstyrelsens ordförande hos pensionsnämndens ordförande, lade olagligen beslag på änkans pensionsbok samt gick därefter till henne och fick henne att kvittera pensionen. Sedan gick han själv till poststationen, hämtade pensionen och lämnade boken kvar på posten, där änkan fick hämta den någon av dagarna före jul. Ordföranden i fattigvårdsstyrelsen hade således olagligen pantat pensionen för fattigvårdsunderstöd. Min kamrat här i kammaren och jag foro till platsen, och det dröjde icke så värst många timmar förrän änkans pension låg på änkans bord till sista öret.

Det är så sant som det är sagt, att folkpensioneringens omläggning icke kommit att medföra den standardhöjning, som vi hoppats på och drömt om. Men det är icke pensionslagens fel, utan felet ligger däri, att fattigvårdsstyrelserna på sina håll förbisett, att 1918 års fattigvårdslag alltjämt gäller i sin fulla utsträckning vid sidan av pensionsförsäkringslagen. 1918 års fattigvårdslag medger en standardhöjning. I fattigvårdslagen fastställes icke någon bestämd standard för de människor, som behöva understöd. Det står varje fattigvårdsstyrelse fritt att höja standarden. När folkpensionen icke räcker, måste fattigvårdsstyrelsen skjuta till, och det blir fattigvårdsstyrelsens sak att pröva, huru stort understödsbelopp som skall lämnas. Det är på den punkten man här enligt min mening syndat och syndat svårt. Det finns ojämnheter på detta område liksom överallt annorstädes, men vi avskaffa icke ojämnheterna genom att lagstifta fullständigt i blindo. Därigenom tillskapas blott ytterligare ojämnheter. Härordagen var det fråga om att höja standarden för en grupp av människor, som behövde hjälp, långt över den standard en annan grupp av i lika hög grad hjälpbehövande personer intog. I dag föreligger ett förslag om att höja standarden för dem av de behövande, som ha det bäst, och lämna dem, som ha det sämst, utanför. Vi komma dit så småningom.

Jag önskar fästa kammarens uppmärksamhet på att vi, som haft att behandla alla dessa motioner i ett sammanhang, icke kunnat giva oss in på att gå motionärernas vägar och göra den sista villan värre än den första. Vi ha måst säga oss, att det är ett omfattande och svårt arbete att åstadkomma en utjämning inom hela socialvårdsväsendet. Det kan man icke göra i en handvändning, men vi kunna trösta oss därmed, att i socialvårdskommitténs direktiv föreskrives, att kommittén icke behöver komma med alla sina förslag i ett sammanhang, utan allteftersom linjerna klarna kan kommittén komma fram med sina förslag i utjämningssyfte. Det är detta vi hava att lita till. Jag skulle till herr Nordström i Kramfors vilja säga, att det naturligtvis icke går att komma fortare fram genom att skriva till Kungl. Maj:t en gång till. Herr Nordström i Kramfors har i sin motion framställt ett yrkande, som i själva verket knappast har samband med tillämpningsföreskrifterna rörande folkpensioneringen. Han borde hava motionerat om ändring av fattigvårdslagen i stället, ty det är där det hakar upp sig. Han vill förbjuda fattigvårdsmyndigheterna att godtyckligt minska eventuellt utgående hemunderstöd. Man kan icke gärna giva sig på att på rak arm upphäva fattigvårdsstyrelsernas prövningsrätt och för understödstagarna fastslå en standard, som icke får rubbas. Det är ju fullkomligt otänkbart. Om någon av hela detta knippe motioner med nödvändighet måste överlämnas till övervägande inom socialvårdskommittén, så är det denna, ty en av de viktigaste uppgifter, socialvårdskommittén har att fylla, är uppgiften att söka skapa en sådan ordning, att

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)

friktionen mellan fattigvård och folkpensionen bringas ur världen. Vi böra hava detta klart för oss. Det är icke fråga om varmare eller svalare intresse för de fattiga, utan här gäller det att icke göra det hela mera tilltrasslat än vad det är.

Herr talman, jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr andre vice talman! Jag skulle önskat, att utskottet vid detta tillfälle gjort ett mycket bestämt och klart uttalande till ledning för fattigvårdsstyrelserna angående den mening, som tycks vara rådande inom utskottet, en mening, som delades av majoriteten vid föregående års riksdag, liksom den, att döma av den här förda diskussionen, delas av majoriteten vid årets riksdag. Föregående år yttrade sig en hel del av kammararens ledamöter. Bland dem erinrar jag mig särskilt herr Fast, som hade några mycket klara och bestämda uttalanden. I dag har herr Olovson gjort liknande uttalanden, men fattigvårdsstyrelserna fästa så liten vikt vid vad som yttras i riksdagen av enskilda kammarledamöter. Det hade varit riktigare, om utskottet i stället för att hänvisa till socialvårdskommittén gjort ett bestämt uttalande till ledning för fattigvårdsstyrelserna. Den motsättning, som förefinnes mellan fattigvårdslagen och pensionsförsäkringslagen, har åstadkommit åtskillig irritation icke enbart hos myndigheterna utan också hos de hjälpbehövande. Det skär sig på åtskilliga punkter. Då man hänvisas till folkpensionslagen, så slår man bildligt talat pannan blodig emot hinder, som möta i fattigvårdslagen, och hänvisas man till fattigvårdslagen, så stöter man på hinder, som pensionsförsäkringslagen lägger i vägen. Gamalt folk saknar ofta möjlighet att sköta sina egna angelägenheter. Fattigvårdslagen har ju också i viss mån sörjt för att de skola erhålla nödig handledning. Icke desto mindre måste man medgiva, att den bristande överensstämmelsen mellan pensionsförsäkringslagen och fattigvårdslagen är ägnad att hos vem som helst framkalla irritation. Jag vill bara erinra om det exempel, som herr Olovson anförde; jag syftar på änkan, som höll på att bliva berövad sin pension. Det är intet enstaka fall. Sådant händer icke bara nere i Västmanland utan litet varstans i Sveriges bygder. Jag har träffat på många sådana fall, bland annat under min verksamhet här i Stockholm. Jag tror icke jag säger för mycket, om jag säger, att jag träffat på hundratals sådana fall.

(Här ropades: nej!)

Nej, det är icke för mycket. I början av föregående år samlade jag in 600 uppgifter från pensionstagare. Av 600 pensionstagare hade ungefär ett hundratal icke fått någon standardförbättring genom dyrortsgraderingen. De hade det lika dåligt som förut. Fattigvårdsmyndigheterna hade tagit rubb och stubb. En del hade fått en ökning på 10 öre i månaden. Några hade kanske fått litet mera, beroende på särskilda förhållanden. I anledning av att olika fattigvårdsstyrelser sålunda tillämpat olika praxis avlät jag en skrivelse till fattigvårdsnämnden och påkallade en undersökning. Fattigvårdsnämndens delegerade gjorde också en undersökning och konstaterade, att en fattigvårdsmyndighet beslutat på ett sätt och en annan på ett annat. Man hade till exempel givit olika stora understöd på norr och på söder, trots att exempelvis bostadsomkostnaderna voro lika stora för de båda stadsdelarna. På detta sätt hade de gamla i somliga församlingar blivit missgynnade. Man söker nu att rätta till detta, men fullständig rättelse har ännu icke ernåtts.

Jag kan i detta sammanhang nämna, att de kommunala pensionstillskotten, som ju skulle utgå vid sidan av folkpensionerna och icke hava fattigvårds-karaktär, efter den nya ordningens genomförande undan för undan sjunkit,

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)
medan däremot fattigvårdsavgifterna stegrats. Beträffande fattigvård föreligger som bekant återbetalningsskyldighet. Det är väl icke meningen, att riksdagen skall stifta sådana lagar och förordningar, att statistiken giver belegg för att fattigvårdsutgifterna ständigt ökas. Man borde väl tvärtom, när man genomför en social reform, förfara så, att de kommunala fattigvårdsutgifterna minskas. Det är väl riksdagens mening, då den genomför reformer och särskilt sådana reformer som den nu ifrågavarande. Det är alldeles uppenbart — jag vet det väl, ty mina egna anhöriga hava gjort den erfarenheten — att man och hustru ute på landsbygden, om de hava litet kommunal hjälp och göra alla tänkbara indragningar och inskränkningar för att få debet och kredit att gå ihop, kunna leva på de folkpensioner, som nu utgå. Å orter, som tillhöra andra eller tredje dyrortsgruppen, är det dock fullkomligt omöjligt att reda sig enbart på folkpensionerna. Fattigvårdsmyndigheterna måste träda emellan. Så fort så sker, kommer emellertid ofta riksdagens innersta mening med de sociala reformernas genomförande att helt och hållet förfuskas. Det värsta är, att detta sker på sådana håll i vårt land, där hjälpen är mest behöfvig. Där äger ingen standardförbättring rum. Jag har, som jag tidigare nämnt, här i Stockholm gjort en liten privat undersökning, därvid det visat sig, att de allra flesta icke erhållit någon som helst standardförbättring. Senast i måndags i denna vecka var saken uppe i Stockholms stadsfullmäktige, då frågan om de kommunala tilläggspensionerna diskuterades. Under diskussionen framhölls det, att från myndigheternas sida ofta hänvisades till andra lagutskottets uttalande om att man, så långt görligt vore, skulle söka undgå att lämna fattigvård. På grund härav ansåg man sig till exempel, om till en pensionär lämnades 200 kronor om året i dyrortstillägg, för att nedbringa fattigvårdskostnaden böra draga av motsvarande summa från dittills utgående fattigunderstöd. Den standardförbättring, som riksdagen hade uttalat sig till förmån för, den uteblev fullständigt. Därtill kom, att söner och döttrar, som hade en liten inkomst, blevo återbetalningsskyldiga.

Jag minns mycket väl, hur man, då man under 1936 års valrörelse åkte omkring i landet, överallt såg valaffischer med ett par gamla glada ansikten, tydligen tillhörande belättna folkpensionärer: nu äntligen skulle det bli någon förbättring! — I dag kommer till och med herr Olovson i Västerås, som är representant i andra lagutskottet, och förklarar, att vi skola icke göra någonting i den här saken, ty då kan den sista villan bli värre än den första. Det är ett verkligt gott erkännande och betyg åt den reform, man på sin tid genomförde, och vilken reform, enligt vad man då lovade, skulle bli så verkligt stortartad. Jag måste säga, att det är hög tid, att en omjustering av lagen sker. Jag har tidigare i dag sagt, att jag har ingenting emot att frågan hänskjutes till socialvårdskommitténs utredning. Jag är överens med herr Olovson i Västerås därom, att problemen äro så pass invecklade, att man behöver göra en utredning. Jag hoppas emellertid att denna utredning icke skall behöva bli lidande på grund av de storpolitiska frågor, som nu ligga på riksdagens bord, och att den här frågan icke skall sammankopplas med andra utgiftsfrågor, utan skall kunna lösas oberoende av övriga frågor.

Vill man, som man här talat om, kosta på sig utgifter för militära ändamål, epabåtar och sådant, skall man först se till att folkförsörjningen, både när det gäller unga och gamla, är tryggad. Är den icke det, herr Olovson i Västerås och andra, då ha vi ingenting att försvara. Då ha vi ingenting att kasta ut pengar för. Först måste man trygga folkförsörjningen — det är första budet — sedan kunna vi resonera om, huruvida vi ha pengar att försvara detta med. Att försvara ett befäst fattighus, det kan kanske bli en farlig bumerang.

Ang. sambandet mellan folkpension och fattigvård. (Forts.)

Under detta anförande hade herr talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Nordström i Kramfors: Herr talman! Jag är överens med herr Olovson i Västerås om att det icke är pensionslagens fel, att förhållandena blivit sådana som de faktiskt äro. Jag är däremot icke riktigt överens med honom om, att det skulle vara helt och hållet fattigvårdsmyndigheternas fel. Jag tror, att herr Olovson i Västerås såsom ledamot av andra lagutskottet, ja, utskottet i dess helhet och den övriga delen av riksdagen, måste taga på sig en del av ansvaret för det nuvarande tillståndet på detta område. Det utlåtande, som utskottet alltjämt stöder sig på, herr Olovson, inbjuder till dubbeltolkning. Det uppmuntrar fattigvårdsmyndigheterna till just vad herr Olovson säger att han är motsåndare till. När man gör ett sådant uttalande, att den ena fattigvårdsmyndigheten kan begagna sig av det på ett sätt, medan andra kan begagna sig av det på ett annat sätt, då är det icke pensionslagens eller fattigvårdslagens fel, utan felet ligger hos andra lagutskottet och riksdagen, som givit sådana direktiv, att man öppnat möjlighet för godtyckliga tolkningar. Så länge man icke vill frångå sådana tvetydiga uttalanden, så länge kommer man alltså att få behålla detta tillstånd.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckta motioner angående revision av lagstiftningen om kvinnans behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag; och anförde därvid

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag vill bara uttala min tacksamhet för att första lagutskottet nu infriat det halva löfte, som gavs förra året, att om frågan kom tillbaka i sin riktiga vidd och icke i detalj, utskottet för sin del skulle tillstyrka en utredning. Jag är mycket glad över att utskottet nu tillstyrkt denna utredning, men ännu mera glad är jag över, att samtliga utskottsledamöter biträtt detta krav.

Jag har intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 35 § rättegångsbalken; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 11 juni 1920 (nr 407) om barn i äktenskap m. m. dels ock i ämnet väckt motion.

Därvid anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! När det i propositionen föreslås, att en moder, som begär barnavårdsman för sitt barn, skall på egen begäran kunna bli

Ang. revision av lagstiftningen om kvinnans behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag.

Ang. ändring i lagen om barn i äktenskap m. m.

Ang. ändring i lagen om barn i äktenskap m. m. (Forts.)
befriad från denna barnavårdsman, går man från regeringens sida in för en alldeles ny princip. Så snart det gäller utomäktenskapliga barn skall ju barnavårdsman utses. Här, där det gäller barn i äktenskap, är det moderns sak, om hon vill att barnavårdsman skall utses eller icke. Har modern fått en barnavårdsman till sitt barn, har hon emellertid även rättighet att göra sig av med barnavårdsmannen.

Det slog mig, när jag läste propositionen, att här har man helt och hållet sett till moderns rätt, men icke i ringaste mån tänkt på, hur det blir för barnavårdsmannen, som ju har att bära dagens tunga och hetta när det gäller dessa mödrar. Vi veta ju att dessa barnavårdsmän ha ett ytterst ömtåligt arbete, att de skola se till barnens rätt, men även till moderns rätt och i viss mån även till faderns rätt. Vi veta ju också att det mycket ofta händer, att mödrarna ha oerhört stora anspråk, fullständigt orimliga sådana, vilka barnavårdsmannen icke kan uppfylla. Kommer icke faderns uppfostringsbidrag så fort som modern anser att det bör komma, ja då blir det trassel. Hur skall det gå om detta förslag går igenom? Ja, då kan modern begära, att barnavårdsmannen skall entledigas. Barnavårdsnämnden kommer troligen att bifalla en sådan framställning under förklaring att barnavårdsmannen icke är behöflig. Så går det en månad eller ett par och så kommer modern och begär en ny barnavårdsman. Barnavårdsnämnden är då skyldig att utse en ny sådan, och så går det undan för undan. Kan detta vara lämpligt? Förstår man icke, att barnavårdsmannens arbete försvåras i oerhört hög grad genom en sådan anordning? Nu säger man i utskottet, att barnavårdsnämnderna kunna avslå moderns begäran om barnavårdsmannens entledigande. Ja, det kan nämnden, men vore det icke bättre att lagstifta så, att sådana saker icke skola kunna ske.

Jag har väckt denna motion för att förhindra att ett dylikt bedröfligt tillstånd kommer tillstånd. Jag har naturligtvis inga utsikter att gentemot ett enhälligt utskott få igenom motionen. Jag skall icke heller göra något yrkande, men jag vill peka på, att ett sådant arrangemang, som här föreslås, kommer att visa sig vara till oerhört stor skada för det arbete dessa barnavårdsmän ha att förrätta, och att det också kommer att försämra möjligheterna för dessa mödrar.

Herr Bergquist: Herr talman! Nu föreliggande lagförslag har tillkommit på begäran av 1937 års riksdag, som i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om sådan lagstiftning, att barnavårdsman skall kunna förordnas även för barn i äktenskap, och här ha vi resultatet av den utredning, som verkställdes i anledning av riksdagens skrivelse. Det har egentligen under ärendets behandling icke framställts någon erinran mot de principer, som slutligen funnit uttryck i lagförslaget. Det är endast herr Paulsen, som i en motion gjort vissa erinringar mot ett detaljstadgande i förslaget.

Nu förhåller det sig enligt detta förslag så, att barnavårdsman för barn i äktenskap i regel icke kommer att förordnas annat än på begäran av modern. Lagförslaget innehåller vidare ett stadgande, som säger, att om modern anmäler till barnavårdsnämnden, att behov av barnavårdsman icke längre föreligger, skall barnavårdsnämnden entlediga barnavårdsmannen, såvida icke nämnden av särskild anledning finner sig icke böra bifalla denna framställning. Herr Paulsen anmärker mot detta, att det kan leda till, att modern lätt kan göra sig av med en barnavårdsman, som hon icke trivs med. Men här har det stadgats, att modern icke har en ovillkorlig rätt att begära att få barnavårdsmannen entledigad. I det utkast till lagförslag, som utarbetats i justitiedepartementet och som utsänts till myndigheterna för yttrande, stad-

Ang ändring i lagen om barn i äktenskap m. m. (Forts.)

gades, att barnavårdsnämnden skulle vara skyldig att entlediga barnavårds-
mannen så fort modern anmälde till nämnden, att det ej längre fanns behov
av barnavårdsman. Det framställdes erinringar mot detta förslag av statens
inspektör för fattigvård och barnavård och av en del andra myndigheter. I
anledning av dessa erinringar, som Kungl. Maj:t beaktade, infördes det stad-
gande, som säger, att modern visserligen kan begära att barnavårdsman-
nen entledigas, men att barnavårdsnämnden icke är skyldig att efterkomma denna
moderns begäran.

Här föreligger alltså en prövningsrätt för barnavårdsnämnden, och det är
ju så herr Paulsen vill ha det. I regel kommer det naturligtvis att bli så, att
när modern anmäler, att det icke längre förefinnes ett behov av barnavårds-
man, har barnavårdsnämnden icke anledning att fortfarande hålla på, att det
skall finnas en sådan. Men barnavårdsnämnden har att pröva saken, icke ur
moderns synpunkt utan ur barnets synpunkt, och om barnavårdsnämnden fin-
ner, att det för tillvaratagandet av barnets intressen är erforderligt att ha en
barnavårdsman, skall nämnden trots moderns begäran tillse, att det finnes en
sådan. Jag kan därför icke riktigt förstå den oro herr Paulsen hyser. Jag
anser, att den är åtskilligt överdriven, och jag tror att denna lagstiftning,
sådan den har framlagts av Kungl. Maj:t och sådan den godtagits av utskottet,
kommer att bli till stort gagn.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr Bergquist anser, att mina farhågor äro överdrivna.
Jag skulle vilja råda herr Bergquist att tala med barnvårdsnämnderna om den
saken. Då skall han finna, att det råder oerhörd oro för just den punkten av
paragrafen. Man vet hur man har det och vilka svårigheter, som kunna upp-
stå. Får man den här möjligheten också, blir det ännu värre.

Vidare anfördes ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Vid nu skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 11, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för bud-
getåret 1939/40 för biträde vid handläggning av boställsären den och vad där-
med äger samband blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bi-
fallen.

§ 12.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckta mo-
tioner om åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom
riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 43 i första
kammaren av herr *Domö m. fl.* och nr 91 i andra kammaren av herr *Bagge*
m. fl.

*Ang. åtgärder
till förhind-
rande av all-
mänfarliga
arbetsinstäl-
lelser.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skri-
velse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning rörande de åtgärder, som
kunde vidtagas i syfte att förhindra allmänfarliga arbetsinställelser, samt om
framläggande av de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att motionerna I:43 och II:91 icke måtte föranleda
till någon riksdagens åtgärd.

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. (Forts.)
Reservation hade avgivits av herrar *Tamm, Knut Petersson, Wistrand, Skoglund, Sandström* och *Barnekow* under yrkande, att motionerna I: 43 och II: 91 måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Sandström: Herr talman! Orsaken till att det från högerhåll åter gjorts en framstöt för främjandet av arbetsfreden i de yrkesgrenar, i vilka ett inställande av arbetet skulle medföra farliga följder för samhället, beror givetvis på den utomordentliga långsamhet, som kännetecknar den utredning angående förebyggandet av arbetsstrider på detta område, som riksdagen begärde redan år 1934 och ytterligare accentuerade i en skrivelse följande år. Redan i slutet av 1935 avgavs av den s. k. Mammututredningen ett betänkande, som gick ut på, att det i fråga om de s. k. samhällsfarliga arbetsinrättelserna erfordrades ytterligare utredning. Alltsedan dess ha inga åtgärder vidtagits i ärendet av regeringen, och ärendet är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Det är tydligt, att man på regeringshåll vill förhålla ett avgörande i denna sak så länge som möjligt. Man icke endast »skyndar långsamt», utan det ser nästan ut som om man skulle vilja göra på stället marsch i den här frågan.

Andra lagutskottet och även riksdagens majoritet ha länge skyltt sin avisande hållning i detta hänseende på de förhandlingar, som mellan Svenska arbetsgivareföreningen och L. O. förts i avsikt att nå en överenskommelse i och för främjande av arbetsfreden. Nu, sedan en dylik överenskommelse träffats, säger man sig vilja avvakta verkningarna av detta avtal; på den grund vill man ytterligare vila på hanen. Den s. k. Saltsjöbadsöverenskommelsen hälsades av alla med sann tillfredsställelse, man kan säga att så gott som hela nationen delar dessa känslor. Man anser sig nämligen nu ha ett visst fog för att kunna förvänta, att brådstörtade åtgärder på arbetsstridernas område i allmänhet icke vidare skola företagas. Man litar till att den av organisationerna gemensamt tillsatta s. k. arbetsmarknadsnämnden skall bli av stor betydelse för att i avsevärd utsträckning slita särskilt de uppkommande lönestriderna med hänsyn till särskilt de samhällseliga intressena utan att arbetsfreden behöver störas.

Men hur ställer sig saken i fråga om de s. k. kommunala lönetvisterna, när för samhällets innevånare livsviktiga funktioner såsom dessas förseende med gas, vatten, elektricitet, spårvägs- och busstrafik, renhållning o. s. v. sättas på spel? Är det icke att befara, att arbetsmarknadsnämnden där skall komma till korta? De kommunala förvaltningsorganen äro ju ännu icke i allmänhet anslutna till arbetsgivareföreningen. Det finnes visserligen kommunala arbetsgivarsammanslutningar, åtminstone känner jag till en sådan, men den är icke, så vitt jag vet, ansluten till arbetsgivareföreningen. Hur skall då en nämnd, som tillsatts av arbetsmarknadens båda huvudorganisationer, kunna trygga en sådan medling mellan parterna? Det måste bli synnerligen svårt och i vissa fall aldeles ogörligt. Först om de kommunala styrelserna allmänt sammansluta sig till en kommunal arbetsgivareförening och denna i sin tur ansluter sig till arbetsgivarnas huvudorganisation, kan man med skäl tala om, att det s. k. Saltsjöbadsavtalet kan bliva till nytta för biläggandet av s. k. samhällsfarliga konflikter, d. v. s. sådana arbetskonflikter, varom detta utlåtande handlar. Men även om så skulle bliva fallet, har man ingen säker garanti för att icke direkt samhällsfarliga arbetsinrättelser även då kunna uppkomma. Majoriteten invänder häremot, att allting för närvarande är så lugnt på arbetsmarknaden. Det föreligger icke för närvarande, säger man,

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. (Forts.)
någon överhängande fara på det hållet. Det finnes inte alls någon anledning att oroa sig. Man kan med skäl taga saken trankilt och kallt och i godan ro under åtskilliga år hålla sig stilla och avvakta utvecklingen. För visso råder det nu ett visst lugn i Sjöpka-passet, men hur länge kan detta tillstånd bli rådande? Det utomordentligt oroliga och ovissa läget runt om i världen gör, att allt på mycket kort tid kan vara förändrat. En ny ekonomisk världskris kan ställa allt på huvudet inom en icke alltför avlägsen tidrymd. Det kan uppstå förhållanden som göra lönefrågorna mera akuta på ett helt annat sätt än för närvarande. Men nog vore det mycket värdefullt, om man då hade förarbetet på detta ömtåliga område undångjort och en beredskapslagstiftning färdig, som antingen innehölle generellt förbud mot direkt samhällsfarliga arbetsinrättelser, varvid tillika givetvis måste förutsättas att det funnes en statlig domstol i och för meddelande av skiljedom i sådana strider, då parterna inte kunna göra upp i godo. Eller också kan man tänka sig att de, som arbeta inom dessa för kommuner och samhällen så livsviktiga områden, genom lag skulle ställas inför ett tjänsteansvar, varigenom de icke utan laga förfall kunde lämna sitt arbete, utan risk av viss ekonomisk påföljd. Jag bara framkastar dessa olika utvägar, ty reservanterna ha ju förutsatt, att det skall bli en fortsatt utredning i dessa ting för att man skall kunna komma till något lämpligt resultat. Må man i tid se om sitt hus, så att man ej utan nödig förberedelse ställas inför för samhället ödesdigra situationer.

Till sist nödgas jag uttala min förundran över att inte det härskande socialdemokratiska partiet nu ändrat mening i denna fråga. Med den ställning som detta politiska parti numera intar i vårt land — det har majoritet inom fullmäktige för kanske över hälften av landets kommuner och alla våra större städer — och då partiet ju har ansvar för utvecklingen och för att de samhällsorganen fungera tillfredsställande och utan avbrott, tycker jag att man på det hållet skulle finna tiden fullt lämplig och mogen för att påyrka en sådan fredslagstiftning, som motionärerna vilja ha till stånd, utan uppskov. Naturligtvis kan man skaffa sig fred på detta område genom att undan för undan bifalla de lönekrav som framställas, även om dessa gå ganska långt; på så sätt kan man ju säkra freden rätt länge. Men det uppstår alltid en gräns där man måste stanna, det blir ett Rubicon som man inte kan komma över, och det är de ekonomiska konsekvenserna som då bli avgörande. De som ha majoritet i ett samhälle och styra detta ha också det ekonomiska ansvaret. Det kan inte gå hur långt som helst med utgifter och beskattning, utan vilket parti som än är vid makten måste förr eller senare se till att utgifterna och skatterna hållas inom vissa gränser, så att de inte stiga medborgarna över huvudet. En sådan situation kan mycket väl tänkas uppkomma, och det är då bättre att stämma i bäcken än i ån. Det är bättre att i god tid göra i ordning sådana här lagar, så att man vet vad man har att rätta sig efter och så att samhällsfarliga tvister må kunna slitas utan tråkiga följder för samhället.

Herr talman! Med denna korta motivering ber jag få yrka bifall till den vid detta utskottsutlåtande fogade reservationen, som även innefattar ett bifall till motionerna.

Herr Oloyson i Västerås: Herr talman! Som företrädare för utskottet i detta ärende skall jag göra vad som på mig rimligen kan ankomma för att undvika en lång och meningslös debatt.

År 1937 och år 1938 avvisade riksdagen förslag om att skriva till Kungl. Maj:t i förevarande ärende. Om det var befogat 1937 och 1938 att avvisa dessa krav på utredningar i ämnet, så är det i dubbel måtto befogat och riktigt

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. (Forts.) att göra det nu. Finns det något land i hela den vida världen, där förhållandena kunna anses vara så stabiliserade på ifrågavarande område som här — jag menar nu något land där frihet råder? Sveriges organiserade arbetare ha frihet, men jag tror inte att man kan säga, att denna frihet missbrukats på sådant sätt, att man i dagens situation behöver eller bör resa nya krav på lagstiftning i här förevarande avseende. Snarare är det så, att de grupper, mot vilka man här vill lagstifta, genom omständigheternas makt kommit att känna allt större och större ansvar för samhällslugnet.

Vi ha ju varit ganska befriade från konflikter av olika slag under lång tid. Ja, vi ha t. o. m. fått uppleva, att man gått händelserna så i förväg, att man trätt i förhandlingar så tidigt, att man inte ens behövt begagna uppsägningsrätten, allt för att undvika konflikter eller öppna strider. Detta förhållande borde väl säga oss, att det har växt fram en levande vilja att undgå sådana konflikter, som kunna verka störande på samhällslugnet i en farlig tid. Än vidare — och detta ha vi haft att peka på tidigare, särskilt förra året — ha ju parterna nu närmat sig varandra och sökt komma fram till en överenskommelse, som skall garantera den arbetsfred, som man genom lagstiftning säger sig vilja garantera.

När vi senast behandlade detta ärende, alltså förra året, erinrade vi om att förhandlingar pågingo mellan svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i syfte att skapa en ordning, varigenom man skulle kunna undvika sådana strider, som särskilt verka irriterande inom samhällslivet. Nu kunna vi peka på, att mellan dessa två huvudorganisationer på den svenska arbetsmarknaden träffats ett huvudavtal, som just nu diskuteras inom de olika fackförbunden. Läget är ju det, att detta huvudavtal, som ingåtts mellan arbetsgivarföreningen och landsorganisationen, närmast kan betraktas som en konvention, som icke kan träda i tillämpning och icke har något att betyda, förrän den ratificerats av de olika fackförbunden. Det är diskussionen om sådan ratifiering som nu pågår. Då frågar jag mig: Är det rim och reson i att man genom att resa lagstiftningskrav nu skall förhindra ett genomförande av detta avtal? Vi kunna vara fullkomligt övertygade om att om vi skulle skriva till Kungl. Maj:t i dag och begära lagstiftning på detta område, skulle detta tas till intäkt för försöken — för att använda ett kanske för vulgärt uttryck — att sätta krokben för denna frivilliga överenskommelse. Om herrar motionärer haft för avsikt att förhindra en sådan överenskommelse — jag säger *om* de haft det — kunde de inte ha valt en bättre väg än att motionera om lagstiftning.

Den som vill, att detta avtal skall genomföras och bli till en fredens garanti på arbetsmarknaden, röstar med utskottet. Den som vill förhindra en sådan frivillig överenskommelse mellan parterna röstar med reservanterna. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Bagge: Herr talman! Den föregående ärade talaren har alldeles missförstått vad saken gäller. Ingen har i nuvarande läge påyrkat lagstiftning rörande de frågor, som legat till grund för Saltsjöbadsöverenskommelsen, och det har sagts förut i kväll, att vi på alla håll med glädje hälsa denna överenskommelse som en pacificeringsmöjlighet på arbetsmarknaden överhuvud taget. Vad resultatet beträffar hoppas jag för min del det bästa, och på det området är jag beredd att vänta och se.

Motionen avser emellertid något, som inte gärna kan beröras av det resultat man uppnått i Saltsjöbaden — de samhällsfarliga konflikterna i egentlig mening, om jag så får kalla dem, sådana alltså, där stat och kommun eller offentliga organ äro parter. Det är alldeles uppenbart, att den s. k. Saltsjöbads-

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. (Forts.)
överenskommelsen avser frågor, som kunna uppstå i samband med konflikter mellan enskilda parter. Man ser det av hela motiveringen liksom av det resultat som arbetsmarknadskommittén kommit till. I dess motivering talas om sådana konflikter mellan enskilda parter, som kunna bli samhällsfarliga på grund av sin utsträckning eller av andra anledningar. Om denna överenskommelse genomföres, kommer det, som vi veta, att tillsättas en s. k. arbetsmarknadsnämnd, bestående av representanter för landsorganisationen och svenska arbetsgivarföreningen, vilken skall ta upp frågan om eventuella konflikter och en hel del andra spörsmål av ömtålig och besvärlig natur. Då har man helt enkelt gjort så, att man i ett avsnitt av denna överenskommelse också berört samhällsfarliga konflikter av den art jag här talat om, nämligen då stat eller kommun är part. Men det är väl alldeles uppenbart, att man gjort hela detta arrangemang med tanke på de *enskilda* konflikterna. Man har icke tänkt på vilka konsekvenser det blir, om man också tillämpar bestämmelserna på sådana allmänfarliga konflikter, där stat och kommun är part. Jag kan för min del inte förstå, att nämnden i fråga kan fungera i sådana fall. Man kan väl ändå inte förutsätta, att staten eller ett allmänt organ överhuvud taget i ett kritiskt fall skall anlita denna privata institution, som arbetsmarknadsnämnden är, sammansatt enbart av representanter för L. O. och arbetsgivarorganisationen, och som inte har några representanter alls för det allmänna, dess organ eller deras organisationer. Hittills har det ansetts självfallet, att staten i sista hand genom sina organ medlar mellan de enskilda parterna på arbetsmarknaden för att undvika konflikter. Nu skall i stället enligt den här förutsättningen det allmänna lita till de privata organisationerna på arbetsmarknaden för att be dem komma och reda upp en situation, vari samhällets organ äro invecklade! Det verkar onekligen modern feodalism, att staten skall anropa de mäktiga enskilda organisationerna om skydd för sina egna organ, för offentliga myndigheter, att stat eller kommun således skall be en enskild institution komma och medla mellan ett offentligt organ och dess anställda.

Man har tänkt sig saken på följande sätt: Den av landsorganisationen och arbetsgivarföreningen tillsatta arbetsmarknadsnämnden skall till prövning upptaga varje konfliktsituation när så påkallas av offentlig myndighet, och vinnes majoritet inom nämnden, ankommer det sedan på landsorganisationen och arbetsgivarföreningen att vidtaga åtgärder för en uppgörelse mellan parterna. Så står det i överenskommelsen. Med andra ord, en offentlig myndighet skall anropa de mäktiga privata organisationerna att, som jag nyss sade, medla mellan sig och hos denna offentliga myndighet anställda. Vi ha verkligen kommit ganska långt, när ett riksdagsutskott genom att peka på ett sådant förslag vill yrka avslag på en hemställan om utredning av dessa mycket allvarliga ting, som de samhällsfarliga konflikter, vilka beröra de statliga och kommunala företagen — och de äro väl de väsentliga parterna i detta fall — faktiskt utgöra. Detta slags konflikter stå säkerligen fortfarande i en särställning och komma alltid att göra det. De problem som de medföra kan riksdagen icke skjuta undan genom en hänvisning till en anordning sådan som den jag nu beskrivit.

Det är alldeles riktigt när man säger, att sådana konflikter inte förekommit på flera år. När jag var ordförande i Svenska städernas förhandlingsorganisation för rätt länge sedan, hade vi tre sådana tämligen elakartade konflikter, i Sundsvall, Kalmar och Borås, vill jag minnas. Men det är ju som sagt åtskilliga år sedan. Jag vill nu gentemot herr Olovson framhålla, att jag inte har den uppfattningen, att därför att vi ha det lugnt nu skall man skjuta hela denna sak åt sidan. Jag tror, att det är mycket klokare och förståndigare

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. (Forts.) att med lugn och besinning och medan det icke råder någon upphetsad stämning på någotdera hållet ta upp denna fråga och försöka lösa den. Den utgör ett allvarligt problem i ett demokratiskt samhälle, och ett problem som vi inte komma ifrån, även om man riksdag efter riksdag försöker skjuta det ifrån sig. Så länge ett sådant allvarligt problem är olöst går det inte för statsmakterna att skjuta det ifrån sig genom majoritetsbeslut eller genom allmänna fraser, ty verkligheten låter inte majorisera sig utan gör sig påmint förr eller senare. Och då är det bäst att ha gjort vad som till sist ändå måste göras och som, om vi inte ha gjort det förut, måste göras under mycket svårare förhållanden än som skulle varit fallet, om vi i tid tänkt på saken och klarat upp den som förståndigt folk.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Jag har begärt ordet för att klargöra folkpartiets inställning till förevarande spörsmål såväl vid årets som jämväl vid föregående riksdagar.

Senast vid fjolårets riksdag förelåg en motion av samma innebörd som den vi nu behandla, och folkpartiet gick då med majoriteten på ett avslagsyrkande. Detta berodde på att vi togo hänsyn till de invändningar som byggde på, att man borde avvakta resultatet av Saltsjöbadsförhandlingarna, innan man tog ytterligare något steg på lagstiftningsvägen i syfte att främja arbetsfreden. Nu är emellertid Saltsjöbadsavtalet ett faktum, och man är därför i tillfälle att bedöma, i vad mån detta avtal kan göra en lagstiftning av den här speciella arten överflödig. I detta hänseende har jag samma uppfattning som den föregående ärade talaren. Vi ha fått klarhet, vad Saltsjöbadsavtalet täcker eller vad man hoppas, att det skall täcka, och vad det inte under några förhållanden kommer att täcka. Till den sistnämnda gruppen måste, såvitt jag förstår, de s. k. samhällsfarliga konflikterna höra, om man med uttrycket samhällsfarliga menar sådana konflikter, som beröra samhällsviktiga organ, där stat eller kommun står som arbetsgivare. Jag har tämligen säkert belägg för min uppfattning i detta hänseende, ty jag har här ett tidningsurklipp, som innehåller ett referat av ett föredrag, vilket en av spetsarna inom landsorganisationen hållit, där han säger, att kommunerna och staten aldrig kunna bli parter i huvudavtalet. Det spelar för övrigt inte så stor roll, säger han, eftersom konflikter vid samhällsviktiga företag inte brukar förekomma.

Där ha vi alltså ett medgivande ifrån en auktoritativ representant för arbetarparten, att Saltsjöbadsavtalet icke kan avse sådana konflikter, där stat eller kommun är part. Då återstår alltså, om man skall följa herr Olovsons resonemang, att respektive arbetsgivare, stat, kommun och landsting, skola gå in i arbetsgivareföreningen för att bli delaktiga av de välsignelser, som Saltsjöbadsavtalet väntas medföra. Men det kan ju inte vara en rimlig ordning, utan då är det, som den föregående ärade talaren anför, vida riktigare att statens egna organ ta saken om hand och göra vad som göras kan.

Herr Olovson säger, att vi varit ganska befriade från konflikter på sista tiden. Det beror på vad man menar med befriade. I fjol hade vi restaurangkonflikten, som visserligen inte var samhällsfarlig i vanlig mening men som hade kunnat bli det. Vidare vill jag nämna tryckerikonflikten, som kunnat få rätt egendomliga konsekvenser för samhället, om den exempelvis inträffat under den tid riksdagen är samlad och behöver anlita tryckerierna för att kunna mata papperskvarnen. Vi ha alltså haft konflikter, även om de inte varit av så elakartad natur som tidigare många gånger varit förhållandet!

Jag har velat anföra detta för att förklara, varför folkpartiet nu står på

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. (Forts.) motionärernas sida. Detta är ett gammalt krav, som rests från vår sida vid många tillfällen förut, och i det läge, vari saken nu är, och då man vet Saltsjöbadsavtalets innehåll och har ganska säkra belägg för att det knappast från parternas sida varit avsett att omfatta stat, kommun och landsting, finns intet skäl, varför vi inte skulle tillstyrka de väckta motionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Herr Bagge och herr Andersson i Rasjön ha nu, tydligen på grund av det förargliga huvudavtalet, renodlat begreppet samhällsfarliga konflikter så att det passar i det här sammanhanget. Herr Bagge och likaså herr Andersson i Rasjön ville här framhålla, föreföll det mig, som om man med samhällsfarliga konflikter — framför allt vad herr Bagge beträffar — uteslutande avsåg konflikter, som berörde stat och kommun. Herr Andersson i Rasjön svävade en smula på målet, när han kom fram till att restaurangkonflikten skulle ha kunnat bli samhällsfarlig.

Emellertid, vad herr Bagge beträffar, synes det vara uppenbart, att han nu med samhällsfarliga konflikter uteslutande menar sådana som beröra stat och kommun. Jag för min del har under behandlingen av detta ärende såväl i utskottet som i kammaren under en rad av år alltjämt räknat med att herrarna syftade på även andra konflikter, som enligt min mening kunna vara minst lika samhällsvådliga. En allmän lockout inom sågverksindustrien eller gruv- och järnindustrien skulle väl vara väsentligt mera ägnad att rubba lugnet i landet än lät mig säga en renhållningsarbetarstrejk i Askersund. Jag skulle tro det. De verkligt skakande konflikterna — skakande i den bemärkelsen, att de beröra oerhört stora grupper i samhällslivet — det är ju dessa, som man genom huvudavtalet syftar till att försöka reglera, därför att stora värden för samhället där kunna stå på spel. Detta betraktar jag verkligen såsom något väsentligt, ty de andra konflikterna, de som beröra stat och kommun, ligga ju så långt tillbaka i tiden, att de börja tillhöra svenska historien. Det finns många här i kammaren, som inte komma ihåg den elakartade konflikten i Kalmar. Jag vill minnas att den ligger 15 år tillbaka i tiden.

Om det nu skulle vara så, att det bara skulle vara de konflikter, vilka beröra stat och kommun, som skulle vara samhällsfarliga, förefaller det mig, som om vi skulle kunna känna oss absolut lugna. Något av det viktigaste inom samhällslivet för närvarande är väl våra kommunikationer. Såvitt jag vet började man bygga statsbanorna i mitten på 1850-talet. Man började i trakten av Alingsås. Ännu i denna dag har personalen vid statens järnvägar aldrig gått i strejk. Det har rullat och gått varenda dag! Då, menar jag, är det ganska enfaldigt att försöka övertyga folk om att här föreligger någon fara.

Är det så, att arbetsmarknadens parter kunna komma överens om fredliga former för lösandet av tvister, så är jag fullkomligt övertygad om att t. ex. kommunalarbetsreförbundet och städernas förhandlingsorganisation mycket väl och mycket lättare skola kunna komma till en sådan överenskommelse, om man icke irriterar arbetsmarknaden på ett sätt, som i dagens situation är ganska ansvarslost.

Herr **Senander**: Herr talman! Högern och folkpartiet ha ju länge och ihärdigt kämpat för att få till stånd en lagstiftning mot fackföreningsrörelsen, som skulle binda denna mäktiga organisation i dess verksamhet för att hävda sina medlemmars intressen. Det är ju ganska förklarligt, att dessa båda partier företråda en sådan linje gentemot fackföreningsrörelsen, allden-

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. (Forts.) stund de i stor utsträckning representera arbetsgivarintresset. Och det är nu fråga om ett sådant intresse, även om man söker maskera detsamma med det mycket omtalade samhällsintresset. Det är sålunda ganska naturligt, att dylika förslag komma ifrån dessa båda partier.

Vad som däremot är mindre naturligt är att man här i riksdagen, där dock arbetarpartierna ha ett synnerligen starkt inflytande — ja, man skulle till och med kunna tala om att de ha majoriteten i riksdagen i båda kamrarna eller åtminstone underlag för majoritet — är beredd att göra eftergifter i denna sak och gå högern och folkpartiet, d. v. s. arbetsgivarna, till mötes till arbetarnas nackdel. Om man skall döma efter det parlamentariska inflytande, som arbetarna ha, tycker man att det vore betydligt riktigare och naturligare att man här kunde förvänta ett lagförslag, som gick ut på att trygga arbetarnas rätt gentemot arbetsgivarna, en lag, som skyddade arbetarna exempelvis vid de skakande ekonomiska kriser, som ofta inträffa och som äro en följd av en vanvettig produktionsordning. Det är beklagligt, att i samma mån som arbetarna fått ett stegrat inflytande i parlamentet är benägenheten hos flertalet av deras representanter här i riksdagen, d. v. s. det socialdemokratiska partiet, att göra eftergifter för arbetsgivarnas krav större än någonsin tidigare. Jag vill emellertid erinra om att L.O. vid flera tillfällen, exempelvis då det gällde försöken att införa den s. k. tredjemanslagen, mycket kraftigt revolterade emot försöken ifrån borgarnas sida att genomföra denna lag, och vid andra tillfällen har också fackföreningsrörelsen intagit en liknande hållning. Då tycker man, att det vore ganska naturligt, att man nu, när man kommit dithän, att man kan lagstifta i annan riktning, kunde fordra att det framlades ett förslag, som skyddade arbetarna gentemot följderna av det produktionssystem, som för närvarande härskar. Det vore det enda riktiga svaret på de upprepade attacker, som göras ifrån högerns och folkpartiets sida på detta område. Vi för vår del kunna naturligtvis aldrig gå med på någon som helst lagstiftning, som förbjuder arbetarna att fritt föfoga över sin egen arbetskraft. Det är ju i alla fall, mina damer och herrar, ganska orimligt att man skall stifta lagar, som förbjuda arbetarna att sälja det enda de ha att sälja, nämligen sin egen arbetskraft, och på de vägarna är man nu inne. Man tänker efter hand lagstifta på ett sådant sätt, att samhället stänger alla arbetarnas möjligheter att fritt sälja sin arbetskraft till ett pris, som medger möjlighet att existera anständigt.

Herr Olovson förklarade, att den som vill, att Saltsjöbadsavtalet skall få giltighet, röstar för avslag på motionerna. Den, som det inte vill, röstar i motsatt riktning. Vi för vår del betacka oss för en sådan uppläggning av denna fråga. Vi godkänna nämligen inte den motivering, som utskottet här har presterat för sitt avslagsyrkande och som naturligtvis kan ge en viss rätt åt herr Olovsons frågeställning. Vi vända oss på det bestämdaste mot det resonemang utskottet för och som innebär, att man ämnar göra eftergifter för högerns och folkpartiets krav i detta avseende, och dessutom innebär ett godkännande av det förhatliga Saltsjöbadsavtalet.

Herr talman! Jag vill därför framhålla, att vi komma att rösta för utskottets förslag men med klart avståndstagande ifrån dess motivering.

Herr Bagge: Herr talman! När herr Olovson talar om att vad jag här haft att säga kännetecknas av enfald och ansvarslöshet, tror jag att det är litet meningslöst. Det tjänar väl ingenting till att vi försöka övertyga varandra om att vi äro enfaldiga och ansvarslösa, ty det vill ju ändå ingen människa gärna erkänna att hon är. Annars skulle jag möjligen ha funnit en diskussion i ämnet på grundval av vad som här anförts av herr Olovson frestande.

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. (Forts.)

När herr Olovson talar om svårigheterna att definiera vad som är allmänfarliga konflikter, så är det riktigt att det är mycket besvärligt att göra det, liksom hela detta ämne är mycket besvärligt. Den s. k. mammututredningen har en lång och utförlig utredning om detta, som det kan vara skäl att ta del av. Den kom närmast till den uppfattningen, att samhällsfarliga konflikter äro sådana, där arbetsgivarparten inte driver sin rörelse för egen vinning utan med andra syften, och det kan man ju möjligen tänka sig. Alla de där bekymren kunna vi se bort ifrån i kväll, ty motionerna i fråga hänföra sig till det som man där talar om, nämligen frågan om sådana allmänfarliga konflikter, där stat och kommun äro arbetsgivare. Därför var det inte alls något underligt att jag har talat om den saken. Jag menar, att dessa konflikter äro, av olika anledningar, de väsentliga och viktigaste bland de samhällsfarliga konflikterna; jag har inte sagt, att det inte finnes andra.

Att de allmänfarliga konflikterna skulle tillhöra historien tror jag inte är en historieskrivning, som är fullt riktig. Vi ha haft en hel del obehagliga konflikter t. ex. vid vissa lasarett för inte så länge sedan, där konflikterna gingo ut över de sjuka. Jag vill också säga, att detta är en sak, som kan komma över oss när som helst.

Om jag tänker på det kommunala området, ha konflikter främst kunnat undvikas därigenom att kommunerna, särskilt städerna, alltid ha givit efter för arbetarnas krav undan för undan, beroende på olika omständigheter, delvis naturligtvis beroende på sammansättningen av representationerna i städerna. Detta kan ju emellertid inte gå i det oändliga, det kan inte gå i längden, och när man ser på lönestatistiken för kommunalarbetarna visar det sig, att deras löner ha stigit åtskilligt mycket kraftigare än vad fallet är för andra arbetare. Om vi ta ett alldeles färskt exempel från Stockholm, så ha i år kommunalarbetarlönerna stegrats så kraftigt, att stegringen åstadkommit en merutgift på över två miljoner kronor om året för staden och det därtill i en situation, när finanserna äro ganska ansträngda. Uppgårelsen innebar, att man höjde timlönen med 14 öre, från 1:31 till 1:45. Därtill kommer 20 öre i timmen, som extra föremåner, vilka inte förekomma på andra håll, anses värda. Därjämte förberedas nya sådana förmåner som göra, att dessa extra föremåner komma att uppskattas till över 30 öre i timmen. Då är man uppe i en timpenning av 1:75. Jag skulle för min del tro, att om det fortgår på detta sätt, kunna vi komma i en situation, där den allmänna opinionen kommer att reagera; och det kommer att ske inte bara inom de s. k. borgerliga leden, utan det kommer säkerligen att ske inom alla de breda lagren av skattebetalare i kommunen, vilket parti de än tillhöra. När vi ha kommit så långt, då blir konfliktfaran akut, om vi inte ha ordnat upp det på något sätt, så att lönesättningen kan ordnas på annat vis än genom konflikt. Om herr Olovson vill, att det skall ordnas på samma sätt som vid statens järnvägar, d. v. s. att man skall göra vederbörande till tjänstemän och därigenom förbjuda dem att delta i konflikter, så är det ju en möjlig lösning, fastän jag tror, att den kommer att möta en del motstånd.

Således, jag kommer fram till detta, att det här inte är något, som man kan vifta bort med allmänna fraser eller några mer eller mindre fula ord om dem, som ha andra meningar än man själv har. Detta är ett mycket allvarligt problem och ett problem, som jag tror att herrarna komma att bli tvungna att lösa förr eller senare.

Herr **Olovson** i Västerås, som nu för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag vill bara fästa herr Bagges uppmärksamhet på att hans tal om att de renodlade samhällsfarliga konflikterna bara skulle vara de som

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. (Forts.) berörde stat och kommun svär mot motionen. I denna talas det — utom om statliga och kommunala verk — om »allmänna inrättningar och därmed jämförliga företag för distribution av kraft, lyse, gas o. d. eller transportföretag av allmän betydelse». Det är denna motion man yrkar bifall till, och det är därmed man också kommer att i väsentlig mån gripa in i det fredsarbete, som pågår.

Vidare anförde

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Såsom tillägg till vad herr Olovson i sitt senaste anförande erinrade om vill jag säga, att det som herr Bagge anförde nu sist var något överraskande. Man kan nästan av herr Bagges inlägg förstå, att högern siktar längre än motionen ger vid handen. Herr Bagge framhåller, att därest det från arbetarnas sida göres anspråk på löneförhöjningar, kan det tänkas, att en konflikt blir oundviklig. Jag deltog i utskottets behandling av ärendet, men jag kunde inte tänka mig, att man menade att försöka hämma kanske lovliga lönerörelser för arbetare i statens och kommunernas tjänst.

Nu kanske herr Bagge invänder, att jag missuppfattat hans anförande just på den punkten. Men då vill jag säga en annan sak till herr Bagge. Här har i riksdagen med rätta sagts vid många tillfällen, att det väcks motioner i onödan och talats i oträngt mål. När jag läste högermotionen i år i detta ämne och gick tillbaka till vad som förevarit dels i andra lagutskottet, dels i kamrarna, när denna fråga varit på tal, gjorde jag mig själv den frågan, om det var brist på motionsmaterial — om jag får använda det uttrycket — som gjorde, att man även i år väckte denna motion. Den har slaktats så många riksdagar förut. En gång — det var år 1934 — skrev man till Kungl. Maj:t och begärde, att därest förhållandena så påkallade, skulle det framläggas förslag efter en allsidig utredning i ämnet. Jag höll på att säga, att jag är tacksam för att Kungl. Maj:t inte hastar i denna fråga, så att det kommer förslag innan man får se hur förhållandena utveckla sig. Det är väl knappast någon av kammarens ledamöter, som inte vill erkänna, att det härvidlag har under de sista åren och sedan den dag riksdagen beslöt gå in med en skrivelse till Kungl. Maj:t och begära en allsidig utredning gått så som vi alla önskat, d. v. s. det har blivit lugnare och bättre förhållanden och mindre anledning för statsmakterna att ingripa på detta område.

Jag skulle tro, att det är lämpligt att avvakta utvecklingen ännu en tid. Säkerligen bli förhållandena inte sämre utan bättre. Skulle högern bli bönhörd så till vida, att utvecklingen skulle medverka till att det komme en lagstiftning, då är det tids nog att diskutera saken. Men för närvarande skulle jag vilja säga, att motionen är väckt i onödan och att man varit ute i ogjort väder och besvärat riksdagen. Jag kan inte finna, herr talman, att det finns några skäl att nu gå ifrån det avslagsbeslut, som riksdagen beledsagat denna framstöt med flera gånger förut.

Jag ber med vad jag nu anført att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bagge**, som nu för kort genmäle erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Den admonition, som den siste ärade talaren fann lämpligt ge oss högermän därför att vi begagnat oss av vår motionsrätt, tycker jag är synnerligen malplacerad och omotiverad, dels på de grunder jag redan tidigare utförligt utvecklat — och som han tydligen inte följt med — dels därför att när frågan förut förevarit man bl. a. motiverat avslaget med hänvisning till Saltsjöbadsförhandlingarna. Jag har sökt visa, att dessas resultat inte kan lösa det som

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. (Forts.)
är det väsentliga problemet beträffande de samhällsfarliga konflikterna. Därför har det varit fullt motiverat att motionera i frågan och taga upp den igen. Vi komma också att fortsätta därmed, det kunna ni vara övertygade om, ända tills vi få ordning på denna sak.

Jag vill också försäkra den föregående ärade talaren, att jag aldrig sagt, att jag avsåg, att man skulle försöka hämma en lovlig lönerörelse. Det är mig fullkomligt fjärran. Jag har velat påpeka, att konfliktrisk kan föreligga inom våra kommuner med den löneutveckling, som pågår för närvarande, och därmed har jag velat motivera min uppfattning, att man måste göra något åt den saken.

Herr **Pettersson** i Hällbacken, som jämväl för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Herr talman! Är det så, att jag har missuppfattat herr Bagge, får väl det stenografiska protokollet utvisa det.

Beträffande Saltsjöbadsavtalet är det väl ändå så, herr Bagge, att det är litet för tidigt att draga några slutsatser av det ännu. Och att bygga en motion vid årets riksdag på att detta avtal icke är så bindande, som man från visst håll vill att det skall vara, är väl ändå inte lämpligt. Ingen har förnekat högern rätt att motionera hur mycket som helst. Men jag har haft det intrycket den tid jag suttit i andra lagutskottet, att man från högerhåll alltid hävdar, att man inte skall motionera i frågor, i vilka riksdagen tidigare intagit en avvisande hållning. Jag har den uppfattningen, att denna motion inte borde ha väckts.

Herr talmannen lämnade, likaledes för kort genmäle, ånyo ordet till

Herr **Bagge**, som yttrade: Herr talman! Man behöver inte avvakta någon erfarenhet för att förstå, att den konstruktion som finnes i Saltsjöbadsavtalet för lösningen av dessa allmänfarliga konflikter är omöjlig. I det fallet behöver man inte avvakta någon som helst erfarenhet. Det kan sunda förnuftet säga var och en.

Härefter anförde:

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara säga herr Bagge och hans meningsfränder, att de tydligen alldeles missförstått taktiken från andra sidan. Först genomför man ett avtal med bindande rättsverkan enligt kollektivavtalslagen, och sedan, när man fått fackförbunden att godkänna detta, är det bara, som herr Andersson i Rasjön yttrade under remissdebatten, att kodifiera det hela såsom lag. Detta är vad man i dag diskuterar om — ingenting annat.

Jag hoppas livligt, att med hänsyn till den ingress, som finns till Saltsjöbadsavtalet, Sveriges fackföreningsfolk inte skall godkänna detsamma. Om man godkänner det, har man också samtidigt godkänt den lag, som herr Bagge i dag önskar få genomförd. Jag skall därför göra allt vad jag kan för att se till, att inte fackföreningsfolket godkänner ett sådant avtal, som binder dem till händer och fötter och som sedan helt enkelt kommer att bli en lagstiftning.

Herr **Nilsson** i Göteborg: Herr talman: Endast ett par ord. När herr Bagge menar, att Saltsjöbadsavtalet inte har inverkan på förhållandet mellan kommunernas arbetare och myndigheterna, vill jag erinra herr Bagge om att vi ha mellan städernas förhandlingsorganisation och kommunalarbetareförbundet vissa förhandlingsregler, som jag förmodar herr Bagge på sin tid såsom

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. (Forts.) ordförande för förhandlingsorganisationen varit med om att göra upp. Däri föreskrivas vissa regler för behandlingen av uppkomna tvister. Parterna ha överenskommit om tillsättande i särskilda fall av skiljenämnd. Jag tror, att genom det sätt, varpå det är ordnat mellan städernas förhandlingsorganisation och Svenska kommunalarbetsförbundet, ha vi redan garderat oss mot tvister — kanske mera än vad som skett när det gäller andra arbetsgivare och arbetarparter. Jag kan sålunda inte riktigt förstå, varför man är efter år ifrån högerns sida kommer med denna motion. Herr Bagge är ängslig på grund av kommunalarbetsförbundets uppträdande gentemot dess motpart. Jag har från förbundet fått en uppgift, att under åren 1935—1937 ha inom förbundets verksamhetsområde förekommit 394 avtals- och lönerörelser. Av dessa har förlikningsmannen nödgats ingripa i 21 fall; i 4 fall har konflikt utbrutit, omfattande 32 personer. Jag tror inte, att herr Bagge på grund av sin erfarenhet och sin verksamhet såsom ordförande i städernas förhandlingsorganisation kan säga med allvar, att han kan befara, att förbundets verksamhet skall komma att visa en stridig taktik.

En annan sak vill jag också säga — en sak som gäller de kommunala myndigheterna. Herr Bagge påstod, att dessa vid förhandlingar göra eftergifter för att därmed få lugn för kommunalarbetarna. Jag har litet erfarenhet av verksamheten på detta område, då jag varit funktionär inom kommunalarbetsförbundet och t. o. m. förhandlat med representanter för städernas förhandlingsorganisation. Jag hoppas väl, att inte herr Bagge uttalar samma omdöme om förhandlingsorganisationens tjänstemän i förhandlingsavsseende som han gjorde om de kommunala myndigheterna. Min erfarenhet säger mig, att de voro mycket noggranna och angelägna om att tillgodose städernas intressen och städernas ekonomi — vilket parti som än satt vid makten i resp. städer —, och jag försäkrar herr Bagge, att den omständigheten, att det kanske satt en partivän till mig vid förhandlingsbordet, ingalunda gjorde det lättare utan kanske i flera fall svårare.

För den händelse högern är ute i avsikt att tjäna arbetsfreden — och då i synnerhet på den kommunala arbetsmarknaden — måste jag med den erfarenhet jag har säga, att försöket är fullkomligt misslyckat. Tvärtom medför det en irritation bland de kommunalanställda, och jag är heller inte säker på att de kommunala myndigheterna äro så tilltalade av dessa ständiga irritationsmoment. Det är ingen, som förmenar herr Bagge rätten att motionera, där så kan vara behöfligt, men jag har det bestämda intrycket, att här har högern talat i oträngt mål.

Herr Cruse: Herr talman! Herr Bagge har enligt min mening missförstått avtalet mellan Svenska arbetsgivareföreningen och L. O. Det är, som herr Olovson upplyste om, strängt taget en konvention, som sedan skall godkännas av de enskilda förbunden. Vid behandlingen av denna fråga inom L. O. framförde kommunalarbetarnas representanter just de betänkligheter, som herr Bagge nu varit inne på, nämligen att det väl inte är lämpligt, att arbetsmarknadsnämnden med dess sammansättning avgör frågor, som beröra stat och kommun. Då lämnades det beskedet till dessa representanter, att det är mycket lämpligt och mycket önskvärt, att kommunalarbetsförbundet sluter ett huvudavtal med städernas förhandlingsorganisation och då tillsätter en särskild nämnd, som behandlar de kommunala tvisterna. Det är ju klart, att samma anordning kan även göras för de statsanställda.

Jag har personligen varit kritiskt inställd gentemot detta avtal, inte på grund av principiella betänkligheter — jag har tvärtom den uppfattningen att det är en riktig väg man slår in på — men på grund av vissa bestämmelser i

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. (Forts.)
avtalet, som jag nu inte skall upptaga tiden med att gå in på. Jag kan inte förstå, att högern här fortsätter och irriterar och — jag vill också påstå — misstänkliggör det fredsarbete, som nu bedrivs med så goda resultat mellan huvudparterna på arbetsmarknaden. Jag anser, att det är en ofantlig vinst, att parterna på detta sätt kunna komma tillsammans, dryfta brännande spörsmål och söka förstå varandras synpunkter. Det är, enbart detta, värt mycket mer än alla långtgående lagar. Jag måste dela herr Olovsons uppfattning, att högern här driver en ansvarslös politik, då den vill sätta krokben för detta arbete.

Herr Bagge: Herr talman! Vi vilja inte alls sätta krokben för detta arbete. Vinsten av Saltsjöbadsförhandlingarna har jag flera gånger mycket kraftigt understrukt. Jag har precis samma uppfattning som herr Cruse därvidlag, och jag tycker inte, att han borde lägga i min mun något annat än vad jag sagt.

Att vederbörande skulle bli irriterade och finna sig misstänkliggjorda därför att vi tagit upp detta speciella ämne, vilket inte har med grunderna för överenskommelsen att göra, tror jag inte på. Så hysteriska äro varken de svenska arbetarna eller de svenska arbetsgivarna. Det får herr Cruse ursäkta, att det tror jag inte. Jag har inte missförstått någonting: jag har helt enkelt bara anfört bestämmelserna i överenskommelsen och talat om dem. Städernas förhandlingsorganisation är ingen arbetsgivareförening och kan inte fungera såsom sådan — det vet jag bäst själv.

Beträffande vad herr Nilsson yttrade vill jag bara säga, att jag inte fällt något omdöme om de kommunala förhandlingarna, utan jag har talat om ett faktum, nämligen om löneutvecklingen på den kommunala arbetsmarknaden. Statistisk årsbok visar för arbetare vid kommunala verk och inrättningar en löneökning per timme från år 1913 till år 1936 av 246 %, d. v. s. mer än en tredubbling av lönen, medan den genomsnittliga ökningen för samtliga arbetare i näringslivet är 180 %. Det är alltså en mycket kraftig ökning, som ägt rum. Den saken tror jag inte man kan komma ifrån.

Vad beträffar skiljedomsförfarandet vid kommunala konflikter är det riktigt, att jag har varit med om att göra upp förhandlingsregler, i vilken bestämmelse om skiljedom fanns. Den bestämmelsen ströks emellertid på arbetarnas yrkande efter ett par år. För närvarande finns inte någon bestämmelse om skiljedom i sådan form, att skiljedomsförfarandet kan komma till praktisk användning.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bagge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Ang. åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinrättelser. Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat:

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion angående lagstiftning i syfte att bereda virkesägare rätt till nödiga upplagsplatser för saluvirke vid flottled;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 65 § lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående hotell- och restaurangpersonalens inordnande i full utsträckning under lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion angående sanering av kronoparkskolonaten i Norrbottens län;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens växtskyddsanstalt av vissa områden av kronoegendomen Bergshamra nr 1 i Stockholms län; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande författning om fiskefartygs sjösäkerhet och utrustning.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Interpellation. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Wallén**, som anförde: Herr talman! Den 16 oktober 1938 förolyckades ambulansflygplanet från Frösön. Flygplanet hade enligt uppgift i pressen, varur övriga uppgifter, som jag stöder mig på, äro hämtade, anskaffats år 1933 för medel, som ställts till flygförvaltningens förfogande enligt följande grunder: Genom nådigt brev 10 februari 1933 anslogos kr. 64,955:50, genom Röda Korset och Svenska Luftfartsförbundet kr. 24,754:50.

Motor jämte viss annan utrustning överflyttades från ett äldre Frösöplan men måste 1935 utbytas mot en flygvapnet tillhörig kraftigare sådan.

Flygförvaltningen fick strax efter olyckan i uppdrag att utreda frågan om behövt ersättningsplan.

Interpellation. (Forts.)

I december 1938 erbjöd sig generalfältmarskalken Herman Göring att utan ersättning skänka ett ambulansplan, enligt uppgift till minne av hans avlidna svenskfödda hustru benämnt »Carin Göring», och enligt uppgift värt 450,000 kr. Gåvan avböjdes av regeringen. Enligt mig tillhandakommen bestämd uppgift blev flygförvaltningen icke på något sätt underrättad vare sig om gåvan eller om avslaget. Enligt uppgift kände heller icke Röda Korsets överstyrelse till saken.

Den 30 december 1938 skrev flygförvaltningen (undertecknat av Örnberg/Runius) till Konungen och yttrade bl. a.:

att det havererade planet på grund av föreliggande behov borde snarast ersättas,

att flygförvaltningen verkställt undersökning beträffande lämplig flygplanstyp för ändamålet,

att av denna utredning framgår att lämpligt flygplan kunde erhållas i U. S. A.,

att kostnaderna, inkl. reservdelar, kontroll, frakt, tull m. m., belöpa sig till omkring 560,000 kr.,

att leveranstiden beräknas till 6 à 7 månader,

att kostnaderna för planets drift och underhåll då ännu icke slutförts, men att flygförvaltningen avsåg att senast 1 mars 1939 inkomma med erforderlig uppgift om ökning av det belopp som redan 31 augusti 1938 äskats till sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1939/40,

att det nya planet kräver även för bemanning och omhändertagande viss ökning av personal. Storleken av denna ökning komme ämbetsverket att anmäla före 1 mars 1939.

Flygförvaltningen hemställde att å tilläggsstat för innevarande budgetår skulle anvisas ett reservationsanslag på 560,000 kr.

Den 18 februari 1939 publicerades Aftonbladets artikel om den refuserade gåvan. Samma eftermiddag kom därefter kommunikén från utrikesdepartementet, vari det bl. a. heter:

»Flygstyrelsen erhöll vid denna tidpunkt (omedelbart efter det Frösöplanet havererat) i uppdrag att inkomma med närmare förslag. Därest sådant förslag inkommit före riksdagens sammanträde, hade socialministern haft för avsikt att föreslå användandet av anslaget för oförutsedda utgifter. Nu kommer givetvis proposition i ämnet att avlätas till riksdagen så snart förslag inkommit från vederbörande myndighet.»

Denna kommuniké delgavs T. T. på kvällen den 18 februari 1939, alltså sju veckor efter det flygförvaltningens skrivelse till Konungen — icke hemligstämplad — avlätts till Konungen.

Ännu i dag den 22 februari 1939 har någon proposition icke avhörts.

Då åberopade kommuniké, jämförd med övriga fakta sådana de här återgivits och äro av mig kända, ej ger full klarhet om regeringens handlingssätt och de synpunkter, som för detsamma varit bestämmande, anhåller jag att till hans excellens herr statsministern få rikta en interpellation med hemställen om upplysning i följande hänseenden:

Av vilka skäl har regeringen avvisat det gjorda erbjudandet och varför ha varken flygmyndigheterna eller Svenska Röda Korset fått tillfälle att före regeringens beslut yttra sig angående det gjorda erbjudandet?

Vilka åtgärder utöver ovan angivna hava av regeringen vidtagits för att ersätta det förolyckade planet?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1939/40 till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående ett av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1938 vid dess tjugofjärde sammanträde fattat beslut.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Herr talmannen meddelade, att herr Holmgren, som den 15 innevarande februari på grund av sjukdom beviljats ledighet från riksdagsgöromålen från och med nämnda dag tills vidare, i dag åter intagit sin plats i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Paulsen</i>	under	2 dagar	fr. o. m. den	23 febr.,
› <i>Lundberg</i>	›	3	›	› 24
› <i>Lundbom</i>	›	4	›	› 24
› <i>Hansson</i> i Rubbestad	›	6	›	› 23
› <i>Andersson</i> i Malmö	›	4	›	› 24
› <i>Gustafsson</i> i Bogla	›	5	›	› 24
› <i>Senander</i>	›	3	›	› 23
› <i>Barnekow</i>	›	4	›	› 26
› <i>Eriksson</i> i Sandby	›	4	›	› 25
› <i>Lundgren</i>	›	7	›	› 24
› förste vice talmannen <i>Jeppsson</i>	›	6	›	› 27
› <i>Persson</i> i Vinberg	›	4	›	› 24
› <i>Mårtensson</i>	›	4	›	› 24
› <i>Persson</i> i Norrby	›	8	›	› 25
› <i>Borg</i>	›	2	›	› 25
› <i>Onsjö</i>	›	2	›	› 23
› <i>Lövgren</i>	›	3	›	› 23
› <i>Karlsson</i> i Granebo	›	5	›	› 28
› <i>Wallén</i>	›	2	›	› 23
› andre vice talmannen <i>Magnusson</i>	›	2	›	› 24
› <i>Landgren</i>	›	4	›	› 24
› <i>Lindahl</i>	›	3	›	› 25
› <i>Gustavson</i> i Västerås	›	4	›	› 25
› <i>Hällgren</i>	›	5	›	› 24
› <i>Liedberg</i>	›	5	›	› 2 mars och
› <i>Johansson</i> i Krogstorp	›	5	›	› 28 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10.49 e. m.

In fidem
Sune Norrman.